

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Lukáš Janeček

Památková péče

Povinnosti a následky jejich porušení v našem právu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jakub Handrlica, LL.M., Ph.D., DSc.

Katedra: Katedra správního práva a správní vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28.08.2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 198 817 znaků včetně mezer.

Lukáš Janeček

V Praze dne 28. 8. 2023

Poděkování

Tímto děkuji svému vedoucímu práce prof. JUDr. Jakub Handrlica, LL.M., Ph.D., DSc. za ochotu vést mou diplomovou práci, za připomínky připomínky a cenné rady, které mi při psaní této práce poskytoval.

Obsah

Úvod.....	6
1. Základní pojmy	9
1.1. Státní památková péče	9
1.2. Kulturní památka	11
1.3. Národní kulturní památka	13
1.4. Památková rezervace, památková zóna a ochranné pásmo	14
1.4.1. Památková rezervace	15
1.4.2. Památková zóna	16
1.4.3. Ochranné pásmo	17
1.5. Archeologický nález	18
1.6. Archeologický výzkum.....	19
2. Porušení povinností ve správněprávní rovině – přestupek	21
2.1. Pojem a znaky.....	21
2.1.1. Formální obecné znaky.....	22
2.1.2. Formální typové znaky	24
2.1.3. Materiální znaky	26
2.2. Odpovědnost za přestupek.....	27
2.2.1. Fyzické osoby	29
2.2.2. Právnícké osoby.....	31
2.2.3. Podnikající fyzické osoby.....	33
2.3. Správní trestání	33
2.3.1. Jednotlivé správní tresty	34
2.3.2. Ukládání trestů.....	36
3. (Ne)dodržování povinností v památkové péči.....	37
3.1. Systematika povinností a přestupků v zákoně o státní památkové péči	37
3.2. Povinnosti stanovené zákonem o státní památkové péči a jejich porušování na jednotlivých úsecích	39
3.2.1. Péče o památku.....	39
3.2.1.1. Zákaz ohrožení a poškození památky	39
3.2.1.2. Dostatečná péče o památku.....	42
3.2.2. Vymezení ochranného pásma	49
3.2.3. Závazná stanoviska.....	50
3.2.4. Restaurování	53
3.2.5. Přemístění a vývoz památek	57
3.2.6. Archeologie	62
3.2.7. Změna vlastnictví	68

3.3. Vymáhání a výběr pokut.....	70
4. Trestné činy v památkové péči.....	72
5. Závěr.....	77
Seznam použitých zdrojů.....	80
Seznam použité literatury	80
Seznam použitých internetových zdrojů.....	82
Seznam použitých právních předpisů	84
Seznam použité judikatury	85
Seznam ostatních zdrojů.....	89
Abstrakt.....	91
Abstract.....	92

Úvod

„Každá krajina má svoji jedinečnou, neopakovatelnou duši.“

H. CH. Andersen

Součástí duše krajiny, kterou dánský spisovatel Hans Christian Andersen popisuje, jsou jistě historické památky, jež naši českou krajinu trvale pozměnily a učinily ji vůči celému světu jedinečnou. Můžeme být vděční za to, že žijeme v zemi, kde má historie hluboké kořeny. S trochou nadsázky by se totiž dalo říct, že v každém městě a v každé obci nalezneme minimálně jednu kulturní památku. Důležitým faktorem pro to, abychom tyto skvosty české historie mohli obdivovat, je jejich státem zaručená ochrana.

Nádherné hrady a tvrze vypínající se do výšin na kopcích, zlatem zdobené katedrály, v nichž se každý může cítit vítán, nebo kapličky na lesních cestách dodávající danému místu svůj osobitý charakter. Jistě, každý z nás alespoň zčásti rozumí tomu, proč je dobré je zachovat a udržovat. Co ale taková polorozbořená roubenka z 18. století? V létě je tam moc teplo, v zimě moc chladno, ovšem plastová okna památkáři povolit nechtějí. Proč takovou stavbu raději nezbourat a nepostavit něco moderního? Proč pozastavit stavbu jenom proto, aby se ze země vykopalo pár zlomků keramiky? Není to přece ekonomické a nikdo z toho nic nemá. I takové uvažování se v naší společnosti často objevuje.

Přitom existuje řada důvodů, proč je tento soubor pokladů naší historie vhodné chránit. Z vědeckého hlediska jsou zdrojem poznání. Díky nim můžeme mít jasnou představu o tom, jak naši předkové žili, kde bydleli, jak se stravovali či jaké zvyky dodržovali. K tomu nám napomáhají i drobné detaily jako např. zlomek keramiky ze středověké misky nebo trám na střeše secesní vilky. To vše může pomoci odborníkům zjistit, jak naše společnost v minulosti fungovala.

Dále jsou tyto chráněné objekty důležité pro zachování tzv. genia loci celého prostředí. Každá památka, z tohoto hlediska zejména ta nemovitá, vyjadřuje určitý charakter, jenž se promítá do svého okolí. Jsou místa, která jsou s kulturními památkami spjata do té míry, že si je bez nich dokážeme jen těžko představit.

Důležitým vlivem památek je též jejich vliv ekonomický, a to především s ohledem na cestovní ruch. Můžeme se pyšnit jedním z nejnabitějších fondů kulturních památek na světě. To je jistě jedním ze stěžejních důvodů, proč do České republiky každoročně přijíždí mnoho cizinců. Ti nám pak pomáhají vylepšovat naše ekonomické výsledky.

Problém s celkovou ochranou ovšem spočívá v tom, že česká úprava o památkové péči nedokáže dostatečně reflektovat a reagovat na veškeré nežádoucí faktory. Vývoj technologií či

zvyšující se důraz na rychlost a ekonomickou efektivitu ukazují, že naše legislativa je v této oblasti velmi zastaralá. Není tomu divu. Zákon o státní památkové péči byl přijat již v roce 1987 a účinnosti nabyl 1. 1. 1988, tedy ještě za starého režimu. V minulosti sice proběhlo mnoho pokusů o přijetí právní úpravy zcela nové, ty ovšem nikdy nebyly úspěšné. Prozatím se musíme spokojit s tím, co už máme, a úsilím o modernizaci alespoň poměrně čestnými novelizacemi. Bohužel i ta poslední, která nabyde účinnosti 1. 1. 2024, se již nyní stala terčem četné kritiky zejména z řad památkářů.

Cílem této práce proto bude popsat a zhodnotit stav právní úpravy památkové péče ve vztahu k povinnostem a jejich porušování. Záměrem zejména bude zaměřit se na povinné subjekty, jimiž jsou vlastníci kulturních památek a další subjekty, které jsou na základě právního titulu oprávněny provádět archeologické výzkumy nebo mají právo restaurovat kulturní památky. Pozornost přitom nebude soustředěna na povinnosti státu a jeho správních orgánů, nebude-li to nutné pro pochopení tématu.

Důvodem pro vypracování práce je aktuálnost celého tématu a jeho celospolečenský význam, který si spousta lidí vůbec neuvědomuje. Výsledek by měl sloužit jako forma osvěty, jež se jeví jako žádoucí. Je totiž zřejmé, že zájem o kulturu a estetiku prostředí roste ruku v ruce se vzdělaností. Zároveň je památková péče prostor, kde se střetávají různé kategorie osob mající odlišný zájem. Je proto přirozené, že jejich shody bude velice obtížné dosáhnout.

Vědecký přístup bude především analytický. Pokusíme se rozklíčovat nejasnou terminologii a účel právní úpravy tak, abychom těch málo obsažených informací výkladově ujasnili a srozumitelněji zprostředkovali. Přitom se nebudeme bránit vlastním úvahám, kritikám a nápadům pro vlastní řešení.

V první kapitole budou shrnuty nejvýznamnější pojmy, které nás budou provázet celým textem práce. Jejich definice jsou proto umístěny na začátku. Už zde přitom budeme narážet na nedokonalosti vyskytující se v legislativě, a proto budou navrženy jejich změny či vylepšení.

V druhé kapitole, jež bude ještě veskrze teoretická, se přesuneme k problematice přestupků. Jelikož jsou přestupky svým způsobem velice pevně propojeny s porušováním povinností ve veřejném právu, dozvíme se základní informace o tom, jak je definovat, co mají konkrétně společného s povinnostmi a jaké sankce za ně hrozí. Tyto obecné základy budou aplikovány na konkrétní příklady spojené s památkovou péčí.

Ve třetí, stěžejní, kapitole představíme, kromě legální systematiky, vlastní dělení, jež zpřehlední ty nejzákladnější povinnosti a přestupky, které na ně reagují, či způsoby jejich sankcionování. Vše bude doplněno o konkrétní příklady pro lepší představu. Zároveň se zde budou

nacházet opět teoretické úvahy o smyslu, využití a zefektivnění zákona. Reagovat budeme také na budoucí novelizaci, přičemž zhodnotíme její klady a zápory.

Účelem čtvrté kapitoly bude vymezit hranici mezi trestným činem a přestupkem. Dojde na úvahy o tom, v čem spočívá teoretický rozdíl a jak byly v minulosti závazně posuzovány.

Podotýkáme, že si plně uvědomujeme komplexnost, pestrost a složitost problematiky památkové péče. Nedáváme si proto za cíl ji pojmout všeobjímaje a je nám jasné, že spousta faktorů zůstane zcela nebo částečně nezodpovězena. Je také jisté, že s našimi tezemi nemusí souhlasit všichni už jen proto, že na každý problém existuje více úhlů pohledu.

1. Základní pojmy

Bavíme-li se o památkové péči, je možné o ní uvažovat jako o komplexním fenoménu, který by měl být všeobjímající. Mnohdy tomu tak ale není. Bohužel, jak už to tak často bývá, legislativa nedokáže obsáhnout veškeré problémy, jež v praxi mohou nastat. Možná i proto se v České republice nachází více než 700 ohrožených památek.¹ Přesto, byť se nejedná o dokonalou práci, v České republice využíváme zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.² Jde sice o nejdůležitější právní předpis, avšak není, co se týče této oblasti, jediný. Jiné problémy, jako např. muzejní sbírky nebo archiválie, jsou upraveny dalšími zvláštními zákony. V této úvodní kapitole budou vymezeny základní pojmy, které je potřeba pochopit, neboť jsou zcela stěžejní pro celou problematiku. Bez jejich řádného uvedení by mohlo být nejasné, především z hlediska výkladu, jak na ně nahlížet, následkem čehož by mohla práce postrádat svůj smysl, kterým je shrnutí těch nejdůležitějších povinností a následků za jejich nesplnění.

1.1. Státní památková péče

V první řadě je nutné vymezit si ten nejšířší pojem, kterým je samotná památková péče. Jde o legislativní zkratku obsaženou v § 1 odst. 2 ZSSP. Slovo „státní“ je v názvu obsaženo především s ohledem na dobu vzniku tohoto zákona. Přestože dnes již není role státu při ochraně památek tak významná jako dříve, jelikož spousta z nich se nachází v soukromém vlastnictví, stále je nenahraditelná. Jinými slovy lze tento pojem vyjádřit jako péče státu o památky. Vykonávána je skrze soustavy orgánů státní správy. Ty mohou při své činnosti využívat různé úkony, opatření nebo rozhodnutí. Důležité je zmínit, že samotná ochrana kulturních památek je veřejným zájmem. Je totiž cílem samotné společnosti, aby bylo ochráněno její kulturní dědictví. Tento závazek pro nás plyne i z mezinárodních smluv. Např. v úmluvách UNESCO, konkrétně v úmluvě č. 159/1991 Sb. m. s., o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví nebo v dalších mezinárodních úmluvách o ochraně kulturního dědictví, třeba v úmluvě č. 99/2000 Sb. m. s., o ochraně archeologického dědictví Evropy, které Česká republika ratifikovala.³ Mimo to byly přijaty a dále ratifikovány metodické dokumenty poradních organizací ICOMOS a ICCROM. Ty se aktivně podílí na tvorbě závazných i doporučujících textů.⁴

¹ Seznam ohrožených nemovitých památek. In: Národní památkový ústav. [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/ohrozene-pamatky>.

² Pro zjednodušení se bude v textu dále místo plného názvu zákona používat zkratka („ZSP“).

³ Dále jen („*Maltská konvence*“ nebo též „*Granadská úmluva*“)

⁴ Introducing ICOMOS. In: ICOMOS [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.icomos.org/en/about-icomos/mission-and-vision/mission-and-vision>; a What is ICCROM. In: ICCROM [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.iccrom.org/about/what-iccrom>

Zákonem chráněným zájmem je mimo jiné i ochrana kulturních památek, památkových rezervací a památkových zón. Oporu a zároveň podklad pro toto tvrzení nalezneme v článku 35 odst. 3 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.⁵ Ta říká, že nelze ohrožovat kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Tato povinnost je vyvažována různými náhradami, jež jsou poskytnuty vlastníkům památek, kteří musí dbát o jejich zachování a obnovu.⁶ Mohou jimi být různé dotační programy Ministerstva kultury ČR. V současné době jsou vyhlášovány tyto programy: Program záchrany architektonického dědictví; Havarijní program; Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón; Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny; Program restaurování movitých kulturních památek; Program podpory pro památky světového dědictví; a další.⁷ Náhrada však nemusí spočívat pouze ve finančním plnění. Důležitým se zde jeví také poskytování bezplatné odborné pomoci.⁸ Zájem o ochranu a střežení kulturního dědictví nalezneme také v preambuli samotného ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.⁹ I proto by měla být jejich ochrana stěžejní, či alespoň důležitou součástí pro všechny občany, úzeji především pro všechny odborníky v dané oblasti.

Slovem „péče“ se rozumí velká škála činností, jež směřují k ochraně, zachování, ale také ke vhodnému využívání a zpřístupňování kulturních památek. I v oblasti zpřístupňování jsme vázáni řadou mezinárodních úmluv, které mají přednost před použitím vnitrostátní úpravy. V tomto kontextu lze hovořit o Sdělení č. 73/2000 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy.

Bude-li památková péče vykonávána řádně a kvalitně, může do budoucna přinést příznivé změny v oblasti kultury, formování tradic a vlastenectví. K tomu ovšem bude potřeba změnit celkový přístup společnosti. Dnes je zvykem, že péče o památky není mnohdy vnímána jako něco přirozeného. Touto změnou, vyvolanou například lepší osvětou, by mohla získat na významu a tím přilákat i více zájemců, kteří by se této problematice chtěli věnovat na odborné úrovni.¹⁰

⁵ Dále jen („LZPS“)

⁶ TOMOSZEK, M., TOMOSZKOVÁ, V., VOMÁČKA, V. Čl. 35 [Životní prostředí]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 202.

⁷ Dotační programy Ministerstva kultury a jejich vyhodnocení. In: Ministerstvo kultury [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/dotacni-programy-ministerstva-kultury-a-jejich-vyhodnoceni-cs-267>

⁸ Nález ÚS České republiky pl. ÚS 35/94 ze dne 23. 6. 1994

⁹ Dále jen („Ústava“)

¹⁰ SOLAŘ, M. Teorie památkové péče – neuralgický bod dějin umění?. *Zprávy památkové péče*. 2004, roč. 64, č. 2, s.139.

1.2. Kulturní památka

Pojem kulturní památka je velice široký a složitě uchopitelný, proto je třeba podívat se na něj z různých hledisek. Kulturní památkou se může stát pouze věc v právním slova smyslu. Její definice podle § 489 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník¹¹ zní: „*vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*“.¹² Věci pak OZ dále dělí na hmotné a nehmotné, movité a nemovité, a věci hromadné. Dělení, které OZ používá, je rozsáhlejší, ale pro účely památkové péče si vystačíme s tímto. Kulturní památkou ve smyslu ZSPP mohou potom být pouze věci hmotné, a to jak movité, tak i nemovité.

Movité kulturní památky jsou nejpočetnějším druhem památkového fondu České republiky. Typově se jedná o díla výtvarného umění a uměleckého řemesla, technická díla, archeologické nálezy¹³, liturgické předměty aj. Počet nemovitých se pohybuje kolem 40 000. Jsou jimi historicky cenná díla spojená se zemí. Typově jde o hrady, zámky, kostely, ale také o morové sloupy nebo boží muka. Tyto památky se mohou nacházet v tzv. souborech. Z pohledu OZ jsou to věci hromadné, které jsou blíže definovány v § 501. Takový soubor jednotlivých věcí je pokládán za jeden předmět, podmínkou ovšem je, že musí patřit jedné a té samé osobě. Příkladem může být mobiliář Pražského hradu obsahující až 13 000 předmětů. Veřejný seznam, kde jsou kulturní památky vedeny, představuje Ústřední seznam kulturních památek České republiky. Zde jsou očíslovány rejstříkovým číslem. Nemovité kulturní památky jsou veřejně přístupné v papírové i digitální formě. Ty movité nikoli, a to zejména kvůli jejich ochraně.¹⁴ Do jejich seznamu proto smějí nahlížet pouze osoby, které stanovuje vyhláška č. 66/1988 Sb., Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči¹⁵ ve svém § 5. Mnohdy může být ovšem sporné, zda se jedná o věc movitou či nemovitou, zejména ve vztahu ke křížovým cestám nebo božím mukám. Dále např. bytové jednotky být kulturní památkou nemohou, protože nejsou samostatnou věcí.¹⁶

Problém by mohl nastat u příslušenství k věci, jak jej OZ definuje v § 510. Problematickou se jeví především vyvratitelná domněnka, jež stanovuje, že práva a povinnosti, která se vztahují k hlavní věci, se týkají i věci vedlejší. Toto nelze uplatnit ve vztahu ke kulturním památkám. Jejich

¹¹ Dále jen („OZ“)

¹² § 489 OZ

¹³ Ty budou definovány níže v kapitole 1.5.

¹⁴ Kulturní památky. In: Národní památkový ústav. [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/kulturni-pamatky>

¹⁵ Dále jen „Vyhláška MK o SPP“

¹⁶ VARVAŘOVSKÝ, P. *Památková péče*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer ČR Praha, c2012. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). s. 13. ISBN 978-80-7357-940-1.

příslušenství může být chráněno pouze v případě, že bylo za kulturní památku výslovně prohlášeno. Pak už nezáleží na tom, zda jako soubor tvořící jeden celek s věcí hlavní, anebo samostatně.¹⁷ Jistotu pro toto tvrzení nalezneme již v § 1 OZ, v jedné z jeho základních zásad, tedy, že soukromé právo je nezávislé na právu veřejném. Důležitou roli hraje i právní úprava součásti věci vyjádřená v §§ 505 a 506 OZ. K tomu se v souvislosti s památkovou ochranou vyjádřil též Nejvyšší správní soud¹⁸ ve svém rozsudku, když řekl, že není možné jako kulturní památku chránit pouze část stavby, nýbrž tato stavba musí být chráněna jako celek.¹⁹

ZSPP vymezuje tento pojem ve svých §§ 5 a 6. Věc se v právním slova smyslu stane kulturní památkou, jestliže je jí Ministerstvem kultury prohlášena. Musí však splnit alespoň jednu ze dvou alternativních možností. Není potřeba, aby byly oba důvody splněny kumulativně, stane-li se tak, není to na škodu.²⁰ Buď musí být „významným dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projev tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro její hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické“²¹, nebo se musí přímo vztahovat k významným osobnostem či historickým událostem. V tomto případě se bude jednat zejména o bydliště těchto významných osobností, historická bojiště či místa, která jsou spojena s tragickými historickými událostmi. Toto konkrétní vymezení důvodů pro prohlášení kulturních památek má zaručit všestrannou komplexnost při respektování společnosti.²² Kulturní památkou se může stát i věc dokládající tzv. „nekulturu“, jako tomu bylo v případě koncentračního tábora v Porýní.²³

V praxi však často vznikají problematické otázky, jež se týkají posuzování zřícenin. Těch se v České republice, vzhledem k naší historii, nachází opravdu mnoho. V Památkovém katalogu bychom jich našli téměř 500. Spousta z nich však není jako kulturní památka chráněna. Zříceniny legální definici nemají, avšak odborná literatura je nazývá památkami svého druhu, které vnikly rozpadem architektonických děl. Přitom se shodují s kulturními památkami na hodnotě představující jistý exkurz do historie.²⁴ Přitom platí, že byla-li stavba zničena již před účinností

¹⁷ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 6. ISBN 978-80-7598-381-7.

¹⁸ Dále jen („NSS“)

¹⁹ Rozsudek NSS ze dne 17. 1. 2019, č.j. 10 As 299/2017-41

²⁰ Rozsudek NSS ze dne 4. 10. 2017, č. j. 6 As 299/2016-19.

²¹ Zákon č. 20/1987 Sb., České národní rady o státní památkové péči, § 2

²² VAJČNER, J. *Úvod do památkové péče: několik poznámek o historii památkové péče, zakládání ochrany věcí jako kulturních památek, evidenci památkového fondu, mezinárodním rozměru památkové péče a o dalších příbuzných oborech památkové péče v České republice a ve světě*. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2009. s. 119. ISBN 978-80-86976-16-7.

²³ Rozsudek Vrchního správního soudu spolkové země Porýní – Falc č. j. 10 C 22/88 ze dne 27. 9. 1989

²⁴ SOKOL, J., DURDÍK, T., ŠTULC, J. *Ochrana, údržba a stavební úpravy zřícenin hradů* [online]. Praha: Státní ústav památkové péče, 1998 [cit. 2023-05-31]. ISBN 80-86234-01-0. Dostupné z: <http://previous.npu.cz/download/1303387637/met17zriceniny-hradu.pdf>

OZ, tj. před rokem 2014, staly se zbytky stavby podle zásady *superficies solo cedit* součástí pozemku, a tak je tato ochrana poskytnuta pozemku, na kterém stojí. Neexistuje zde totiž právně stavba, jež by mohla být chráněna. Po roce 2014 tomu je přesně naopak a chráněna bude samotná stavba.²⁵ To dokládá i rozsudek NSS týkající se posouzení, zda je zřícena hradu Stará Dubá stavbou.²⁶

1.3. Národní kulturní památka

Národní kulturní památka je věc v právním slova smyslu, která je kulturní památkou a zároveň tvoří jednu z nejvýznamnějších součástí kulturního bohatství národa. Prohlásit ji může Vláda ČR nařízením, přičemž současně stanoví podmínky její ochrany.²⁷ Příkladem takového nařízení může být nařízení vlády č. 25/2022 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky. V případě stanovení podmínek ochrany se však nejedná o její povinnost, nýbrž o právo. Pokud však speciální podmínky nejsou stanoveny, je národní kulturní památce poskytována plná ochrana, kterou nabízí ZSP. Pokud v zákoně některá ustanovení platí pro kulturní památky, tím spíše za využití pravidla *a minori ad maius*, bude toto ustanovení platit pro národní kulturní památky.²⁸ Vláda je zároveň nadána pravomocí stanovit obecné podmínky pro jejich ochranu. Toto zákonné zmocnění však doposud, lze říci bohužel, nebylo využito, a tak je zvykem prozatím vymezovat zvláštní podmínky ochrany, či je nevymezovat vůbec.

Jak zdůrazňuje Ministerstvo kultury ČR, aby mohlo dojít k prohlášení za národní kulturní památku, musí kulturní památka překračovat regionální význam a zároveň musí alternativně: být dobrým reprezentantem určité druhové skupiny; být dokladem tvorby osobnosti národního významu; dokumentovat nejdůležitější etapy vývoje; být veřejností vnímána jako součást národní nebo evropské identity; být významná vzácností a stářím; být unikátním hmotným pramenem; mít důležitý vztah k významným osobnostem nebo událostem; nebo dokládat myšlenkové a náboženské proudy.²⁹

²⁵ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 6-7. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁶ rozsudek NSS čj. 1 As 93/2008-95 ze dne 22. 1. 2009

²⁷ Zákon č. 20/1987 Sb., České národní rady o státní památkové péči, § 4

²⁸ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 25. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁹ Národní kulturní památky. In: Ministerstvo kultury [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/narodni-kulturni-pamatky-cs-262>

Vláda ve svém prohlašování však může narazit i na určité limity. Těmi by mohlo být to, že je nezbytné, aby se již jednalo o kulturní památku. Vládě to tak brání v prohlášení tehdy, jedná-li se pouze o její části, či v případě, že se o kulturní památku vůbec nejedná.³⁰

Vláda však nemusí národní kulturní památky pouze prohlašovat, může jejich vymezení také měnit, nebo je zrušit. Změna často souvisí zejména s územním rozsahem. K rušení hojně docházelo v 90. letech 20. století. Tehdy probíhala rozsáhlá revize, přičemž byla zrušena spousta národních kulturních památek, jež byly za dob socialismu považovány za „revoluční“.³¹ Ke zrušení může dojít v případě, že alternativně: dojde k zániku nebo k nevratnému poškození památkových hodnot; dojde k přehodnocení názoru na hodnoty národní kulturní památky nebo pokud k tomu existuje naléhavý veřejný zájem.³² Zároveň však platí, je-li národní kulturní památka zrušena, nepozbývá ochrany kulturní památky.

V současné době evidujeme 370 národních kulturních památek. Jejich stav rok od roku kolísá v rámci několika jednotek až desítek. Památkový katalog obsahuje areály jako např. areál Břevnovského kláštera, samostatné stavby jako Národní muzeum, či samostatné objekty, kterým je např. Relikviář svatého Maura.³³

1.4. Památková rezervace, památková zóna a ochranné pásmo

Pojmy památková rezervace, památková zóna bychom mohli jedním termínem nazvat územní ochranou. Vše je vztaženo k oblastem, kde dochází na určitém prostoru k většímu soustředění nemovitých kulturních památek. Nemusí se přitom jednat pouze o stavby nebo o areálové komplexy, nýbrž i o pozemkové plochy, jež jsou specifické svým historickým charakterem jako například bitevní pole. Rozdíl oproti ochrannému pásmu tak spočívá zejména ve skutečnosti, že v územní ochraně jde o vymezení plošné, kdežto ochranné pásmo se vždy vztahuje k určitému objektu. Ve smyslu ZSPP jde o výše zmíněné pojmy.³⁴

³⁰ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 26. ISBN 978-80-7357-659-2.

³¹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 26. ISBN 978-80-7598-381-7.

³² Národní kulturní památky. In: Ministerstvo kultury [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/narodni-kulturni-pamatky-cs-262>

³³ Památkový katalog. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?typOchrany=NKP&chranenoTed=1&hlObj=1>

³⁴ STAŠA, J. § 5 [Chráněná území]. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 240, marg. č. 418.

1.4.1. Památková rezervace

Vzhledem k tomu, že památkové rezervace se v našem právu objevují už od roku 1950, je možné tento způsob, na rozdíl od památkových zón, označit za tradiční.³⁵ Jde o území, ve kterém se nachází minimálně 2 kulturní památky či soubory archeologických nálezů, jež ZSP upravuje ve svém § 5. Je však nezbytné, aby tyto památky určovaly charakter a prostředí vymezeného území.³⁶ I když se na první pohled ze zákonné definice může zdát, že důraz je dán na kvantitu, není tomu tak. Nelze jednoznačně říci, že tuto územní ochranu lze vyhlásit pouze pro území, kde se kulturní památky vyskytují ve skutečně velkém množství. Je důležité vše posuzovat individuálně. Lze ji totiž vyhlásit i tam, kde dochází ke kombinování děl člověka a přírody. Podstatné je, že jsou tyto oblasti charakteristické historickým, uměleckým, společenským nebo archeologickým územím. Zároveň je možné památkovou rezervaci prohlásit ihned národní kulturní památkou. Pravidlo, že území musí nejprve být prohlášeno kulturní památkou, zde tak neplatí.³⁷

Formou pro vznik je nařízení vlády, proto je i toto procesem, jenž je vyňatý ze správního řádu. Vláda je však ze zákona povinna projednat záměr o prohlášení památkové rezervace s obcí, na jejímž katastrálním území se má památková rezervace nacházet. To vyplývá z § 13 odst. 1 zákona č. 128/2000Sb., zákona o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Co by se však stalo, kdyby obec nebyla se záměrem ve shodě, již upraveno není. Pravděpodobně by se počítalo s tím, že nesouhlas obce by byl bez právního významu. Jedná se tak o legislativní opomenutí, nad kterým by se zákonodárce měl zamyslet a případně k němu podat vyjádření. Vláda následně musí určit obecné podmínky její ochrany.

Je potřeba zmínit, že pokud se v památkové rezervaci nacházejí nemovitosti, jež nejsou kulturními památkami či takový charakter nikterak nevyjadřují, jsou přesto postiženy ochranou, kterou památková rezervace vyjadřuje.³⁸

Odborná veřejnost, ačkoli zákon tyto pojmy nezná, člení památkové rezervace podle typů objektů podléhající ochraně. Můžeme tak narazit na termíny Městské památkové rezervace, Vesnické památkové rezervace, Ostatní památkové rezervace a Archeologické památkové

³⁵ Výnos úřadu předsednictva vlády čj. 103.262/50 o prohlášení památkových rezervací

³⁶ VARVAŘOVSKÝ, P. *Památková péče*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer ČR Praha, c2012. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). s. 15. ISBN 978-80-7357-940-1.

³⁷ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 28. ISBN 978-80-7598-381-7.

³⁸ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 30. ISBN 978-80-7357-659-2.

rezervace.³⁹ Jistě by bylo ku prospěchu věci toto rozčlenění zakomponovat do zákona, kde by mohly být vyjádřené minimálně elementární principy jejich ochrany.

V současnosti v České republice existuje 114 takto chráněných území.⁴⁰ Naposledy byla nová památková rezervace vyhlášena Nařízením vlády o prohlášení území vybraných částí měst Františkovy Lázně, Cheb, Karlovy Vary a Mariánské Lázně a obce Valy s lázeňskou kulturní krajinou za památkové rezervace a o změně nařízení vlády č. 443/1992 Sb., o prohlášení území historického jádra města Františkovy Lázně a území pevnosti Terežín za památkové rezervace, ve znění účinném od 1. 1. 2018.

1.4.2. Památková zóna

V ZSPPP je památková zóna popsána jako: „*Území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty.*“⁴¹ Už ze zákonného vymezení tak jasně vyplývá, že na rozdíl od památkové rezervace nemusí mít na svém území žádnou kulturní památku. Můžeme sem řadit i místa nespádající svým charakterem do památkové. Mohlo by jít o území, která byla vlivem nějakého velkého zásahu narušena.

Dalším rozdílem je způsob jejího vyhlášení. Zde již nebude třeba nařízení vlády, nýbrž postačí opatření obecné povahy vydané Ministerstvem kultury po projednání s krajským úřadem na základě prováděcí vyhlášky Ministerstva kultury č. 66/ 1988Sb., vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987Sb., zákon o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů ze dne 26. dubna 1988.

Shodným je naopak sdělení záměru dané obci a určení podmínek její ochrany. K dnešnímu dni evidujeme přes 500 památkových zón, jež jsou odbornou veřejností členěny na Městské památkové zóny, Vesnické památkové zóny a Krajinné památkové zóny.⁴² Ani tyto však, pro velkou škodu, v našem právním řádu nenalezneme. Naposledy došlo k prohlášení památkové zóny Brno v letošním roce opatřením obecné povahy č. 3/2021 o prohlášení památkové zóny Brno a určení podmínek ochrany, to nabylo účinnosti 21. 2. 2023.

³⁹ Památkově chráněná území: Památkové rezervace. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>

⁴⁰ Památkový katalog. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?typOchrany=PR&chranenoTed=1&hlObj=1&prirustekOchranyOd=2018-01-01>

⁴¹ Zákon č. 20/1987 Sb., České národní rady o státní památkové péči, § 6

⁴² Památkově chráněná území: Památkové rezervace. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>

1.4.3. Ochranné pásmo

Ochranné pásmo by se též dalo řadit mezi památkově chráněná území. V těchto vymezených územích se musí dodržovat určitá omezení nebo zákazy tak, aby se nestalo, že nemovitá kulturní památka, nemovitá národní kulturní památka, památková rezervace nebo památková zóna bude tímto jednáním ohrožena. Nepříznivé jednání samo o sobě má přitom původ v objektu, kterým může být stavba, pozemek nebo jejich soubor.⁴³

V ZSPP je ochranné pásmo upraveno v § 17, který ovšem neobsahuje legální definici. Je zde však uvedeno, jak toto specifické chráněné území vzniká. Podle staré právní úpravy vzniká na základě územního rozhodnutí o ochranném pásmu vydaném obecním úřadem obce s rozšířenou působností po vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Tento úřad pak určí, pro které nemovitosti, jež kulturními památkami nejsou, a pro které konkrétní práce na nich není třeba žádat závazné stanovisko. Může také vymezit různá omezení, zákazy nebo učinit jiná vhodná opatření.⁴⁴ Dle nové úpravy ZSPP účinné od 1. 1. 2024 obecní úřad obce s rozšířenou působností po vyjádření odborné organizace státní památkové péče formou opatření obecné povahy o ochranném pásmu vymezí ochranné pásmo. V něm může být též vymezeno, jaká omezení, zákazy nebo vhodná opatření budou muset být dodržovány. Zároveň se také určí nemovitosti, které nejsou žádným z výše stanovených chráněných objektů a nemají povinnost posouzení zájmů státní památkové péče podle § 17 a ZSPP, přičemž, pokud je to záměr dle Stavebního zákona a netýká se to vnějšího vzhledu nemovitosti, je tato povinnost vyloučena vždy. Před účinností novely, tzn. před 1. 1. 2024, platí, že ochranné pásmo je vydáváno formou územního rozhodnutí, a pokud byla chráněným objektem nemovitá národní kulturní památka, památková rezervace nebo památková zóna, je ochranné pásmo vymezeno opět obecním úřadem obce s rozšířenou působností s rozdílem, že se tak děje na návrh krajského úřadu po vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Terminologicky se zde ale vyskytuje chyba. Nejedná se totiž o návrh jako takový, nýbrž o žádost o vydání územního rozhodnutí o ochranném pásmu. Od 1. 1. 2024 se bude ochranné pásmo vydávat opatřením obecné povahy o ochranném pásmu, a to vždy obecním úřadem obce s rozšířenou působností po vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Dalo by se tedy říci, že novelizace zde bude prospěšná.

Památkáři se tím snaží především zajistit urbanistické a architektonické kvality jejich okolí. To je důvodem, proč jsou v ochranných pásmech regulovány stavební činnosti a další zásahy tak, aby nedocházelo k narušení panoramatických dálkových pohledů.⁴⁵ Ačkoli se často stává, že

⁴³ Rozsudek NSS čj. 2 As 51/2018-140 ze dne 25.10.2018

⁴⁴ § 17 ZSPP

⁴⁵ Památkově chráněná území: Památkové rezervace. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>

hranice ochranného pásma jsou vytvářeny přirozeně, např. podle původního historického opevnění, není to pravidlem a jistě není možné tímto způsobem vždy jednoznačně postupovat.⁴⁶

Problematika ochranných pásem není v ZSPP komplexní. Proto se používá obecná úprava o nich v zákoně č. 183/2006 Sb., Stavební zákon.⁴⁷ Ta je upravena v § 83, po novele se budou nacházet v zákoně č. 283/2021 Sb., Stavební zákon, v §§ 218–220.

Může se stát, že v důsledku vzniku ochranného pásma nastane vlastníku nebo uživateli pozemku majetková újma. Jde tak o markantní zásah do vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 LZPS. Tento zásah lze realizovat pouze za náhradu. Tu poskytuje obec s rozšířenou působností v rámci své samostatné působnosti.⁴⁸

1.5. Archeologický nález

Archeologický nález je upraven v § 23 odst. 1 ZSPP. Můžeme ho však pojmut velmi široce. Je to doklad nebo pozůstatek lidské činnosti v dobách minulých. Konkrétně jde o věci movité i nemovité, jednotlivé či tvořené v souborech. Nálezem pak není pouze samotný předmět, avšak i jeho okolí, kde byl předmět uložen. Není tedy podmínkou, jak by si možná někteří mysleli, že se musí nacházet pod zemí, nýbrž mohou být i na povrchu nebo pod vodou.⁴⁹ Ve své podstatě je tedy archeologickým nálezem cokoli, co je spojeno s vývojem nebo činností člověka a splňuje zároveň další pojmové znaky. Těmi jsou zejména jejich antropogenní charakter – tedy to, co je odlišuje např. od nálezů paleontologických. U některých nálezů, kterými jsou třeba úlomky keramiky, není sporu o jejich charakteru. Jinde, např. u kosterních pozůstatků, už je situace složitější. Je-li však toto místo spojeno s prostředím výskytu člověka, pak se i v tomto případě jedná o archeologický nález.⁵⁰

Dalším základním znakem je jeho stáří. Nejstarší archeologické nálezy jsou spojeny s počátkem vývoje člověka, tedy s nejstarším paleolitem. Naopak ty nejmladší ZSPP spojuje s koncem novověku. Tento časový údaj nicméně není jasně určitelný, není v zákoně nikde definován a ani odborná veřejnost se na něm neshodne. Nejčastěji se mluví o konci 18. nebo 19. století. Úmluva č. 99/2000 Sb. m. s., o archeologické dědictví Evropy, pak stáří nálezu poskytuje

⁴⁶ HORÁČEK, M. *Úvod do památkové péče*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. s. 75. ISBN 978-80-244-4621-9.

⁴⁷ Dále jen „SZ“.

⁴⁸ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 259-260. ISBN 978-80-7598-381-7.

⁴⁹ Co je archeologický nález. In: *Archeologický ústav - AV ČR Praha* [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.arup.cas.cz/co-je-archeologicky-nalez/>

⁵⁰ ODBORSKÝ, V. *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 14. ISBN 80-210-4153-6.

jistou volnost, když říká, že musí jít o stopy po lidstvu z minulých období. Tímto relativně usnadňuje datování. Stačí, že jde o období, jež už bylo ukončeno. Za archeologické nálezy je tak možné považovat i pozůstatky vojenské techniky z 2. světové války.⁵¹ Podle odborníků v odvětví archeologie je pak nálezem věc starší padesáti let.⁵² Jistě by však stálo za to tento pojem ustálit a definovat ho i v zákoně, dodnes totiž dochází k řadě problémů spojených s časovou datací. Vůbec nejlepší by se nám jevila negativní definice určující, že archeologickým nálezem není věc, která stále plní svůj původní účel a zároveň nese informace pouze o současnosti.⁵³

Základním znakem je i poloha, tu už máme definovanou výše, pročež můžeme rovnou přejít k hodnotě archeologického nálezu. Ta může být různá, od kulturně-historické přes vědeckou a uměleckou až k hodnotě tržní.⁵⁴ Důležitá je jak kvůli případnému náleznému, tak i kvůli přínosu pro lidstvo.

Podle důvodové zprávy jsou movitými archeologickými nálezy např. nástroje, cihly, kachle, plastiky, náhrobní kameny, za určitých okolností kosterní pozůstatky a další. Těmi nemovitými pak zbytky sídlišť, ohnišť, staré kresby na skalách nebo jeskyně jako sídlo člověka.⁵⁵ Za archeologické nálezy naopak nemůžeme označit nálezy střelných zbraní a munice např. z 2. světové války, ty totiž podléhají zákonu č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.⁵⁶

1.6. Archeologický výzkum

Archeologický výzkum je vědeckou činností sloužící k ochraně archeologického dědictví. Do této činnosti lze zařadit přípravu, plánování, výkopové práce, preparační práce či neinvazivní metody za využití moderních mapovacích a zaměřovacích přístrojů. Z tohoto důvodu si myslíme, že by bylo potřeba poupravit zákon a archeologický výzkum zde vymežit alespoň neurčitou obecnou definicí, jež by dokázala reagovat na prudký vývoj technologie. Lze totiž nalézt minimálně podobné znaky, které by měl archeologický výzkum mít. Jde o činnost: odbornou; zajišťující ochranu a evidenci archeologických nálezů, která vede záznamy o svých postupech a

⁵¹ Poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb. na základě žádosti podané dne 4.3.2022: Archeologický nález a jeho vlastnictví [online]. In: Ministerstvo kultury. s. 2 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/poskytnuti-informace-dle-zakona-c-1061999-sb-na-zaklade-zadosti-podane-dne-432022_archeologicky_nalez_a_jeho_vlastnictvi-text-14607.pdf

⁵² KALFERSTOVÁ, J. *Archeologické nálezy v rámci územního plánování*. In: Zprávy památkové péče. 2006. roč. 66 s. 154-159.

⁵³ NEUSTUPNÝ, E. *Metoda archeologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 23. ISBN 978-80-7380-075-8.

⁵⁴ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 177-178. ISBN 978-80-7357-659-2.

⁵⁵ VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, č. 20/1987 Dz*

⁵⁶ MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: Stanovisko Ministerstva kultury k pojmu „archeologický nález“ v rámci ustanovení § 23 zákona o státní památkové péči ve vztahu k pozůstatkům vojenské techniky z období 2. světové války*. 2021, č.j. MK 6017/2021 OPI

výsledcích. Tato činnost může vést k učinění archeologického nálezu. Ten však může být nalezen i mimo něj, pak by šlo z hlediska teorie o archeologický nálezh náhodný.⁵⁷

Odborná veřejnost zná i možná dělení archeologických výzkumů. Z hlediska invazivity je rozlišujeme na výzkumy destruktivní, při nichž dochází minimálně k částečnému poškození archeologické lokality, a nedestruktivní. V druhém případě je využíváno především moderních technologií jako je např. LIDAR, kdy nedochází k žádnému poškozování místa nálezu a jeho okolí. Zejména v minulosti, ale i dnes, je nevíce využíváno metod destruktivních. V poslední době probíhají snahy přejít na metody nedestruktivní.⁵⁸

Z hlediska účelu pak můžeme archeologické výzkumy dělit na záchranné, při nichž není cílem získání nových informací, nýbrž jde o jejich záchranu do budoucna, a badatelské, jež směřují naopak k získávání nových vědeckých poznatků, případně ostatní. Tyto typy výzkumů se pojí se souborem práv a povinností. Při záchranném archeologickém výzkumu musí původce činnosti, která má narušit archeologické dědictví, plnit řadu povinností, mezi něž patří i ohlášení stavební činnosti na místě s možným výskytem archeologických nálezů Archeologickému ústavu ČR nebo jiné organizaci vlastníci oprávnění od Ministerstva kultury ČR a dohodu o podmínkách a rozsahu provádění archeologických výzkumů s Akademií věd ČR. K roku 2023 takových organizací evidujeme více než 100.⁵⁹ Přičemž se nejedná o povinnost, ale o oprávnění provést záchranný archeologický výzkum. Organizace se mezi sebou mohou dohodnout, kdo z nich ho povede. Nebude-li chtít daná organizace výzkum provést např. z důvodu nedostatku financí, nemusí toto právo realizovat.⁶⁰ U těch badatelských zase musí být náležitě zdůvodněno narušení doposud neporušené lokality.⁶¹

⁵⁷ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 345-346. ISBN 978-80-7598-381-7.

⁵⁸ KUNA, M. *Nedestruktivní archeologie: teorie, metody a cíle*. Praha: Academia, 2004. s. 15-17. ISBN 80-200-1216-8.

⁵⁹ Kdo je oprávněn provádět archeologické výzkumy. In: AV ČR [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.arup.cas.cz/kdo-je-opravnen-provadet-archeologicke-vyzkumy/>

⁶⁰ Usnesení VS v Praze 5 A 8/2000 – 40 ze dne 31. 5. 2002

⁶¹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 325-327. ISBN 978-80-7598-381-7.

2. Porušení povinností ve správněprávní rovině – přestupek

Abychom se dostali k samému jádru věci, je třeba si předem definovat a alespoň ve stručnosti přiblížit základ problematiky přestupků, neboť porušování povinností s nimi bezprostředně souvisí. Přestupek jako takový spadá do oblasti veřejného práva, konkrétně do systému správněprávní odpovědnosti.⁶² V roce 2017 proběhla v českém právním řádu reforma týkající se přestupků a odpovědnosti za ně. Ta, mimo jiné, přinesla sjednocení dříve různých druhů správních deliktů pod jeden zastřešující pojem. Dřívější legislativní stav totiž nebyl považován za uspokojivý a zaslouženě se proto dočkal výraznějšího zásahu zákonodárce.⁶³

2.1. Pojem a znaky

Nyní zákonnou definici pojmu přestupek upravuje v § 5 zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.⁶⁴ Jeho legální znění zní: „*Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin*“⁶⁵ Toto vymezení je zcela v souladu s principem zákonnosti, jenž koresponduje s požadavkem právního státu. To je zakotveno v čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 LZPS. Jde o to, že státní moc je možné uplatňovat pouze v případech a mezích, které jsou stanoveny zákonem.⁶⁶ Jelikož veškerá činnost veřejné správy je vázána principem zákonnosti, je nutné tento princip použít i na správní trestání. Též tato problematika je totiž součástí činnosti veřejné správy.⁶⁷ S tím úzce souvisí i zásady *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*. Jimi je rovněž garantována právní jistota, předvídatelnost rozhodnutí a legitimní očekávání.⁶⁸

Pojem přestupek je v zákoně vybudován na základě pozitivně-negativní definice a je charakterizován pomocí znaků materiálních a formálních. Pozitivně musí čin, jenž má být jako přestupek kvalifikován, splnit kumulativně: společenskou škodlivost; protiprávnost; označení činu za přestupek; naplnění zákonných znaků.⁶⁹ Zároveň zákonodárce doplňuje jeho negativní vymezení, totiž že nesmí jít o trestný čin. Pouhé pozitivní vymezení by z povahy věci nebylo

⁶² FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 22. ISBN 978-80-7502-250-9.

⁶³ BOHADLO, D., POTĚŠIL, L., POTĚŠIL, J. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 4. ISBN 978-80-7400-413-1.

⁶⁴ Dále jen „*přestupkový zákon*“.

⁶⁵ § 5 přestupkového zákona

⁶⁶ VETEŠNÍK, P. § 5 [Přestupek]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 46, marg. č. 6. ISBN 978-80-7400-772-9.

⁶⁷ Rozsudek NSS sp. zn. 9 As 7/2009 ze dne 2. 4. 2009

⁶⁸ Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 558/2001 ze dne 25. 11. 2003

⁶⁹ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 255. ISBN 978-80-7400-820-7.,

dostačující.⁷⁰ V pozitivním vymezení je tento pojem vymezen znaky formálními (obecnými a typovými) a materiálními. Mezi formální obecné řadíme: protiprávnost; výslovné označení činu za přešupek v zákoně; a vykázání znaků v něm stanovených (formální typové). Dále se jedná o trestnost a přešupkovou způsobilost, ty však již v zákoně uvedeny nejsou. Formálními typovými znaky jsou dále: objekt; objektivní stránka; subjekt; a u fyzické osoby i stránka subjektivní. Materiálním znakem v pozitivním vymezení je pak společenská škodlivost.⁷¹

2.1.1. Formální obecné znaky

Protiprávnost je základním předpokladem všech druhů deliktů, ať jsou vyjádřeny v rovině veřejnoprávní, či soukromoprávní. Tento znak stanoví, že určité jednání je v rozporu s tím, co požaduje právo. Jejím uskutečněním dochází k porušení povinnosti, či jejímu nesplnění ze zákona vyplývající.⁷² Pokud znak protiprávnosti absentuje, není možné přešupkem takový čin označit, jelikož se ze samé podstaty práva jedná o dovolené jednání. To se sice svými znaky může přešupku podobat, avšak nebude naplňovat skutkovou podstatu. Tím pádem nebude škodlivé ani pro společnost.⁷³ Stejně tak nebude naplňovat znak protiprávnosti jednání, ke kterému došlo bez přičinění lidské vůle. Typicky půjde o živelnou pohromu.⁷⁴ Existují však i okolnosti, kdy se čin svými rysy bude podobat přešupku, avšak přesto nebude za protiprávní označen. Právní nauka tyto činy nazývá okolnostmi vylučující protiprávnost. Mezi ně se obecně řadí: krajní nouze; nutná obrana; svolení poškozeného; přípustné riziko; a oprávněné použití zbraně. Jsou definovány v přešupkovém zákoně v §§ 24–28. Lze je dovodit buď přímým stanovením ze zákona, nebo výkladem příslušných ustanovení zvláštních zákonů.⁷⁵ Taková možnost bránit se nebo odstraňovat nebezpečí je pro společnost žádoucí a nezbytná. I proto je toto důvodem, proč takové jednání nenaplní skutkovou podstatu přešupku.⁷⁶

Jednání může být přešupkem také pouze tehdy, jestliže je pojmenováno právním předpisem v zákonné formě. Hlavním důvodem je především zájem adresátů a správních orgánů kvůli právní jistotě.⁷⁷ Je důležité upozornit na to, že nemůžou být zcela definovány nebo blíže

⁷⁰ FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 25. ISBN 978-80-7502-250-9.

⁷¹ VETEŠNÍK, Pavel. § 5 [Přešupek]. In: JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich. Zákon o některých přešupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 47, marg. č. 10. ISBN 978-80-7400-772-9.

⁷² PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přešupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 96. ISBN 978-80-7502-221-9.

⁷³ VETEŠNÍK, P. § 5 [Přešupek]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich. Zákon o některých přešupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 48, marg. č. 12. ISBN 978-80-7400-772-9.

⁷⁴ Rozsudek VS v Praze č.j. 5 A 37/96 ze dne 7. 10. 1998

⁷⁵ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnícké učebnice. s. 299. ISBN 978-80-7400-727-9.

⁷⁶ Rozsudek VS v Praze 6 A 198/95 ze dne 28. 3. 1996, Rozsudek NSS 1 As 35/2008-51 ze dne 7. 5. 2008

⁷⁷ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přešupkové právo*. Praha: Leges, 2017, s. 98. ISBN 978-80-7502-221-9.

formulovány v předpisech nižší právní síly, např. v obecně závazné vyhlášce obce.⁷⁸ V předpisu této právní síly lze maximálně připustit doplnění zákonem požadovaných podmínek, ovšem jedině tím způsobem, který nepřekračuje zákonem stanovený rámec.⁷⁹ Příkladem může být případ, kdy podzákoný předpis může poukázat na to, že pokud by byl on sám porušen, dopouštěl by se dotyčný přestupku.⁸⁰ V dnešní době jsou přestupky upraveny ve více než 250 zákonech, přičemž jejich celkový počet přesahuje 5 000.⁸¹ Kvůli tomu je jejich celková úprava velmi rozvinutá a značně roztržštěná. Z důvodu obavy, vzniklé z novelizace přestupkového práva, že by tzv. jiný správní delikt nebyl za přestupek výslovně označen, vzniklo přechodné ustanovení § 112 odst. 1 Přestupkového zákona. Díky ní se za přestupky považují i jiné správní delikty podle předchozí právní úpravy, nikoli však delikty disciplinární. Otázkou zůstává, zda se nyní mezi ně řadí i delikty pořádkové nebo platební⁸², a to i přesto, že důvodová zpráva je z této skupiny eliminuje⁸³. Podle právních teoretiků není totiž zcela jasné, zda úprava dostatečně reflektuje ústavní požadavky na tvorbu legislativních norem, vyjádřenou především zásadou *nullum crimen sine lege certa*. I nadále však platí, že podle nové právní úpravy bude čin posouzen pouze tehdy, bude-li to pro pachatele příznivější tím způsobem, že: se za přestupek vůbec nepovažuje; stanoví kratší dobu pro zánik odpovědnosti; stanoví úmyslnou formu zavinění oproti té, kde postačí nedbalost; a druh; nebo výměra trestu.⁸⁴

Trestnost je pak skutečností vystiženou tím, že se spáchání deliktu pojí se zákonem taxativně stanoveným trestem. Spáchání takového činu je právní skutečnost, která je spojena se vznikem hmotněprávní odpovědnosti mezi pachatelem, jenž je povinen případný správní trest strpět, a subjektem veřejné moci vyznačující se povinností tento čin projednat a trest případně uložit. Od hmotného vztahu však odlišujeme vztah procesní. Ten vzniká až úkonem orgánu veřejné moci vůči účastníkovi řízení. V něm se hmotněprávní vztah realizuje a provedou se práva a povinnosti stanovující příslušné procesní předpisy.⁸⁵

⁷⁸Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS sp. zn. 47/93 ze dne 23. 8. 1994

⁷⁹MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 62. ISBN 978-80-7400-680-7.

⁸⁰Rozsudek NSS sp. zn. 6 A 173/2002-33 ze dne 23.09.2004

⁸¹JEMELKA, L. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 43–63. ISBN 978-80-7400-772-9.

⁸²KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 257. ISBN 978-80-7400-820-7.

⁸³VLÁDA. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, poslanecký tisk č. 555*, s. 225.

⁸⁴PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. s. 91. ISBN 978-80-7400-456-8.,

⁸⁵HENDRYCH, D. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 299. ISBN 978-80-7400-624-1.

Přestupková způsobilost je dalším formálním obecným znakem přestupku. Tímto termínem je vyjádřeno, že osoba, ať už se jedná o fyzickou, fyzickou podnikající nebo právnickou, je způsobilá být nositelem povinností, jež vyplývají ze zákonné úpravy, a tím pádem může v důsledku jejich porušení být pachatelem přestupku. Tyto osoby musí naplňovat určitá kritéria, aby přestupkově způsobilé byly. U fyzických osob jde např. o věk a přičetnost pachatele přestupku.⁸⁶ Může nastat situace, kde bude u pachatele přestupku vyžadována nějaká zvláštní vlastnost nebo jiný rys, který ho charakterizuje jako subjekt. O tomto tématu však více níže v kapitole 2.1.2. formálních typových znacích přestupku.

2.1.2. Formální typové znaky

Jak jsme si již vymezili výše, mezi formální typové znaky přestupku se řadí, stejně jako u trestných činů: objekt; objektivní stránka; subjekt; a subjektivní stránka, ty rozlišujeme jako obligatorní znaky u všech jednotlivých přestupků.

Objektem skutkové podstaty je vyjádřen společenský zájem či jejich hodnoty, které jsou dle jednotlivých zákonů obsahující jednotlivé skutkové podstaty chráněny.⁸⁷ Objekt můžeme dále dělit na: objekt obecný; druhový; a individuální. Obecný objekt je souhrn všech možných hodnot a zájmů společnosti, jež jsou chráněny a směřují proti jednání pachatele. Příkladem obecného objektu je majetek nebo zdraví.⁸⁸ Druhovým objektem jsou vyjádřeny hodnoty a jevy společné přestupkům v některé oblasti, jak jsou vymezeny v zákoně č. 251/2016, o některých přestupcích. Mezi ně se řadí přestupky proti veřejnému pořádku, přestupky proti občanskému soužití nebo přestupky proti pořádku v jednotlivých úsecích výkonu státní správy, jimiž jsou např. právě přestupky na úseku památkové péče. Individuálním objektem je pak myšlen zcela konkrétní určitý zájem, jenž je založen skutkovou podstatou přestupku a může být narušen nebo ohrožen.⁸⁹

Objektivní stránkou přestupku se rozumí porušení konkrétní právní povinnosti vázané k určenému objektu. Její obligatorní znaky jsou jednání, které je aktem vůle; škodlivý následek a příčinný vztah mezi nimi (tzv. kauzální nexus). Jednání jako takové je projevem lidské vůle a spočívá v porušení nějaké povinnosti. Může vzniknout konáním, nekonáním nebo opomenutím.

⁸⁶ VETEŠNÍK, P. § 5 [Přestupek]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 49, marg. č. 15. ISBN 978-80-7400-772-9.

⁸⁷ JEMELKA, L. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 43–63. ISBN 978-80-7400-772-9.

⁸⁸ HENDRYCH, D. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 304–306. ISBN 978-80-7400-624-1.

⁸⁹ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 268–269. ISBN 978-80-7400-820-7.

Pojem jednání tak musíme chápat i jako nečinnost.⁹⁰ Pokud lze přestupek spáchat pouze konáním, označujeme ho jako komisivní, pokud nekonáním či opomenutím, pak jako omisivní. Existují však i přestupky, jež je možné spáchat oběma formami. Škodlivý následek se obvykle neprojevuje materiální cestou, ale jde spíše o porušení nebo ohrožení zájmů, které jsou objektem přestupku.⁹¹ Podle toho rozlišujeme přestupky poruchové a ohrožovací. Jestliže je jasné, že následek by bez jednání nemohl nastat, nebo by nemohl nastat takovým způsobem, kterým nastal, bude dána i příčinná souvislost. Kromě těchto obligatorních znaků jsou občas vyžadovány další znaky fakultativní. Těmi je účinek, jakožto změna na hmotném předmětu útoku; místo přestupku; doba spáchání přestupku nebo způsob jeho provedení.⁹² Je třeba si zároveň uvědomit, že konkrétní jednání musí být příčinnou konkrétního následku, přičemž vše musí být tak provázané, že následek by bez samotného jednání nikdy nenastal.⁹³

Dalším obligatorním znakem je subjekt neboli osoba, jež přestupek spáchá. Problém může nastat, pokud zákon jako subjekt přestupku neoznačuje fyzickou, právnickou ani fyzickou podnikající osobu, nýbrž útvar. Toto nastává v ochraně hospodářské soutěže, protože zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže ve svém § 22a upravuje i přestupky orgánů veřejné správy. Subjekty dle právní nauky mohou být zvláštní, které se dále dělí na konkrétní, kvalifikované a speciální. Zvláštní subjekt je definován v § 12 Přestupkového zákona. Ten říká, že jde o pachatele disponujícího zvláštní vlastností, způsobilostí či postavením. Konkrétní subjekt je nadaný zvláštní vlastností (je zástupcem dítěte, vlastníkem památky). Kvalifikovaný subjekt má zvláštní způsobilost či kvalifikaci (je lékařem nebo restaurátorem) a speciální subjekt vystupuje ve zvláštním postavení (je to svědek). Pokud zákon tuto specialitu stanoví, je subjektem přestupku pouze ten, kdo tyto vlastnosti, způsobilosti či postavení má. Výjimka nastává u spolupachatelství, kde postačí, že požadovaným atributem disponuje alespoň jeden ze spolupachatelů.⁹⁴ Podle důvodové zprávy je to proto, že přestupek spáchaný v součinnosti s další osobou je škodlivější pro společnost, a je tudíž vhodné umožnit trestat i osobu, jež by jinak potrestána být nemohla.⁹⁵

Subjektivní stránka charakterizuje vnitřní psychický vztah pachatele ke způsobilé objektivní stránce. Za její obligatorní znak se u fyzických osob považuje zavinění, přičemž nestanoví-li zákon, že je třeba úmyslného zavinění, postačí pouze nedbalost. Vyskytují se ovšem

⁹⁰ FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017, s. 27. ISBN 978-80-7502-250-9.

⁹¹ Rozsudek NSS č.j. 6 A 109/2000 ze dne 16.02.2005

⁹² KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 270. ISBN 978-80-7400-820-7.

⁹³ Rozsudek NSS sp. zn. 9 As 50/2008-64 ze dne 5. 3. 2009

⁹⁴ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 270-271. ISBN 978-80-7400-820-7.

⁹⁵ VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz*

případy, kdy potřeba zavinění není vůbec. U fyzických podnikatelských a právnických osob nutné zkoumat není. Tyto osoby odpovídají tzv. objektivně s možností liberace.⁹⁶ Zajímavé je, proč některé přestupky jsou objektivně posuzovány i u fyzických osob a není povšimnuto k jejich zavinění. Vysvětlením by mohlo být, že je chráněn nepatrný veřejný zájem, nebo jde naopak o veřejný zájem s velkou důležitostí.⁹⁷ Dalšími znaky subjektivní stránky mohou být u některých přestupků i záměr a motiv. Vymezeny jsou taktéž zvláštní druhy přestupků jako např. trvajících přestupek, pokračování v přestupku či hromadný přestupek. U nich se na rozdíl od trestního práva u fyzických osob zavinění řeší. Je nutné dodat, že přestupky nefungují na podstatě kolektivní viny, a proto není možné zavinění přičítat nikomu jinému než pachateli.⁹⁸ Zavinění je tvořeno dvěma složkami, těmi jsou vědění a vůle. Je-li přítomna vůle i vědění, jde o zavinění úmyslné, které je možné dále rozlišit na úmysl přímý a nepřímý. V nedbalostním zavinění naopak vůle absentuje. Pachatele a jeho zavinění však může ovlivňovat spousta okolností jako promyšlenost jednání nebo rozrušení pachatele.⁹⁹

2.1.3. Materiální znaky

Materiálním znakem je společenská škodlivost. Tuto zákonnou dikci Přestupkový zákon, ani žádný jiný právní předpis, nijak blíže nedefinuje. Řadí ji mezi neurčité právní pojmy a ponechává tak její výklad na právní vědě. Není možné konkrétně vyložit, co se tímto pojmem myslí, avšak obecně jde o to, co je v rozporu s právním řádem. Je to něco, co je schopné poškodit nebo ohrozit zájmy chráněné ve společnosti. Při zkoumání toho, zda je společenská škodlivost vůbec, a do jaké míry, dána, je třeba zhodnotit všechny možné okolnosti.¹⁰⁰ Těmi jsou demonstrativně: význam zákonem chráněného zájmu; význam a rozsah následku přestupku; jeho okolnosti a způsob spáchání; míra zavinění u fyzické osoby; počet jednotlivých dílčích útoků; a délka doby, po kterou trval protiprávní stav. Přihlíží se však také k obecně polehčujícím a přitěžujícím okolnostem vyjmenovaným v Přestupkovém zákoně. Účelem této konstrukce je zejména odlišení jednání beztrestného od jednání se škodlivostí trestného činu. Společenská škodlivost má však velký význam i pro konkretizaci trestu a hraje tak důležitou roli při správním uvážení. I při spáchání formálně podobných přestupků může být uložen pachatelům odlišný

⁹⁶ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. s. 304-309. ISBN 978-80-7400-456-8.,

⁹⁷ POŠVÁR, J. *Nástin správního práva trestního. I. O vině*. Praha-Brno : Orbis. 1936

⁹⁸ Rozsudek NSS sp. zn. 5 As 35/2007 ze dne 5. 6. 2008

⁹⁹ VETEŠNÍK, P. § 5 [Přestupek]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 53, marg. č. 29. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹⁰⁰ MATES, P. *Základy správního práva trestního. 7. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 62. ISBN 978-80-7400-680-7.

trest.¹⁰¹ Formální pojetí přestupku potřebuje tím materiálním usměrnit, čímž je vyjádřen princip *ultima ratio*, podle kterého platí, že odpovědnost má být uplatňována tehdy, je-li to nutné a efektivní.¹⁰² Můžeme tak shrnout, že její určení je činností hodnotící, a především značně komplikovanou. Má proto interpretační povahu a pomáhá vykládat skutkovou podstatu činu podle jeho smyslu.¹⁰³

Z negativního vymezení víme, že o přestupek se jedná tehdy, nejde-li o trestný čin. Z toho vyplývá, že odpovědnost za přestupek má vůči odpovědnosti za trestný čin subsidiární povahu. Není možné, aby byl čin kvalifikován dvojím způsobem. Podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je trestný čin takový protiprávní čin, jenž trestní zákon za trestný označuje a kumulativně vykazuje znaky v zákoně uvedené. Není tedy vyžadována jeho společenská škodlivost či nebezpečnost.¹⁰⁴ V tomto ohledu je důležitá zásada subsidiarity trestní represe. Úvaha, že čin není trestný z důvodu nedostatku škodlivosti, se uplatní zejména tehdy, pokud posuzovaný skutek neodpovídá běžným trestným činům shodné skutkové podstaty.¹⁰⁵ Překrývají-li se znaky přestupku a trestného činu a není možné rozlišit, o který čin by se mělo jednat, pak se bude zkoumat společenská škodlivost s tím, že pokud nedosáhne určité výše, bude se čin kvalifikovat jako přestupek.¹⁰⁶

2.2. Odpovědnost za přestupek

Odpovědnost v našem právním řádu můžeme rozlišit podle právního odvětví, ve kterém k ní dochází. Rozeznáváme tak odpovědnost mezinárodněprávní, ústavní, soukromoprávní, trestní a, pro dosažení našeho tématu, odpovědnost přestupkovou. Obecný pojem odpovědnosti je tak pouze myšlenkový proces, jenž hledá společné znaky z odpovědností tzv. odvětvových. Mezi odvětvovou rozmanitostí je založena na různých skutkových podstatách, přičemž jedna skutková podstata může být důvodem zakládajícím odpovědnost jak v jednom, tak i ve více odvětvích zároveň.¹⁰⁷ Vesměs je odpovědnost spojována s nutností přijmout následky svého

¹⁰¹ FIALA, Z., FRUMAROVÁ K., HORZINKOVÁ E. ŠKUREK M. *Správní právo trestní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). s. 65-66. ISBN 978-80-7502-531-9.

¹⁰² POMAHAČ, R. Proměny přestupkového práva. *Právní rozhledy*, 2017, č. 15-16, s. 530

¹⁰³ MATES, P., ŠEMÍK, K. Společenská škodlivost jako znak přestupku. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 4, s. 30-33

¹⁰⁴ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 258. ISBN 978-80-7400-820-7.

¹⁰⁵ Stanovisko trestního kolegia NS k výkladu § 12 odst. 2 TrZ o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu *společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu „ultima ratio“*, Tpjn 301/2012 (Rt 26/2013)

¹⁰⁶ FIALA, Z., FRUMAROVÁ K., HORZINKOVÁ E. ŠKUREK M. *Správní právo trestní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). s. 68. ISBN 978-80-7502-531-9.

¹⁰⁷ KNAPP, V. *Obecně teoretické poznámky k otázce diferenciacie odpovědnosti*. In: Diferenciacie trestní odpovědnosti. Praha: Univerzita Karlova, 1983, s. 200-201

jednání či konkrétněji snést újmu, která je stanovena právními normami. Tyto následky jsou obecně nazývány jako sankce. Sankce může nastat za porušení primární povinnosti, ale i tehdy, nebude-li primární povinnost porušena. Příkladem může být skutečnost, jež poškozuje jinou osobu jako živelná katastrofa.¹⁰⁸

Z výše popsaného základu lze dovozovat několik základních funkcí odpovědnosti. Funkce reparační nebo satisfakční se typicky projevují v soukromém právu a díky nim dochází k odstranění újmy, která byla pachatelem jednání způsobena. Represivní funkce se uplatňuje zejména ve veřejném právu a sankce zde má trestní charakter (toto bude využito ve správním právu). Poslední preventivní funkce působí předcházení porušování právních norem, nebo alespoň zamezení jejímu šíření.¹⁰⁹

Po porušení primární povinnosti, nebo, jak jsme si uvedli, i bez ní dochází v rámci odpovědnostního vztahu ke vzniku sekundární (nové povinnosti). Ve správním právu půjde o sekundární povinnost nést následek, tedy správněprávní sankci. Tato sankce však nemusí mít vždy bezpodmínečně povahu správního trestu. Určité sankce mohou být prostředkem donucení, ale nemusí nést trestní charakter. Jejich cílem je odstranění škodlivých následků nebo přerušování protiprávního jednání. Popisované následky jsou příkladem správněprávní odpovědnosti v širším slova smyslu, v tom užším půjde o protiprávní jednání, za které správní orgán udělí správní trest.¹¹⁰ V právu trestním a správním je však odpovědnost spojována s porušením primární povinnosti vždy, odpovědnost za protiprávní stav je zde zcela vyloučena.¹¹¹

Odpovědnost ve správním právu tak můžeme chápat jako vztah mezi pachatelem a subjektem veřejné správy. Pozor si však musíme dát na rozlišení odpovědnosti hmotněprávní a procesněprávní. Z hlediska hmotného práva je odpovědnost a její zánik stanovena zákonem. Pokud podmínky v něm stanovené nejsou splněny, odpovědnostní vztah nevznikne. Jinak je tomu v právu procesním. Zde vzniká vztah už samotným vznesením obvinění, a to i tehdy, pokud daná osoba podmínky nesplňuje.¹¹²

Uplatňování odpovědnosti ve správním právu se svou podstatou blíží úpravě trestní, proto jej také označujeme jako správní trestání. To upravuje Přestupkový zákon v §§ 5-59, přičemž se rozlišuje odpovědnost osob fyzických, fyzických podnikajících a právnických.

¹⁰⁸ PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. s. 9. ISBN 978-80-7400-456-8.

¹⁰⁹ FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ, E. ŠKUREK, M. *Správní právo trestní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). s. 15. ISBN 978-80-7502-531-9.

¹¹⁰ PRŮCHA, P. *Správněprávní odpovědnost se zaměřením na problematiku stíhání přestupků*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1988. s. 35

¹¹¹ Rozsudek VS v Praze č.j. A 12/94-16 ze dne 25. 11. 1994

¹¹² PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. s. 12. ISBN 978-80-7400-456-8.

2.2.1. Fyzické osoby

Odpovědnost fyzické osoby jako pachatele přestupku upravují §§ 13-19 Přestupkového zákona. Ta je vázána na věk, přičetnost a zavinění. Věková hranice odpovědnosti za spáchání přestupku je nastavena na patnáct let, tudíž odpovídá věku odpovědnosti za trestný čin. Pokud přestupek trvá delší dobu, pak se odpovědnost přičítá až po dosažení tohoto věku. Je to období, kdy osoba dosahuje potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti a je tak schopná obecně nést za svoje jednání následky. Analogicky můžeme aplikovat ustanovení § 139 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník¹¹³ o počítání času, ze kterého vyvodíme, že hranice je splněna prvním dnem po patnáctých narozeninách. Pokud by osoba spáchala přestupek v den svých narozenin, nelze ji odpovědnost přičítat.¹¹⁴ Existuje však i názor, jenž den narozenin již pro základ odpovědnosti za přestupky považuje.¹¹⁵

Otázkou zůstává, k jakému okamžiku budeme zkoumat odpovědnost ve vztahu k věku pachatele. Odpovědí je doba spáchání přestupku. Tou se rozumí okamžik, kdy byl přestupek dokonán; u trvajících přestupků okamžik ukončení protiprávního stavu; u přestupku hromadného a pokračujícího čas posledního útoku; u pokusu okamžik ukončení jednání, který k přestupku vedl; a u pomoci, návodu a organizátorství moment ukončení jednání. Trvajícím přestupkem může být z hlediska ZSPP např. přestupek dle § 39 odst. 1 písm. c), toho se lze dopustit, pokud pachatel nepečuje o zachování a dobrý stav kulturní památky, případně ji nechrání před poškozením a ohrožením. Hromadným přestupkem pak může být § 39 odst. 1 písm. d) ZSPP, u něj je totiž nezbytné porušovat podmínky opakovaně.

Ve věku mezi patnáctým a osmnáctým rokem života jsou fyzické osoby nazývány mladistvými. Spáchají-li přestupek, užije se zvláštních ustanovení v přestupkovém zákoně.¹¹⁶ Zvláštní důraz se u nich klade na ochranu osobnosti a její další vývoj. To hraje roli při určování výměry a druhu trestu. Žádný význam zde nemá dřívější nabytí zletilosti dle soukromého práva. Je nutno tedy rozlišovat svéprávnost podle soukromého a veřejného práva. Jestliže však mladistvý podniká a přestupku se dopustil v souvislosti s tím, bude se na něj pohlížet jako na podnikající fyzickou osobu.¹¹⁷ Pokud tak zákon přiznává nezletilému plnou odpovědnost, musí tato osoba být

¹¹³ Dále jen („TZ“)

¹¹⁴ VETEŠNÍK, P. § 13 [Fyzická osoba jako pachatel]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 102, marg. č. 1 ISBN 978-80-7400-772-9.

¹¹⁵ JEMELKA, L. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 131–134. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹¹⁶ §§ 56 – 59 Přestupkového zákona

¹¹⁷ FRUMAROVÁ, K. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. s. 36 ISBN 978-80-7502-250-9.

plně procesně způsobilá.¹¹⁸ Poslední věková hranice je blíže nevymezená, jde o věk blízký věku mladistvých. Jedná se o polehčující okolnost, kdy záleží na uvážení správního orgánu, jestli k ní přihlédne. Budeme-li aplikovat praxi z trestního práva, jde o věk většinou od devatenácti do dvaceti let, výjimečně je však možné setkat se s hranicí jednadvacátého roku života.¹¹⁹

Druhým kritériem přestupkové odpovědnosti fyzických osob je přičetnost, tu Přestupkový zákon vymezuje stejně jako věk, tj. negativně. V § 19 uvádí Přestupkový zákon, stejně jako Trestní zákoník, skutečnosti, při jejichž naplnění osoba nemůže být odpovědná. Jimi jsou duševní porucha a kumulativně to, že pachatel nemohl rozpoznat následek svého protiprávního jednání, nebo ho ovládat. V trestním právu je pojem duševní porucha definován v § 123 TZ, avšak ve správním právu vycházíme z rozhodovací praxe soudů. NSS ji v judikatuře definuje jako ztrátu schopnosti ovládací, rozpoznávací, či její odchýlení od normy. To bude třeba posuzovat individuálně případ od případu.¹²⁰ Je totiž možné, že u některých přestupků bude pachatel schopný rozpoznat, že porušuje chráněný zájem, ale u jiných ne.¹²¹ Přičetnost ovšem není kritériem absolutním, nýbrž duševní porucha musí pachatele zbavit buď schopnosti ovládací, rozpoznávací, nebo obou zároveň. Je přitom potřeba příčinné souvislosti se spáchaným přestupkem, pouhá duševní porucha nestačí.¹²² Jiný stav vzniká v situaci, kdy se někdo do stavu nepřičetnosti přivede, i z nedbalosti, užitím návykové látky. Potom je pachatel přestupku, i přes vymizení ovládací nebo rozpoznávací schopnosti, považován za přičetného. Návyková látka je definována v § 19 Přestupkového zákona a shoduje se s legálním vymezením v § 130 TZ. Při zkoumání přičetnosti je ovšem nezbytné se nesoustředit jen na text Přestupkového zákona, ale prozkoumat i pravidla a principy z práva trestního, jemuž se odpovědnost za přestupky tolik podobá.¹²³ V něm rozlišujeme i několik případů, kdy se přičetný pachatel stal kvůli užití návykové látky nepřičetným, jde o instituty *Actio libera in causa dolosa / culposa* a situace, kdy se pachatel, jenž se i z nedbalosti uvede návykovou látkou do stavu nepřičetnosti a v něm se dopustí činu jinak trestného.¹²⁴

Třetí hledisko, zavinění, je nově pouze vztaženo na odpovědnost fyzické osoby. Dříve bylo ve vymezení definice přestupku, avšak právnícká osoba toto kritérium nemá. To znamená, že bez zavinění nemůže fyzická osoba přestupek vůbec spáchat. Samotné zavinění je vnitřní stav

¹¹⁸Rozsudek NSS č.j. 5 As 65/2009 ze dne 22. 1. 2010

¹¹⁹ KALVODOVÁ, V., ŠČERBA, F. § 41 [Polehčující okolnosti]. In: ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 33. ISBN 978-80-7400-807-8.

¹²⁰ Rozsudek NSS sp. zn. Ads 67/2010-111 ze dne 23. 3. 2011

¹²¹ Tamtéž

¹²² FRUMAROVÁ, K. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. s. 38. ISBN 978-80-7502-250-9.

¹²³ Rozsudek NSS sp. zn. 8 As 17/2007-135 ze dne 31. 5. 2007

¹²⁴ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnícké učebnice. s. 260. ISBN 978-80-7400-820-7.

pachatele k protiprávnímu jednání a jeho následku.¹²⁵ Jak již bylo zmíněno výše, postačí zavinění z nedbalosti, není-li zákonem stanoveno jinak. Pokud zákon vyžaduje jednání úmyslné, není jednání z nedbalosti přestupkem.¹²⁶ Zavinění je tvořeno dvěma složkami, složka volní a složka vědění. Pomocí toho můžeme rozlišovat v úmyslném jednání úmysl přímý, kdy pachatel věděl o možném způsobeném následku, a ten způsobit chtěl; a úmysl nepřímý, kdy pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit nepříznivý následek, s čímž byl srozuměn. Jejich rozdíl spočívá ve složce volní. U jednání z nedbalosti složka vůle chybí a je zde přítomna jen složka vědění. Lze je rozlišit na nedbalost vědomou, při níž pachatel věděl, že může ohrozit chráněný zájem, ale spoléhal, že se tak nestane; a nedbalost nevědomou, kdy pachatel nevěděl, že škodlivý následek může nastat, ale vědět to měl nebo mohl.¹²⁷

Důležitá je zejména schopnost zhodnotit nebezpečí způsobené vlastním jednáním. Pokud pachatel nedostatečně určí následky svého jednání, ačkoli mohl, je přestupek ve formě zavinění z vědomé nedbalosti přiměřený.¹²⁸ U nevědomé nedbalosti se za kritéria považují okolnosti daného případu, povinnost vědět, osobní poměry pachatele a možnost vědět.¹²⁹ Dva z těchto čtyř znaků musí být přítom splněny současně.¹³⁰

2.2.2. Právnícké osoby

Přístup k pojmu právnícké osoby lze dělit do tří teoretických směrů. Jsou jimi teorie fikce, teorie reality a tzv. kompromisní teorie. V Českém právu tento pojem tradičně vychází z teorie fikce, avšak není tak chápána zcela absolutně. Jedná se o určitou entitu nebo organizovaný útvar, o kterém to zákon stanoví či který zákon uzná.¹³¹ Několika hlavními důvody pro založení jejich odpovědnosti je zejména jejich ekonomická síla, vliv, význam a velice častá těžká protiprávní jednání. Tresty pro fyzické osoby jsou obvykle nedostatečné, nevhodné nebo neefektivní. Taktéž by bylo velice náročné prokazovat individuální odpovědnost osob jednajících.¹³² Oproti právu trestnímu, kde dlouhou dobu platila zásada *Societas delinquere non potest*, však v právu správním

¹²⁵ Rozsudek NSS sp. zn. 4 As 40/2007 ze dne 21. 12. 2007

¹²⁶ VETEŠNÍK, P. § 13 [Fyzická osoba jako pachatel]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 104, marg. č. 5. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹²⁷ FRUMAROVÁ, K. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. s. 39. ISBN 978-80-7502-250-9.

¹²⁸ Rozsudek NSS sp. zn. 4 As 40/2007-53 ze dne 21. 12. 2007

¹²⁹ Rozsudek NSS sp. zn. 9 As 13/2008 ze dne 29. 1. 2009

¹³⁰ VETEŠNÍK, P. § 15 [Zavinění]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 114, marg. č. 12. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹³¹ BODEČKOVÁ, J., MUZIKÁŘ, M. § 20 [Právnícká osoba]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 6.

¹³² HENDRYCH, D. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 317. ISBN 978-80-7400-624-1.

vznikl institut kolektivní odpovědnosti. Ta nám zajišťuje to, že odpovědnost může nést sama právnická osoba a není třeba k tomu dokládat zavinění konkrétní fyzické osoby.¹³³

Hlavním jevem a podmínkou pro uplatnění jejich odpovědnosti za přestupek je přičitatelnost. Právnická osoba existuje pouze jako určitá právní entita, která pozbývá schopnost projevovat svou vůli, to ovšem nemá vliv na její odpovědnost za přestupky.¹³⁴ Pachatelem přestupku se tedy právnická osoba stane, pokud je jí jednání fyzické osoby přičitatelné, zároveň tato fyzická osoba poruší povinnost uloženou právnické osobě. K tomuto porušení došlo v přímé souvislosti s činností právnické osoby nebo jí to je prospěšné jinak. Přestupkový zákon v § 20 dále stanoví, které fyzické osoby svým jednáním vytváří přičitatelnost vůči té právnické. Těmi jsou orgány právnické osoby a jejich členové, zaměstnanci, nebo fyzické osoby, jež ta právnická využívá ke své činnosti.¹³⁵ Ovšem ani v případě, že se konkrétní fyzickou osobu nepodaří nalézt, může být právnická osoba i nadále odpovědná. Postačí, pokud k přestupku došlo při činnosti právnické osoby. Výjimku ovšem představuje jednání fyzické osoby, která svým jednáním nesledovala plnění pracovních úkolů.¹³⁶

Hlavním rozdílem oproti odpovědnosti osob fyzických je zavedení objektivní odpovědnosti. Po právnické osobě totiž není vyžadováno zavinění, jež není obligatorním znakem skutkové podstaty. Nepřihlíží se proto k vnitřním pohnutkám, nýbrž postačí, že se odehrálo určité protiprávní jednání, které má negativní následek a mezi nimi je určitý kauzální nexus. Celý tento koncept vznikl především z praktických důvodů, protože prokazovat zavinění těchto osob by bylo příliš zdlouhavé a obtížné.¹³⁷

Koncept objektivní odpovědnosti ale není absolutní, právnická osoba má možnost se vyvinut (liberace). Bude muset prokázat, že vynaložila veškeré úsilí k tomu, aby protiprávnímu jednání zabránila. To bude zkoumat některý z příslušných správních orgánů podle konkrétní situace. Je nepřijatelné, aby se veškeré úsilí vykládalo stejným způsobem.¹³⁸ Liberačním důvodem mohou být také zásahy vyšší moci. Ani právnická osoba nemůže být odpovědná za škodu způsobenou povodní, nedostatkem informací nebo neočekávanou vadou materiálu.¹³⁹ Existuje však okolnost, kdy bude právnická osoba odpovědnou i tehdy, pokud prokáže, že veškeré úsilí

¹³³ PŮRY, F. ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost v souvislosti s rozhodováním kolektivních orgánů. *Právník* 2013, roč. 152, č. 11, s. 1077.

¹³⁴ Rozsudek NSS sp. zn. 10 Afs 54/2015-48 ze dne 16. 6. 2016

¹³⁵ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 92-93. ISBN 978-80-7400-680-7.

¹³⁶ Rozsudek NSS sp. zn. 9 As 213/2016-60 ze dne 3. 10. 2017

¹³⁷ Rozsudek NSS sp. zn. 1 As 112/2010 ze dne 9. 2. 2011

¹³⁸ VETEŠNÍK, P. § 21 [Zproštění odpovědnosti právnické osoby za přestupek]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P.. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 160, marg. č. 2. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹³⁹ Rozsudek NSS sp. zn. 1 As 258/2015-37 ze dne 3. 8. 2016

vynaložila. Bude to tehdy, neprováděla-li potřebnou kontrolu nad osobou fyzickou, jejíž jednání lze označit za přičitatelné.¹⁴⁰

2.2.3. Podnikající fyzické osoby

Přestupkový zákon v §§ 22 a 23 upravuje ještě třetí druh odpovědnosti, tou je odpovědnost podnikající fyzické osoby. Dle judikatury je podnikající fyzická osoba osobou fyzickou, její podnikání stanoví zvláštní zákony.¹⁴¹ Vyskytují se však i jisté paralely s osobami právnickými. Stejně jako ony může podnikající fyzická osoba jednat prostřednictvím svých zaměstnanců a dalších, avšak na rozdíl od nich je schopna jednat i sama. Tento taxativní výčet je v zákoně už ze své podstaty daleko užší.¹⁴²

Pachatelem přestupku se tato osoba stane, jestliže dojde k jeho spáchání v souvislosti s jejím podnikáním a zároveň dojde k porušení povinnosti stanovené jí zákonem. Je velice důležité rozlišit, zda k negativnímu následku došlo v souvislosti s podnikáním, či jestli osoba jednala pouze sama za sebe ve svém soukromém životě.¹⁴³

I přesto, že podnikající fyzická osoba může jednat sama za sebe, ji zákon staví do stejného režimu jako osobu právnickou, tedy do režimu objektivní odpovědnosti, při které není třeba zkoumat zavinění. Důvodem je zejména charakter činnosti, na postavení a povahu osoby se zde kladen jen minimální důraz.¹⁴⁴ I zde však Přestupkový zákon počítá s možností liberace, a tak je možné se odpovědnosti za určitých okolností zprostit. Pravidla přitom budou použita stejná jako u úpravy osob právnických.¹⁴⁵

2.3. Správní trestání

Poslední část této kapitoly se bude věnovat správnímu trestání, sankcím za porušení povinností a dalším protiprávním jednáním. Jde o opatření státu, jež jsou ukládána v řízení o přestupcích a jsou projednávána příslušnými správními orgány. Přestupkový zákon je upravuje v §§ 35-50. Ihned v úvodu nám zákon taxativně vymezuje, jaké správní tresty je možné pachatelům ukládat. Jsou jimi: napomenutí; pokuta; zákaz činnosti; propadnutí věci nebo náhradní hodnoty;

¹⁴⁰ JEMELKA, L. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 158–164. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹⁴¹ Rozsudek MS v Praze č.j. 5 A 8/2010 13. 3. 2013

¹⁴² FIALA, Z., FRUMAROVÁ K., HORZINKOVÁ E. ŠKUREK, M. *Správní právo trestní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). s. 86. ISBN 978-80-7502-531-9.

¹⁴³ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. s. 162. ISBN 978-80-7502-221-9.

¹⁴⁴ Rozsudek NSS sp. zn. 7 A 30/2002-98 ze dne 25. 5. 2004

¹⁴⁵ VETEŠNÍK, P. § 23 [Posuzování odpovědnosti podnikající fyzické osoby za přestupek]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 184, marg. č. 17. ISBN 978-80-7400-772-9.

a zveřejnění rozhodnutí o přestupku.¹⁴⁶ Zvláštní zákony však mohou stanovit i některé další tresty. Rozdílem oproti trestnímu právu je to, že zde není možnost uložit pachateli trest odnětí svobody, a to ani tehdy, nebude-li svůj trest řádně plnit. Jejich hlavní funkcí je represe a výchova společnosti. Trest proto nesmí být příliš přísný ani mírný, jinak nelze mluvit o jeho spravedlivosti a své základní funkce pak nebude plnit. Jednotlivé tresty lze ukládat samostatně nebo spolu s jinými, avšak § 36 Přestupkového zákona dále upřesňuje, že výjimkou je napomenutí, které nelze uložit společně s pokutou.¹⁴⁷

2.3.1. Jednotlivé správní tresty

Napomenutí je už ze své povahy tím nejméně přísným správním trestem. Ukládat se tedy bude za ta protiprávní jednání, jež nesou nejmenší míru společenské škodlivosti. Uložit ho lze samostatně i s jiným trestem. Jedinou výjimkou, jak již bylo výše řečeno, je pokuta. Existují však takové skutkové podstaty, které tuto možnost výslovně nepřipouštějí. Uložení napomenutí tak má působit spíše výchovně se zřetelem na pachatelovu morálku. Žádná sekundární povinnost s jeho uložením spojována není.¹⁴⁸

Pokuta je vůbec nejpoužívanější ze všech správních trestů. Jde o sekundární povinnost majetkové povahy, kdy pachateli přestupku vzniká sekundární povinnost zaplatit částku v rozmezí sankčního rozpětí stanoveného zvláštním zákonem. Jestliže toto rozpětí upraveno není, platí zákonné pravidlo, že ji lze uložit pouze do výše 1 000 Kč. Horní hranice pokuty je hranicí absolutní a nepřekonatelnou, žádný správní orgán tak nemůže rozhodnout o jejím navýšení. Nemusí však být vyjádřena pouze určitou částkou, v úvahu přichází i určitý procentní poměr. Je ovšem možné uložit pokutu pod dolní hranici její zákonné sazby, pokud lze očekávat, že: lze dosáhnout nápravy i tak; je ukládána za pokus; byla by nepřiměřeně přísná; nebo byl přestupek spáchán, aby pachatel odvrátil nebezpečí, ale nebyly naplněny podmínky pro okolnosti vylučující protiprávnost.¹⁴⁹ Ukládat ji lze samostatně i vedle jiných trestů, výjimkou je opět napomenutí. V § 46 přestupkového zákona je upravena též lhůta splatnosti. Tou je 30 dnů od právní moci rozhodnutí o přestupku, pakliže správní orgán nestanoví jinak.¹⁵⁰ Jestliže nedojde k jejímu zaplacení, může být vůči

¹⁴⁶ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. s. 198. ISBN 978-80-7502-221-9.

¹⁴⁷ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 286. ISBN 978-80-7400-820-7.

¹⁴⁸ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 113. ISBN 978-80-7400-680-7.

¹⁴⁹ Tamtéž s. 111

¹⁵⁰ FIALA, Z., FRUMAROVÁ K., HORZINKOVÁ E. ŠKUREK M.. *Správní právo trestní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). s. 107. ISBN 978-80-7502-531-9.

pachateli vymáhána exekučně a může mít vliv na upuštění od zákazu činnosti. Pokutu lze uložit v řízení o přestupku, příkazem nebo příkazem na místě.¹⁵¹

Zákaz činnosti ochraňuje společnost před porušováním povinností pachatele. Tento trest se týká zejména kvalifikované opakující se činnosti. Zákaz velmi narušuje postavení pachatele tím, že ho vyřazuje z trhu práce a služeb na určitém sektoru. Je ovšem možné zakázat mu pouze takovou činnost, v jejíž souvislosti se přestupku dopustil.¹⁵² Taktéž není možné zakázat činnost, kterou zákon výslovně ukládá. Uložit ji lze pouze za ty přestupky, u nichž je to zvláštním zákonem stanoveno. Pokud tam doba jejího uložení absentuje, lze ji uložit nejdéle na tři roky. Po polovině trestu může správní orgán od jejího výkonu upustit, pokud budou splněny všechny další podmínky.¹⁵³

Trest propadnutí věci lze uložit pachateli pouze k věci, kterou má ve svém vlastnictví. Zároveň platí, že tato věc byla využita ke spáchání přestupku, nebo ji jeho vykonáním či za jeho vykonání získal. Novým vlastníkem se pak stane stát. Podle Jemelky a Vetešníka může touto věcí být i zvíře, a to i přesto, že není věcí v právním slova smyslu.¹⁵⁴ Tento institut je upraven v § 48 Přestupkového zákona. Existuje však i možnost, kdy propadnutí věci uložit nelze. Jedná se o situaci, kdy je hodnota věci v nápadném nepoměru k povaze přestupku. To neplatí, pokud je to potřeba z hlediska bezpečnosti osob nebo jiného podobného zájmu. Tento zájem je neurčitým právním pojmem, proto bude záležet na volném uvážení správního orgánu, zda bude neurčitý právní pojem pro daný skutek naplněn.¹⁵⁵ Důvodová zpráva uvádí, že se může jednat zejména o „zbraně, jedy, výbušniny, omamné a psychotropní látky, prekursory drog, zdraví škodlivé farmaceutické nebo lékařské přípravky anebo zdraví závadné potravinářské výrobky apod“.¹⁵⁶ Lze ho uložit samostatně, či s jiným správním trestem, přičemž na rozdíl od zákazu činnosti nemusí být uveden přímo v zákoně u konkrétní skutkové podstaty. U propadnutí náhradní hodnoty jde v podstatě o totéž. Výjimkou je věc, jež by jinak propadla, byla pachatelem zničena, poškozena nebo zcizena. Jinými slovy by nebylo možné ji k účelu propadnutí nadále využít. To, co propadne, je výnos z protiprávní činnosti v maximální výši hodnoty dané věci.¹⁵⁷

¹⁵¹ VETEŠNÍK, P. § 46 [Pokuta]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 368, marg. č. 7. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹⁵² VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz*

¹⁵³ FRUMAROVÁ, K. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. s. 79. ISBN 978-80-7502-250-9.

¹⁵⁴ VETEŠNÍK, P. § 48 [Propadnutí věci]. In: JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 383, marg. č. 3. ISBN 978-80-7400-772-9.

¹⁵⁵ Rozsudek NSS sp. zn. 8 Afs 20/2013 ze dne 24. 4. 2015

¹⁵⁶ VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz*

¹⁵⁷ POTMĚŠIL, J. *Poznámky k věcnému záměru nového zákona o přestupcích. Správní právo*, 2014, č. 1-2, s. 124.

Jestliže tak stanoví zvláštní zákon, je možné uložit právnické osobě či podnikající fyzické osobě dle § 50 Přestupkového zákona trest zveřejnění rozhodnutí. Smyslem je informování veřejnosti o praktikách pachatelů nesoucích znaky protiprávního jednání. Z rozhodnutí může být zveřejněna pouze výroková část po dobu minimálně dvou a maximálně šesti měsíců, a to pouze po nabytí právní moci rozsudku. V rozhodnutí by mělo být zároveň uvedeno, kde může být zveřejněno. Od zveřejnění rozhodnutí je třeba rozlišit informování veřejnosti správním orgánem.¹⁵⁸ Zveřejněním zároveň nebude nikterak porušeno právo na soukromí, to svědčí pouze fyzické osobě.¹⁵⁹

2.3.2. Ukládání trestů

Pokud má správní orgán rozhodovat o druhu a výměře správního trestu, postupuje na základě svého správního uvážení. Musí však postupovat minimálně podle tzv. obecných zásad, těmi jsou zásada přiměřenosti, humánnosti, *nulla poena sine lege*, subsidiarity trestní represe a přísnější sankce a individualizace trestů.¹⁶⁰ Dále musí přihlížet i k následujícím hlediskům. Hlavně k povaze a závažnosti přestupku; účelu správního trestu; u pokusu, jak byl pachatel blízko k dokonání činu; u spolupachatelů, v jaké míře přispěl pachatel k činu; k osobním poměrům fyzické osoby; k povaze činnosti právnické nebo podnikající fyzické osoby; k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem; nebo k tomu, že o některém z více přestupků nebylo rozhodnuto ve společném řízení.¹⁶¹

Velice významnými faktory jsou polehčující a přitěžující okolnosti. Ty musí správní orgán ohodnotit, vypořádat a následně odůvodnit. Za takové okolnosti se navíc budou považovat skutečnosti významné pro posouzení povahy činu. Přestupkový zákon ve svých §§ 39-40 obsahuje jejich demonstrativní výčet. Je tak možné, že správní orgán může přihlédnout i k okolnostem jiným, to říká i důvodová zpráva.¹⁶²

¹⁵⁸ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 291. ISBN 978-80-7400-820-7.

¹⁵⁹ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 186-195

¹⁶⁰ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. s. 239–242. ISBN 978-80-7502-221-9.

¹⁶¹ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 107. ISBN 978-80-7400-680-7.

¹⁶² VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz*

3. (Ne)dodržování povinností v památkové péči

Povinnosti si většina z nás představí pouze v tom negativním slova smyslu. Pro spoustu lidí je to jen něco, co musí plnit, i když jim to přijde např. zbytečné, nebo obtěžující. Povinnosti v památkové péči od tohoto konceptu lidského vnímání naneštěstí výjimku netvoří. Přitom by si stačilo uvědomit, co za těmito povinnostmi stojí a proč je potřeba je dodržovat. Může za to nedokonalá osvěta i nedostatek pozitivní motivace, která by mohla vést k lepšímu vnímání památkové péče veřejností.¹⁶³ V této kapitole se podíváme, jak si na tom stojí ZSPP systematicky, přičemž pak budou jednotlivé povinnosti a sankce za jejich porušování blíže vysvětleny. Na konci kapitoly budeme pojednávat taktéž o vymáhání a výběru pokut.

3.1. Systematika povinností a přestupků v zákoně o státní památkové péči

Práva a povinnosti, včetně sankcí za jejich porušování v památkové péči, jsou upraveny v ZSPP. Ten je od vzniku Československa teprve druhým přijatým zákonem. Prvním byl zákon č. 22/1958 Sb., zákon o kulturních památkách. Tím druhým je nynější zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Byl přijat 30. 3. 1987. Dalo by se říci, bohužel, oba zákony byly sepsány ještě za období socialismu, právě proto nedokáží dostatečně reflektovat dnešní demokratické hodnoty společnosti. A to i přesto, že ZSPP bude k 1. 1. 2024 již 27krát novelizován. Problematický se jeví zejména fakt, že ačkoli byl zákon přijat kvůli velkým rozdílům mezi praxí a doposud platnou právní úpravou, jeho příprava proběhla bez jakékoli veřejné diskuse. Největší problém představuje institucionalizace kulturních památek.¹⁶⁴ Pokud ale nepočítáme tato dílčí pochybení, jež nastala, stále se jedná o jeden ze dvou úspěšných pokusů o kodifikaci práva hmotného i procesního na úseku státní památkové péče. Obsažena je v něm také úprava archeologie a restaurátorství tak, aby vše směřovalo k ochraně, uchování a využívání kulturních památek, jakožto k jejich účelu.¹⁶⁵

Po pádu socialismu jsme sice byli jen pár kroků od přijetí právní úpravy zcela nové, avšak nikdy se ji nepodařilo s úspěchem dokončit a přijmout. Nejblíže jsme k tomu byli v letech 1992,

¹⁶³ Návrh zákona o ochraně památek se soustřeďuje jen na jejich konzervaci. In: Advokátní deník [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/08/02/navrh-zakona-o-ochrane-pamatek-se-soustreduje-jen-na-jejich-konzervaci/>

¹⁶⁴ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. XXV. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹⁶⁵ JURNÍKOVÁ, J. et al. *Správní právo – zvláštní část. 6. doplněné vydání*. Brno: Masarykova univerzita. 2011. s. 197. ISBN 978-80-210-4847-8.

2002, 2008 nebo 2017, kdy Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky nakonec ve třetím čtení zamítla návrh zákona o ochraně památkového fondu.¹⁶⁶

V současnosti zákon tvoří 47 paragrafů, které jsou rozděleny do 6 částí. K němu jsou přiloženy 4 přílohy. Ty se týkají třídění specializací restaurátorských prací, dotazníku žadatele o povolení k restaurování, teoretických a praktických oblastí důležitých pro výkon restaurování a teoretických a praktických oblastí důležitých pro provádění archeologických výzkumů.

První část zákona se nazývá Základní ustanovení. V těchto prvních 8 paragrafech zákon upravuje, mimo účel a smysl právní úpravy, definice těch nejzákladnějších pojmů, jakými jsou: kulturní památka, národní kulturní památka; jejich prohlašování a zrušení; památkové rezervace a památkové zóny; a jejich celkové evidence. Již v první části narazíme na povinnosti, kterým se budeme v nadcházejících částech práce, věnujících se ohrožení a poškození kulturní památky, zabývat. Klíčový pro nás bude zejména § 3 odst. 3, 5 ZSPP.

Část druhá ZSPP obsahuje §§ 9 až 20. Tato část upravuje péči o kulturní památky, přičemž je zvláště zaměřena na jejich ochranu a užívání. Stěžejní pro tuto práci bude zejména z hlediska povinností vlastníků kulturních památek. Mimo to upravuje i povinnosti správních úřadů a vymezuje různé prostředky ochrany, kterými jsou např. ochranné pásmo opatření k zajištění péče o kulturní památky a stanovuje základní pravidla pro jejich přemístování. Touto částí se budeme blíže zabývat hned několikrát, konkrétně v souvislosti s dostatečnou a nedostatečnou péčí o kulturní památky, vymezením ochranného pásma, povinností ohledně závazných stanovisek, restaurováním či přemístěním a vývozem kulturních památek.

Třetí část ZSPP tvoří §§ 21 až 24. Týká se úpravy archeologických výzkumů. Od udělování oprávnění k nim, přes uznávání odborné kvalifikace, až po jejich samotné provádění. Přikročeno je zde také k nedokonalé definici pojmu archeologický nález a jejich provádění a vlastnictví. Také jsou rozebrány plány území s archeologickými nálezy a náhrada za nemajetkovou újmu. I zde narazíme na povinnosti, jež mohou být sankcionovány, zabývat se jimi budeme v podsekcí archeologie.

§§ 24 až 34 ZSPP, tvořící část čtvrtou, se věnují orgánům a organizacím státní památkové péče. Upravují působnost Ministerstva kultury, Památkové inspekce, Celních úřadů, krajských úřadů, krajů v samostatné působnosti, obecních úřadů obce s rozšířenou působností, obcí, Komise státní památkové péče, konzervátora státní památkové péče, zpravodajů státní památkové péče a odborné organizace státní památkové péče. U každého z těchto orgánů jsou vymezeny jeho

¹⁶⁶ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. XV. ISBN 978-80-7598-381-7.

pravomoci a postavení v uspořádání památkové péče. Tato část nebude pro téma této práce nijak zvlášť zásadní.

Druhou nejdůležitější částí pro správné uchopení tématu je část pátá ZSPP. Ta se zabývá vymežováním skutkových podstat přestupků v §§ 35 až 40. Určuje, které orgány mohou přestupky projednávat, to je upraveno v §§ 36 a 40, a jakou pokutu za ně mohou případně uložit. Zákon rozděluje přestupky dle toho, zda je spáchá právnická nebo fyzická podnikající osoba (§ 35 ZSPP), nebo fyzická osoba (§ 39 ZSPP). U obou ustanovení přitom platí, že přestupky v odst. 1 projednává obecní úřad obce s rozšířenou působností, ty v odst. 2 krajský úřad a ty v odst. 3 nebo 4 Ministerstvo Kultury ČR. Zároveň, pokud jsou v odst. s vyšším číslem, platí, že je možné za ně udělit vyšší peněžité trest. Za ty v odst. 3 a 4 je dokonce možné uložit zákaz činnosti na 2 roky. Dalo by se tedy říct, že jsou do jednotlivých odstavců děleny dle závažnosti. Poslední část ZSPP, ustanovení společná a závěrečná, tvoří §§ 41 až 47. Zde najdeme, jak to bylo s přechodem dřívější právní úpravy k té nynější, výklad některých nejasných pojmů nebo které předpisy se tímto zrušují.

I přes jeho zdánlivou komplexnost všeobjímající úpravu je ZSPP doplněn prováděcí vyhláškou č. 66/1988 Sb., vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Týká se zejména prohlašování, evidence, obnovy a zrušení kulturní památky.

3.2. Povinnosti stanovené zákonem o státní památkové péči a jejich porušování na jednotlivých úsecích

V této části práce už přejdeme ke konkrétním povinnostem, které budou podrobně popsány. V návaznosti na ně se zaměříme na přestupky, které může pachatel spáchat právě neplněním primární povinnosti. U těch nejčastějších přestupků jsou pak teoretická fakta doplněna o konkrétní příklady z praxe.

3.2.1. Péče o památku

3.2.1.1. Zákaz ohrožení a poškození památky

Jedny z prvních z mnoha povinností vlastníků kulturních památek nalezneme již v § 3 ZSPP. Toto ustanovení se primárně věnuje procesu prohlašování věcí nebo staveb za kulturní památky. Narazíme v něm však i na povinnosti týkající se jejich ohrožení a poškození.

V okamžiku, kdy je podán návrh na prohlášení věci nebo stavby za kulturní památku, o tom Ministerstvo kultury vyzoomí jejího vlastníka. Od této chvíle musí vlastník s touto nemovitou

nebo movitou věcí nakládat zákonem určeným způsobem. Zejména má povinnost ji chránit před poškozením, zničením či odcizením. To spočívá převážně v omisivním jednání. Vlastník má povinnost zdržet se takového jednání, které by mohlo poškodit ty hodnoty, kvůli nimž by se věc mohla stát kulturní památkou. Stejnou měrou musí vlastník věc chránit před zásahy jiných nebo událostmi, jež nejsou jednáním osob a mohly by hodnoty na věci ohrozit nebo poškodit. Pod to se dají podřadit i stavební úpravy.¹⁶⁷

Ve stejném ustanovení, totiž v § 3 odst. 3 ZSPP, je zakotveno, že vlastník musí oznámit Ministerstvu kultury každou zamýšlenou nebo již uskutečněnou změnu správy, užívání či vlastnictví. I takovéto změny mohou vést k poškození kulturní památky. Dokonce již výše zmíněné stavební úpravy by měly podléhat této oznamovací povinnosti, neboť mohou vést k negativní změně.

V § 3 odst. 5 ZSPP je stanoveno, že vlastník objektu, jenž by mohl být za kulturní památku prohlášen, musí splnit oznamovací povinnost vůči Ministerstvu kultury, krajskému úřadu nebo obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností po jejich písemném vyzvání. Jsou povinni oznámit požadované údaje o těchto věcech a jejich plánované změny. Poté musí jmenovaným orgánům umožnit provést prohlídku těchto věcí a případně jim umožnit pořídit vědeckou dokumentaci. Ani tato povinnost, jako spousta dalších, ale neplatí vždy. Je-li stavba užívána jako obydlí, je její nedotknutelnost z čl. 12 LZPS silnější povahy. Nelze proto vstup do tohoto obydlí vynucovat.¹⁶⁸ Podle § 12 ZSPP má vlastník nebo osoba, která má ke kulturní památce právo s ní hospodařit, i další oznamovací povinnost. Spočívá v oznámení každého poškození nebo ohrožení orgánu státní památkové péče, a to bez zbytečného odkladu. Těmi jsou krajský úřad, pokud jde o národní kulturní památku, a obecní úřad s rozšířenou působností, jedná-li se o dotčený objekt kulturní památkou. Jde-li o stavbu, je třeba vyzvat ještě stavební úřad. Toto ohrožení nebo poškození může být způsobeno neplněním povinností dle § 9 ZSPP (viz níže), jednáním třetích osob či událostmi nezpůsobenými člověkem.¹⁶⁹ Těmi jsou myšleny přírodní katastrofy jako povodně, požáry způsobené úderem blesku, tornáda aj.

S oznámením vlastník vždy podává i žádost o odstranění závady. Jestliže tuto žádost vlastník nepodá, neporuší tím žádnou povinnost, a tím pádem mu nehrozí ani žádná sankce. Orgánu památkové péče navíc bude chybět i zmocnění takovou situaci řešit.¹⁷⁰ Jedná se tak o další

¹⁶⁷ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 18. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹⁶⁸ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 19. ISBN 978-80-7598-381-7.

¹⁶⁹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 111. ISBN 978-80-7598-381-7.

¹⁷⁰ Rozsudek VS v Praze sp. zn. 6 A 28/94 ze dne 10. 3. 1995

z nedokonalostí, jež nynější zákonná úprava nepokrývá. Žádným způsobem na to nereaguje ani připravovaná novela zákona. Stojí za zamyšlení, zda tuto „povinnost“ ze zákona úplně neodstranit, či přidat orgánu památkové péče zákonné zmocnění k jejímu projednání.

Dále podle § 12 odst. 2 ZSPP musí vlastník předem oznámit orgánu státní památkové péče změnu užívání kulturní památky a, jde-li o národní kulturní památku, i její vyklizení. Tento orgán následně zváží, zda tento akt může danou památku ohrozit nebo poškodit a zda má zahájit řízení podle § 11 odst. 2 ZSPP. V tomto řízení následně buď určí podmínky pro další výkon této činnosti nebo ji zakáže.¹⁷¹

Bude-li § 3 odst. 3 ZSPP porušen, tzn. pokud vlastník věci, nebo osoba s ní hospodařící od řízení popsaného výše nechrání tuto nemovitou či movitou kulturní památku před poškozením, zničením nebo odcizením, dopustí se, jako právnická nebo podnikající fyzická osoba, přestupku dle § 35 odst. 1 písm. a) ZSPP a jako fyzická osoba přestupku dle § 39 odst. 1 písm. a) ZSPP. Přestupek je naplněn, je-li věc poškozena nebo zničena třetí osobou i samotným vlastníkem.¹⁷² Pokud však Ministerstvo kultury rozhodne, že věc kulturní památkou není, protože nemá vlastnosti uvedené v § 2 ZSPP, řízení usnesením zastaví podle § 66 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.^{173 174}

Přestupku se však tyto osoby dopustí i tehdy, nesplní-li oznamovací povinnosti plynoucí z § 3 odst. 5 ZSPP, tj. povinnost součinnosti, a z § 12 odst. 1 a 2 ZSPP, tj. povinnost oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností ohrožení nebo poškození kulturní památky¹⁷⁵, ale také povinnost oznámit budoucí plánovanou změnu užívání a vyklizení kulturní památky. Právnické podnikající fyzické osoby se tohoto přestupku dopustí podle § 35 odst. 1 písm. b) ZSPP, stejně zní i pro fyzické osoby v § 39 odst. 1 písm. b) ZSPP. Není však možné podle nich postihnout i další porušení oznamovací povinnosti. Takové jsou upraveny např. v § 7 odst. 4 ZSPP. O nich si povyprávíme později v kapitole 3.2.7. Oznamovacích povinností je v ZSPP mnoho, nejsou však systematicky uspořádané, to vytváří jistý informační šum, jenž může činit problém. Nebylo by proto od věci zamyslet se, zda je neřadit za sebou, a to podle okruhu adresátů. Šlo by totiž o nepřipustné rozšiřování skutkové podstaty. Byla by porušena zásada *nullum crimen sine lege*, kterou bychom ve správním právu mohli transformovat spíše do podoby *nullum delictum sine lege*.¹⁷⁶ U právnické osoby se zohledňuje její objektivní odpovědnost. U podnikající fyzické je

¹⁷¹ § 11 odst. 2 ZSPP

¹⁷² ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 431. ISBN 978-80-7598-381-7.

¹⁷³ Dále jen („SR“)

¹⁷⁴ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 235. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹⁷⁵ Rozsudek KS v Ústí nad Labem č.j. 59 Ca 59/2002-35 ze dne 24. 9. 2002

¹⁷⁶ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 468. ISBN 978-80-7598-381-7.

situace odlišná. Objektivně bude odpovědná pouze tehdy, pokud se věc bude týkat její výdělečné činnosti.¹⁷⁷

Všechny tyto přestupky by byly, jakožto delikty upravené v odst. 1, projednávány obecním úřadem obce s rozšířenou působností, který by mohl uložit a následně i vymáhat pokutu do výše 2 000 000 Kč. Pokuta u písm. b) se nám zdá celkem vysoká. Vnímáme rozdíl, zda, jak je tomu u písm. a), dojde k poškození nebo zničení kulturní památky, avšak u písm. b), pouze nedojde ke splnění oznamovací povinnosti. To je však obecně problém všech přestupků v ZSPP. Výše pokut je ponechána až příliš na správním uvážení, což může způsobovat značné interpretační problémy.

Příkladem může být vlastník kulturní památky, který prováděl přístavbu k sakristii kostela sv. Václava ve Skroticích, jenž je kulturní památkou. Těmito stavebními pracemi byl kostel nenávratně poškozen, čímž vlastník porušil svou zákonnou povinnost chránit kulturní památku před poškozením a dopustil se přestupku dle § 35 odst. 1 písm. b), a dalších jednání dle písm. c) a e). Z toho důvodu mu byla uložena pokuta ve výši 45 000 Kč.

178

Potíž nastává u oznamovací povinnosti vlastníka národní kulturní památky. Jelikož obecně ve věci národních kulturních památek podle § 28 ZSPP rozhodují krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností toto zmocnění nemají, jde o jednu z mnoha mezer v právu, neboť proti takovému jednání v důsledku nemůže žádný z orgánů památkové péče zasáhnout správním trestem.¹⁷⁹

3.2.1.2. Dostatečná péče o památku

Co se týká dostatečné péče o památku, i v tomto ohledu si ZSPP připravil několik povinností, jež musí plnit nejenom vlastník, ale i další osoby. Zákon tyto povinnosti upravuje v § 9, zejména v jeho odst. 1, 2 a 3.

Prvotně se zastavme u odst. 1. Podle něj musí vlastník kulturní památky na vlastní náklad pečovat o její zachování. Přitom ji musí udržovat v dobrém stavu a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením a odcizením (zejména před krádeží dle § 205 TZ a neoprávněným užíváním dle § 207 TZ). Dobrým stavem kulturní památky se rozumí takový stav, kdy při její

¹⁷⁷ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 235. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹⁷⁸ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 59 Ca 59/2002-35 ze dne 24. 9. 2002

¹⁷⁹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 469. ISBN 978-80-7598-381-7.

běžné údržbě není nutné provádět obnovy, neboť nedochází k nepříjemným změnám, a proto může splňovat svůj kulturně společenský účel. K nepříznivým změnám může ovšem dojít i tehdy, pokud vlastník provádí údržbu v rozsahu větším, než je vhodné a nezbytné. Všeho moc škodí.¹⁸⁰ Tyto povinnosti však nedopadají pouze na vlastníka, § 43 ZSPP nám okruh těchto osob rozšiřuje. Navíc se tak povinnosti dotknou příspěvkových organizací, státních podniků a dalších státních organizací.¹⁸¹

Setkáváme se s tím i jinde a platí to i zde. I v tomto případě tyto povinnosti dopadají i na vlastníka národní kulturní památky, neboť je užit princip stanovující, že národní kulturní památky jsou současně i památkami kulturními. Předpokládá se tak stejná forma regulace.¹⁸²

Pojmy ohrožení, poškození a znehodnocení jsme si popsali už jinde. Za zmínku však stojí, že poškození může být jak fyzického charakteru, to si všichni dokážeme představit, šlo by třeba o její záměrné poškození tupým nástrojem, tak i charakteru morálního. Tím lze provést opravu nekvalifikovaným způsobem negativně se projevujícím po stránce estetické. To se může stát použitím nevhodného materiálu apod.¹⁸³ Dále jde o to, aby svou kulturní památku vlastník užíváním nepoškozoval. Musí tak jednat způsobem, který odpovídá jejímu technickému stavu, památkové hodnotě a významu. Přísnější povinnost zde plyne pro organizace mající kulturní památku ve vlastnictví. Musí totiž už vytvářet podmínky pro všechny uvedené předpoklady.¹⁸⁴

Hlavním smyslem těchto povinností je zejména zachování všech památkových hodnot, a naopak odstranění všech nepříznivých vlivů. Plnění povinností může spočívat v jednání komisivním, např. provádění údržby nebo rekonstrukce, či v jednání omisivním, příkladem může být zdržení určitého způsobu, jakým je kulturní památka užívána. Tím může být myšleno nastavení hranic zpřístupňování veřejnosti. U některých staveb se totiž může intenzivní návštěvnost projevit negativně. Problematickým se jeví především přetěžování konstrukcí. Podobná situace nastala u skalního hradu Drábské světničky nacházejícího se na Mladoboleslavsku.¹⁸⁵

Těchto svých povinností se vlastník nemůže zbavit ani tehdy, prokáže-li, že různé opravy na kulturní památce prováděl někdo jiný za své vlastní finance.¹⁸⁶

¹⁸⁰ Rozsudek MS v Praze č.j. 1 A 8/2010-36 ze dne 11. 4. 2011

¹⁸¹ Rozsudek NSS č.j. 1 As 2008-95 ze dne 22. 1. 2009

¹⁸² Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 25/98 ze dne 10. 3. 1999

¹⁸³ Rozsudek MS v Praze č.j. 11 A 307/2011–29 ze dne 21. 5. 2013

¹⁸⁴ Ministerstvo kultury ČR. *Příručka vlastníka kulturní památky Kulturní památky a péče o ně* [online]. In: [cit. 2023-07-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/prirucka-vlastnika-kulturni-pamatky-kulturni-pamatky-a-pecce-o-ne-cs-290>, s. 2

¹⁸⁵ ŠVECOVÁ, J. *Skalní hrad Drábské světničky zůstane uzavřený ještě dva roky. Podívali jsme se tam s archeologem.* In: Český rozhlas: Liberec [online]. 15. 7. 2022 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://liberec.rozhlas.cz/skalni-hrad-drabske-svetnicky-zustane-uzavreny-jeste-dva-roky-podivali-jsme-se-8789017>

¹⁸⁶ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 59 Ca 59/2002-35 ze dne 24. 9. 2022

Již bylo řečeno, že vlastník tyto povinnosti nese na své vlastní náklady. Zákon však pamatuje na to, že nemusí mít dostatek finančních prostředků. Proto je mu umožněn zisk příspěvku ze státního rozpočtu obce nebo kraje, a to na příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky. Má také právo na bezplatnou odbornou pomoc. Další pomocné a kompenzační nástroje jsou osvobození od daně ze staveb a jednotek, daně z pozemků a zvláštnosti při odepisování majetku.¹⁸⁷ Tyto nástroje jsou spíše výjimkou. Pozitivní motivace, kterou představují na mnoho jiných místech, nenalezneme.

§ 9 odst. 2 ZSPP pojednává o povinnostech osoby, jež kulturní památku užívá, nebo ji má u sebe. V tomto případě nezáleží, na základě jakého právního titulu tak činí. Dokonce i nepoctivý držitel, tedy ten, kdo s věcí nakládá jako s vlastní bez dobrého důvodu, že mu památka patří, nebo ten, kdo ji odcizil, je zatížen těmito povinnostmi. Jinak tomu bude u řádného držitele, jenž dle § 43 odst. 1 písm. d) ZSPP disponuje právy i povinnostmi vlastníka. Proto se na něj neuplatní § 9 odst. 2 ZSPP, nýbrž odstavec 1. Zdá se, že v tomto odstavci chybí povinnost kulturní památku užívat způsobem odpovídajícím jejímu charakteru, významu a stavu. Tato povinnost je však vyjádřena v odstavci 3.¹⁸⁸

Odstavec 3 upravuje povinnosti, které mají všechny fyzické a právnické osoby. Nikdo nesmí jednat tak, aby způsobil nepříznivou změnu stavu kulturní památky nebo jejího prostředí. Zároveň je zakázáno ohrožovat zachování a vhodné společenské uplatnění kulturních památek.¹⁸⁹ V praxi půjde hlavně o fyzické ničení kulturních památek, lezení po architektuře nebo potřísnění budov barvou.¹⁹⁰

Pokud vlastník, uživatel, nebo jakákoli jiná osoba tak, jak jsme si je definovali výše, tyto povinnosti nesplní, mohou jim: být uloženy nápravná opatření dle § 10 ZSPP; být uloženy povinnosti dle § 15 odst. 2 ZSPP; být nemovitosti vyvlastněny dle § 15 odst. 3 ZSPP; nebo být uloženy správní tresty za přestupky dle §§ 35 a 39 ZSPP. V krajních případech může vlastník spáchat trestný čin zneužívání vlastnictví dle § 229 TZ.¹⁹¹

a) Nápravná opatření

¹⁸⁷Příručka vlastníka kulturní památky Kulturní památky a péče o ně [online]. In: Ministerstvo kultury ČR [cit. 2023-07-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/prirucka-vlastnika-kulturni-pamatky-kulturni-pamatky-a-pece-o-ne-cs-290>, s. 23

¹⁸⁸ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 78. ISBN 978-80-7598-381-7.

¹⁸⁹ § 9 odst. 3 ZSPP

¹⁹⁰ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 52. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹⁹¹ Trestní příkaz Okresního soudu Plzeň-jih č.j. 1 T 141/2007-166 ze dne 27. 8. 2006; Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 924/2006 ze dne 16. 8. 2006; Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 4 To 347/2016-328

Nápravné opatření lze uložit pouze vlastníkovu kulturní památky, případně právnické osobě, která má k ní právo hospodaření nebo příslušnost s ní hospodařit. Touto osobou může být státní podnik nebo příspěvková organizace.¹⁹² Naopak ho nelze uložit nájemci ani žádné jiné osobě.¹⁹³ Vedlejšími účastníky mohou být i jiné osoby, jež např. vlastní sousední pozemky. Může se totiž stát, že k vykonání opatření je bude potřeba využít.¹⁹⁴ Aby mohlo být toto opatření uloženo, musí být splněny následující podmínky: došlo k porušení konkrétní povinnosti dle § 9 ZSPP + existuje konkrétní ohrožení nebo poškození kulturní památky + je zde příčinná souvislost mezi ohrožením nebo poškozením a porušením povinnosti. Nelze tak vydat nápravné opatření pro poškození v důsledku živelné katastrofy či trestného činu jiné osoby, neboť by zde chyběla příčinná souvislost.¹⁹⁵ Toto opatření pak musí přímo reagovat a řešit popisovaný závadný stav. Vlastník nicméně nemusí být původcem tohoto poškození. Postačí, pokud tento nežádoucí stav dlouhodobě udržuje.¹⁹⁶

Orgánem, který vede toto řízení, je obecní úřad obce s rozšířenou působností. Jedná-li se o národní kulturní památku, pak je jím krajský úřad. Je-li přitom řízení konáno o movité věci prohlášené kulturní památkou, jež je příslušenstvím nemovité věci, která je jí taktéž, užije se zvláštní určení místní příslušnosti, totiž podle místa nemovitosti. Několik obecných pravidel podle § 11 odst. 1 SŘ. Zahajováno je vždy z moci úřední. Může však nastat zvláštní situace, kdy je podle § 10 odst. 2 ZSPP řízení zahájeno na základě žádosti vlastníka kulturní památky.¹⁹⁷ Problematické v praxi bývá, že ačkoli obecní úřady obce s rozšířenou působností jsou sice aktivně legitimovány k rozhodnutí, často tak nečiní bez podnětu odborné organizace.¹⁹⁸ Překážkou pro zahájení řízení potom není ani běh času, ani uložení správního trestu. Ochranné opatření a správní tresty nelze zaměňovat. Mohou být ukládány vedle sebe. Mělo by nicméně docházet k uložení ochranného opatření co nejdříve od porušení povinností.¹⁹⁹

Orgán památkové péče si následně musí vyžádat vyjádření Nejvyššího památkového ústavu. Ten je zhodnocen dle vlastní úlohy správního orgánu. Přesto se jedná o velmi významný

¹⁹² Rozsudek MS v Praze sp. zn. 38 Ca 599/2002-63 ze dne 18. 8. 2003

¹⁹³ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko *kultury odboru památkové inspekce: Stanovisko Ministerstva kultury k rozhodovací pravomoci orgánu památkové péče při poškozování kulturní památky nečinností vlastníka sousední kulturní památky*. 2017, č.j. MK 62570/2017 PI.

¹⁹⁴ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 55. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹⁹⁵ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 82. ISBN 978-80-7598-381-7.

¹⁹⁶ Rozsudek NSS č.j. 3 As 73/2017-41 ze dne 17. 7. 2018

¹⁹⁷ *Nápravná opatření dle § 10 odst. 1 památkového zákona závěry z kontrol prováděných Památkovou inspekcí*. In: Ministerstvo kultury, 2015.

¹⁹⁸ PETRÍKOVÁ, O. *Legislativní analýza právních předpisů v oblasti památkové péče*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. s. 59. ISBN 978-80-7395-741-4.

¹⁹⁹ Rozsudek NSS č.j. 3 As 73/2017-41 ze dne 17. 7. 2018

důkaz.²⁰⁰ V praxi se bohužel stává, že vyjádření chtějí ve velmi krátkém čase, proto může nastat situace, kdy toto vyjádření bude mít k dokonalosti daleko. Patová situace by se dala vyřešit tak, že by byla do zákona přidána konkrétní lhůta, nebo alespoň slova „přiměřená lhůta“.²⁰¹ Opatření se nakonec vydává ve formě rozhodnutí, nikoli jako příkaz dle § 150 SŘ. V něm musí být specifikována konkrétní opatření, které musí vlastník v konkrétní, dostatečné lhůtě vykonat.²⁰² Tato konkrétní opatření musí být vyjádřena dostatečně určitě. Nemusí být popsána pouze slovně, ale i graficky.²⁰³ Toto opatření však nesmí spočívat ve zpracování projektové dokumentace. Na rozdíl od stavebního úřadu orgán památkové péče takové zmocnění nemá. Pokud by ho k realizaci nápravného opatření bylo zapotřebí, měl by si ji nechat zpracovat sám orgán památkové péče, nebo by ji musel nařídit stavební úřad. Nezbytné je také jeho odůvodnění. Z něj musí vyplývat popis poškození; popis porušených povinností; popsání, jaký vliv to mělo na poškození; prokázání, že uložené opatření napravuje tento stav; a přiměřenost lhůty k jeho vykonání.²⁰⁴ Pokud bude některý z těchto bodů chybět, může být toto rozhodnutí shledáno jako nepřezkoumatelné a tím pádem nezákonné.²⁰⁵

Nebude-li toto nápravné opatření plněno, měl by se využít zvláštní způsob správní exekuce dle § 115 odst. 1 ZSPP.²⁰⁶ Tím by mělo být to podle § 15 odst. 1 ZSPP. Dle něj, neprovede-li vlastník v určené době toto opatření, může obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo krajský úřad, v závislosti na typu památky, rozhodnout, že se tato opatření provedou na náklad vlastníka. Rozhodnout lze i formou příkazu dle § 150 SŘ.

b) Správní trest

Na porušování povinností dle § 9 odst. 1, 2 a 3 reagují §§ 35 a 39 ZSPP. Tohoto přestupku se osoba dopustí v případě, že alternativně: nepečuje o zachování kulturní památky; neudržuje kulturní památku v dobrém stavu; užívá ji způsobem, který ji neodpovídá; nechrání ji před ohrožením; poškozením nebo znehodnocením; nebo ji znehodnotí či zcela zničí. Vlastník nebo jakákoli jiná osoba mající kulturní památku u sebe, může naplnit jakoukoli z těchto skutkových podstat. Každá osoba pak může naplnit skutkovou podstatu tím, že kulturní památku znehodnotí nebo zničí. Tyto přestupky lze rozlišit na ohrožovací a poruchové. Těmi ohrožovacími jsou

²⁰⁰ Rozsudek NSS č.j. 5 As 9/2018-38 ze dne 27. 6. 2019

²⁰¹ PETŘÍKOVÁ, O. *Legislativní analýza právních předpisů v oblasti památkové péče*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. s. 60. ISBN 978-80-7395-741-4.

²⁰² Rozsudek NSS č.j. 3 As 73/2017-41 ze dne 17. 7. 2018

²⁰³ Rozsudek VS v Praze sp. zn. 6 A 117/93 ze dne 16. 9. 1994

²⁰⁴ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 87-91. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁰⁵ Rozsudek MS v Praze č.j. 1 A 111/2015-45 ze dne 27. 6. 2019

²⁰⁶ Rozsudek VS v Praze č.j. 7 A 144/94-32 ze dne 30. 7. 1996

nedostatečná péče; užívání neodpovídajícím způsobem; nechránění před ohrožením, poškozením a znehodnocením. Při jmenovaných činech nemusí k účinku přestupku dojít. Poruchovými přestupky by bylo znehodnocení a zničení kulturní památky.²⁰⁷

Znehodnocení a zničení lze vykládat jako podstatné snížení kulturní hodnoty památky, případně její podstatné poškození. V případě zničení jde o fyzickou změnu podstaty památky k horšímu, nebo její fyzický zánik. U znehodnocení postačí, je-li snížena její kulturní hodnota. K tomuto účinku může dojít jak jednorázovým jednáním, tak takovým, kdy čin trvá delší dobu. Může se jednat i o trvajících přestupek. Dochází-li proto k dlouholetému chátrání, je možné říci, že vlastník památku zničil.²⁰⁸

Tyto přestupky jsou upraveny, jedná-li se o kulturní památku v § 35 odst. 1 písm. c) ZSPP, pokud jde o právnickou nebo podnikající fyzickou osobu, a v § 39 odst. 1 písm. c) ZSPP, spáchá-li ho fyzická osoba. Tyto přestupky projednává obecní úřad obce s rozšířenou působností a hrozí za ně pokuta do výše 2 000 000 Kč. Pokud se čin týká národní kulturní památky, jsou přestupky upraveny v § 35 odst. 2 písm. a) ZSPP pro právnické a fyzické podnikající osoby a v § 39 odst. 2 písm. a) ZSPP pro fyzické osoby. V tomto případě je projednává krajský úřad, přičemž může pachatelům udělit pokutu do 4 000 000 Kč.

Takovýto čin však může souběžně s přestupky výše naplnit skutkovou podstatu podle §§ 35 odst. 1 písm. e) a 39 odst. 1 písm. e) ZSPP v závislosti na druhu osoby. Jedná se o přestupek spočívající v provedení práce v rozporu s podmínkou závazného stanoviska orgánu státní památkové péče. V takovém případě souběhu může orgán památkové péče zvýšit dle asperační zásady až o polovinu. Taková částka však nesmí být pro pachatele likvidační. S ohledem na výše možných pokut ji lze udělit až do částky 3 000 000 Kč, v případě kulturní památky až do 6 000 000 Kč, jde-li o národní kulturní památku.²⁰⁹

²⁰⁷ Rozsudek MS v Praze č.j. 5 A 49/2015-32 ze dne 19. 6. 2018

²⁰⁸ Rozsudek NSS č.j. 7 As 44/2014-79 ze dne 29. 5. 2014; Rozsudek NSS 1 As 115/2021-31 ze dne 19. 8. 2021

²⁰⁹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 435-438; 447-448; 469-473. ISBN 978-80-7598-381-7.

Příkladem porušení těchto povinností může být, že společnost provedla úpravy kulturní památky, které ohrožují a narušují její památkovou a estetickou hodnotu tím, že je fasáda pokrývána reklamními panely, které ráz tohoto místa narušují svou barevností. Autentické vnímání historického členění fasády je tak narušeno. Z toho byla společnost shledána vinnou přestupkem dle § 35 odst. 1 písm. c). Za to jí byla uložena pokuta ve výši 200 000 Kč.

210

c) Povinnosti dle § 15 odst. 2 ZSPP

Dle tohoto ustanovení může z důvodu společenského zájmu krajský úřad, sám nebo na návrh, uložit vlastníku movité kulturní nebo národní kulturní památky povinnost nakládat s ní určitým způsobem.²¹¹ Pokud se to nebude zdát dostatečné, může mu nařídit, aby věc bez nároku na odměnu svěřil na nezbytně dlouhou dobu do úschovy odborné organizace, kterou určí. Tato doba může být určena konkrétním časovým obdobím, nebo určením předpokládané události. Platí, že vlastník musí být omezen přiměřeně.²¹²

d) Vyvlastnění dle § 15 odst. 3 ZSPP

Předmětem vyvlastnění může být pouze nemovitá kulturní nebo národní kulturní památka samotná. Další podmínkou je, že nemovitost nesmí být ve vlastnictví České republiky. Tato nemovitost musí být trvale zanedbávána nebo užívána v rozporu s kulturními, politickými, památkovými hodnotami či jejím technickým stavem. Samotnému vyvlastnění by však měly předcházet výše popsané postupy podle písmen a), b), c) a d). Je tak zřejmé, že se jedná o krajní řešení. K vyvlastnění se pak smí přistoupit tehdy, pokud kumulativně: do 90 dnů od zahájení jednání nedojde k dohodě o prodeji; je přiložen znalecký posudek. Dále platí obecně náležitosti vyvlastnění. Musí být provedeno na základě zákona, za náhradu a ve veřejném zájmu. Pro řízení o vyvlastnění se subsidiárně použije zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění). Vyvlastnění však v praxi není využíváno, jedná se proto o institut spíše zbytečný.²¹³ Je to škoda, i když by zásah do vlastnického práva byl velký, mohlo by se jednat o instrument, který by sloužil jako krajní řešení při zanedbávání péče o kulturní památky. Kromě peněžitých trestů a zákazu činnosti by se dalo využít i toto.

²¹⁰ Rozsudek MS Praze, č.j. 14 A 79/2019-27 ze dne 11. 10. 2021

²¹¹ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči*. Komentář. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 122-123. ISBN 978-80-7357-659-2.

²¹² Rozsudek VS v Praze č.j. 7 A 144/96-32 ze dne 30. 7. 1996

²¹³ MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Procesy upravující nakládání s památkovým fondem*. 2021. [online]. In: [cit. 2023-08-1]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/procesy-upravujici-nakladani-s-pamatkovym-fondem-cs-254>, s. 113-115

3.2.2. Vymezení ochranného pásma

Vlastník památky musí dodržovat zákonem stanovené povinnosti i ve vztahu k ochrannému pásmu podle § 17 ZSP. Co je to ochranné pásmo, jsme si již blíže vymezili v kapitole 1.4.3.

Pro rychlé shrnutí jde o vymezené území, na kterém musí být dodržována určitá opatření, jako jsou omezení nebo zákazy. To vše proto, aby nedošlo k ohrožení nebo poškození nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace či památkové zóny.

Z hlediska jejího vzniku můžeme rozlišit právní úpravu dle toho, jakým způsobem bude problematika upravena do 31. 12. 2023 a jakým způsobem se změní 1. 1. 2024.

Do konce roku 2023 bude platit stále stará právní úprava. Podle ní vydává obecní úřad obce s rozšířenou působností po vyjádření odborné organizace státní památkové péče územní rozhodnutí o ochranném pásmu. Tento úřad pak určí, pro které nemovitosti, jež kulturními památkami nejsou, a pro které konkrétní práce na nich není třeba žádat závazné stanovisko. Může také vymezit různá omezení, zákazy, nebo učinit jiná vhodná opatření.²¹⁴

Od 1. 1. 2024 už bude situace odlišná. Příslušným správním orgánem nadále zůstává obecní úřad obce s rozšířenou působností, avšak ochranné pásmo bude vymezeno v jiné formě, a to v opatření obecné povahy o ochranném pásmu. Vydat ho musí taktéž po vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Další úprava práv a povinností zůstává shodná s předešlou úpravou.²¹⁵

Podrobnosti o ochranném pásmu má stanovit zvláštní právní předpis. Tím se myslí SZ (po účinnosti novely se bude jednat o předpis 283/2021 Sb.) a vyhláška č. 503/2006 Sb. Tyto předpisy se však užijí pouze subsidiárně.²¹⁶

Předmětem ochrany nemusí být pouze dotčená nemovitost, ale i její prostředí, které v tomto případě není neurčitým právním pojmem. Naopak, v tomto případě jej lze jasně definovat. Z hlediska povinností a jejich porušování je pro nás však nejdůležitější porušování podmínek, které jsou v rozhodnutí o ochranném pásmu vymezeny. Podle Přestupkového zákona, konkrétně dle jeho § 9, se jedná o přestupek hromadný. Jde totiž o soustavné porušování, nikoli pouze o jedno porušení podmínek. Je tak nutné tyto podmínky porušit více než jedenkrát. Pakliže dojde k porušení této povinnosti jenom jednou, není možné takový čin jako tento přestupek stíhat. Možní pachatelé jsou pak vymezeni okruhem účastníků územního řízení dle § 85 SZ. Tzn. jak vlastník, tak osoba s ním sousedící. Toto ale platí pouze pro právnické a fyzické podnikající osoby.

²¹⁴ § 17 ZSP

²¹⁵ Zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona

²¹⁶ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 250. ISBN 978-80-7598-381-7.

Přestupek je upraven v § 35 odst. 1 písm. d) ZSPP. Pro fyzické osoby, pronež je přestupek upraven v § 39 odst. 1 písm. d) ZSPP, platí, že postačí pouze jednorázové porušení.²¹⁷ Za tato jednání lze uložit pokutu do výše 2 000 000 Kč. Projednává je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Ke změně má dojít začátkem příštího roku. Od ledna roku 2024 bude stačit už i právníkům a podnikajícím fyzickým osobám pouze jediné porušení podmínky ochranného pásma. Došlo tak ke sjednocení a podmínky jsou nyní rovné. Stálo by podle nás vzít v potaz to, zda by se karta neměla obrátit zcela. Totiž, zda je pro fyzické osoby potřeba porušení více podmínek a pro ty právníké a podnikající fyzické pouze jedné. Podnikatelé jsou totiž odborníci a měli by vědět, jaké nástrahy náš právní řád stanovuje. Případně by se nemuselo jednat o všechny právníké osoby a podnikající fyzické osoby, ale pouze o ty, jejichž podnikání nebo činnost souvisí s kulturními památkami. Jimi mohou být různé spolky.

3.2.3. Závazná stanoviska

Závazné stanovisko, které je vydáváno orgánem státní památkové péče, je nutným dokumentem pro vydání meritorního správního rozhodnutí. Upraveno je v § 149 SŘ. Dotčený orgán, obecní úřad obce s rozšířenou působností, musí být k jeho vydání zmocněn. Toto závazné stanovisko obsahuje závaznou výrokovou část a odůvodnění. Ve výrokové části se uvede: řešení projednávané otázky a zmocňující ustanovení zákona. V odůvodnění pak vysvětlí, jak k těmto závěrům došel. U kulturních památek, v případě prací na nich, je závazné stanovisko potřeba vždy. Není přípustné, aby je vlastník posoudil sám, neboť by to mnohdy mohlo být v rozporu se zájmy památkové péče.²¹⁸

Závazné stanovisko může mít 2 podoby. Je buď aktem, jenž je podmiňující pro vydání správního rozhodnutí, nebo je správním rozhodnutím samotným. Jeho druhá podoba je častým zdrojem pochybení správních orgánů, které samy mnohdy neví, jakým způsobem postupovat. Ačkoli tedy původně mělo být východiskem ke zjednodušení procesu, v důsledku nedůsledné právní úpravy celý proces velice často prodlužuje. Vzhledem k dalším problémům s tím spojených, jakými jsou pochybnosti v rozhodování a neexistence opravných prostředků, se tak jedná o něco, co bude v budoucnu potřeba reformovat. Částečně se o to snaží i novela účinná od 1. 1. 2024, avšak ta spíše než řešení stávajících problémů vytváří další, zejména s ohledem na jeho nejasnou aplikační praxi.²¹⁹

²¹⁷ Tamtéž s. 439

²¹⁸ Rozsudek NSS č.j. 7 As 188/2012-25 ze dne 13. března 2013

²¹⁹ ZÍDEK, M.. Památkáři kritizují nový stavební zákon. In: Zprávy ČKAIT [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://zpravy.ckait.cz/vydani/2021-06/pamatkari-kritizuji-novy-stavebni-zakon/>

Závazné stanovisko je vydáváno *pro futuro* na základě žádosti k obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o kulturní památku, nebo krajskému úřadu, jde-li o národní kulturní památku. Velice často věcně jde o jejich obnovu. Tento pojem § 14 odst. 1 ZSPP rozvádí dále jako údržbu (odstranění nežádoucích změn věci, které nastaly z důvodu jejího běžného opotřebení), opravu (odstranění poškození věci, kdy poškozenou věc nahrazuje věc nová), rekonstrukci (zásahy, které mají za následek změny technických parametrů), restaurování (definováno níže) nebo jinou úpravu kulturní památky (modernizace, nástavba, přístavba) a jejího prostředí.²²⁰

Žadatelem je: vlastník, jde-li o obnovu kulturní památky; vlastník, správce nebo uživatel, pokud jde o nemovitost, jež není kulturní památkou, ale nachází se v památkové zóně, památkové rezervaci nebo ochranném pásmu (tehdy, jde-li o stavbu, prodejní stánek, změnu stavby, terénní úpravy a další dle § 14 odst. 2 ZSPP – liší se po novele); osoba, jež s kulturní památkou hospodaří, vlastní-li ji stát²²¹; nebo kvalifikovaná většina osob, která má kulturní památku v podílovém či bytovém spoluvlastnictví, nebo ve společném jmění manželů.²²²

Žádost je obvykle podávána na formuláři, může ale mít i jinou podobu. Musí však obsahovat všechny nezbytné náležitosti, ty jsou vymezeny v § 9 odst. 3 a 4 prováděcí Vyhlášky MK o SPP. Je třeba uvést: název památky; popis jejího stavu, včetně nedostatků a vad; předpokládaný rozsah obnovy; kdo bude investorem obnovy; náklady a termín provedení; zhodnocení výhod obnovy.

Závazné stanovisko musí dotčený správní orgán vydat do 30 dní, ve zvlášť složitých případech do 60 dní.²²³ Mezitím musí orgán státní památkové péče požádat Národní památkový ústav o vyjádření. Ten má 20 dní, které jež prodloužit, na vydání podkladového materiálu. Lhůta, kterou zákon předpokládá, se tak nejeví jako dostatečná a mnohdy působí problémy. Toto vyjádření není právně závazné a správní orgán tak není povinen ho respektovat, musí však v závazném stanovisku odůvodnit, proč s tímto závěrem nesouhlasí.²²⁴ I toto ovšem může být problematické, neboť kdo jiný než Národní památkový ústav by měl mít o věci největší přehled. Dále dotčený orgán vymezení podmínky, které musí žadatel zajistit. Následně je v souladu se závěrem závazného stanoviska vydáno kladné či záporné správní rozhodnutí.²²⁵

²²⁰ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 129-133. ISBN 978-80-7598-381-7.

²²¹ VAJČNER, J. ZÍDEK M. *Základy památkové péče*. Praha: Institut pro veřejnou správu Praha. Skripta. Ediční řada: fialová, 2020, s. 86-87. ISBN 978-80-86976-56-3.

²²² Rozsudek KS v Hradci Králové č.j. 52 A 24/2013-106 ze dne 9. 12. 2013

²²³ § 149 odst. 4 SŘ

²²⁴ VARVAŘOVSKÝ, P. *Památková péče*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer ČR Praha. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv), 2012, s. 23.

²²⁵ VAJČNER, J. ZÍDEK, M. *Základy památkové péče*. Praha: Institut pro veřejnou správu Praha. Skripta. Ediční řada: fialová, 2020, s. 93. ISBN 978-80-86976-56-3.

Obnova pak musí probíhat přesně podle podmínek stanovených v závazném stanovisku. Pokud by bylo potřeba provést, byť jen drobné změny, které nekorespondují s vydaným závazným stanoviskem, je potřeba zažádat si o nové.

Pokud by vlastník prováděl obnovu dle § 14 odst. 1 ZSPP bez závazného stanoviska, nebo porušoval podmínky v něm určené, dopustil by se jako právnická či podnikající fyzická osoba přestupku dle § 35 odst. 1 písm. e) ZSPP, a jako fyzická osoba dle § 39 odst. 1 písm. e) ZSPP, přestupku, jenž projednává okresní úřad obce s rozšířenou působností a může za ni uložit pokutu do výše 2 000 000 Kč, jde-li o kulturní památku. V případě národní kulturní památky se maximální výše pokuty zdvojnásobuje na 4 000 000 Kč, přičemž by přestupek projednával a pokutu vybíral a vymáhal krajský úřad. I těchto přestupků se mohou dopustit jak právnické a podnikající fyzické osoby (§ 35 odst. 2 písm. b) ZSPP, tak čistě fyzické osoby (§ 39 odst. 2 písm. b) ZSPP. Pachatelem však může být i osoba od vlastníka odlišná. Může jím být též osoba, která provádí obnovu a neopatří si pomocí oprávněné osoby závazné stanovisko.²²⁶ Novela bude doplňovat skutkovou podstatu těchto přestupků o slovo rozhodnutí. Za přestupek se tak bude považovat i situace, kdy bude obnova probíhat bez rozhodnutí nebo v rozporu s ním. Je tak reagováno na změnu stavebního zákona.

227

Tohoto jednání se dopustil např. spolek, který prováděl bez závazného stanoviska od 18. 5. 2019 do 9. 1. 2020 udržovací práce na Zámku v Brtnici, jenž je kulturní památkou. Nedovolené práce spočívaly v zemních a bouracích pracích za účelem uložení nových technických rozvodů. Tento spolek byl shledán dne 29. 9. 2020 vinným z přestupku dle § 35 odst. 1 písm. e) a byla mu uložena pokuta ve výši 40.000 Kč.

Na situaci dle § 14 odst. 2 ZSPP, kterou jsme si popisovali výše, reaguje § 35 odst. 1 písm. g) ZSPP pro právnické a podnikající fyzické osoby a § 39 odst. 1 písm. g) ZSPP pro fyzické osoby. Týká se to vlastníka, správce nebo uživatele nemovitosti, jež není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, památkové zóně nebo ochranném pásmu. I v tomto případě však pachatelem může být osoba popsaná v odstavci výše. Přestupku se tento pachatel dopustí, pokud bez závazného stanoviska, nebo v rozporu s ním provádí stavbu, změnu stavby, terénní úpravy, umístění zařízení, odstranění zařízení, odstranění dřevin, úpravu dřevin či udržovací práce. Novela výčet upřesňuje na umístění nebo odstranění reklamního zařízení a umístění nebo odstranění

²²⁶ Rozsudek VS v Praze sp. zn. 5 A 63/97 ze dne 21. 5. 1999

²²⁷ Rozsudek KS v Brně č.j. 30 A 39/2021-125 ze dne 29. 6. 2022

reklamního poutače, pokud nejde o reklamní zařízení dle stavebního zákona. Tyto neurčité právní pojmy však ZSPP nijak nedefinuje. Teprve až rozsudek NSS nám dovoluje nahlédnout do problematiky a říká, že bychom měli užívat definice ze stavebního zákona.²²⁸ Problémem však zůstává, že správní orgán projednávající přestupek si musí od stavebního úřadu nejprve vyžádat stanovisko, zda konkrétní věc tento pojem splňuje. To vede k časové prodlevě a zároveň nejednotnosti, to následně vede k nižší právní jistotě. Z tohoto důvodu by bylo vhodné tyto pojmy definovat přímo v ZSPP. Přestupek projednává obecní úřad obce s rozšířenou působností. Ten může vybírat a vymáhat pokutu až do výše 2 000 000 Kč.²²⁹

Magistrát hl. města Prahy byl shledán vinným z přestupku dle § 35 odst. 1 písm. h) ZSPP za to, že prováděl udržovací práce spočívající v předláždění chodníků. Problém tkvěl ve skutečnosti, že tyto práce nebyly povoleny a dláždění použité na předmětném pozemku mělo vysokou nenahraditelnou památkovou hodnotu. Z toho důvodu mu byla uložena pokuta ve výši 10 000 Kč.²³⁰

Je-li závazné stanovisko správním rozhodnutím, je proti němu přípustné odvolání, přičemž postup odvolacího řízení podléhá § 81 an. SŘ. Pokud však jde pouze o podklad ke správnímu rozhodnutí dle § 149 SŘ, musí se nejprve počkat na zamítavé rozhodnutí správního orgánu. Teprve to může být napadeno odvoláním. Dále lze závazné stanovisko podrobit přezkumu, a to do jednoho roku od jeho vydání.²³¹

3.2.4. Restaurování

Další z oblastí, kde dochází k porušování povinností vzhledem ke kulturním památkám, je oblast restaurování. Povinné subjekty zde již ale nejsou vlastníci, nýbrž restaurátoři, tedy osoby provádějící výtvarné, uměleckořemeslné a technické práce, přičemž respektují technický a výtvarný styl originálu. Pro tuto činnost potřebují buď povolení Ministerstva kultury, které je zpoplatněno 2 000 Kč; nebo oznámení Ministerstvu kultury v případě, že mají oprávnění v jiném členském státě Evropské unie, Dohody o Evropském hospodářském prostoru, případně Švýcarské konfederaci; nebo vykonává restaurátorskou činnost kvůli svému studiu na vysoké nebo vyšší odborné škole pod dohledem jiného restaurátora dle § 14a ZSPP.²³² Zároveň musí tato osoba být plně svéprávná a bezúhonná. Pokud by byla na svéprávnosti omezena, či již nebyla ve smyslu

²²⁸ Rozsudek NSS sp. zn. 8 As 63/2012-37, ze dne 6. 8. 2013

²²⁹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 446. ISBN 978-80-7598-381-7.

²³⁰ Rozsudek MS v Praze č.j. 5 A 119/2011-32 ze dne 29. května 2015.

²³¹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 182. ISBN 978-80-7598-381-7.

²³² § 14 odst. 8 ZSPP

tohoto zákona bezúhonná, jednalo by se o důvod pro zrušení povolení k restaurování.²³³ Bezúhonnost by ztratila tím, že by se dopustila trestného činu spáchaného v souvislosti se svou činností a byla za něj pravomocně odsouzena. Šlo by zejména o trestné činy zneužívání vlastnictví a poškození cizí věci.²³⁴

Je nutno také uvést, že tato činnost nespadá pod vázanou živnost dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (dále jen „ŽivZ“). Restaurátoři tím pádem podléhají dvěma režimům, Podle ZSPP a podle ŽivZ.²³⁵ Tomu se však dále věnovat nebudeme. Shrneme-li to, měl by být restaurátor profesionálem, jenž má široký rozhled a snaží se jej dále prohlubovat. Měl by se ke kulturním památkám chovat šetrně a dodržovat profesní mlčenlivost, která je prolamována pouze v případě, pokud někdo s kulturní památkou nakládá nelegálně.²³⁶

Povolení k restaurování je vydáváno na základě řízení zahajovaném na žádost fyzické osoby. Mimo obecné náležitosti dle SŘ musí tato žádost obsahovat i vyplněný evidenční dotazník dle přílohy č. 2 ZSPP; ověřené kopie dokladů o kvalifikaci a praxi; a dokumentaci alespoň 3 restaurátorských prací. Pokud je občanem ČR, ministerstvo si samo vyžádá výpis z evidence Rejstříku trestů pro zjištění bezúhonnosti. Pokud není občanem ČR, musí doložit taktéž bezúhonnost výpisem z evidence Rejstříku trestů státu, kterého je občanem.²³⁷ Odborná kvalifikace je splněna tehdy, má-li žadatel dostatečné vzdělání a případně praxi. To je blíže upraveno v § 14 odst. 4 písm. a) ZSPP. Současně musí být prokázány odborné schopnosti podle § 14 odst. 4 písm. b) ZSPP.²³⁸ Ministerstvo kultury, po poradě se svou zvláštní poradní komisí, rozhodne, že povolení k restaurování buď formou správního rozhodnutí udělí, přičemž stanoví dané osobě specializaci podle přílohy č. 1 ZSPP; nebo žádost zamítne.²³⁹ Proti tomuto rozhodnutí může žadatel podat rozklad. O něm bude rozhodovat ministr kultury. Dále je možné se bránit formou správního soudnictví, nikoli však cestou soudnictví civilního.²⁴⁰

Toto povolení může být ze zákonem vymezených důvodů pozastaveno i zrušeno. Ministerstvo kultury je oprávněno výkon restaurátorské činnosti pozastavit tehdy, bylo-li zahájeno trestní řízení, v důsledku něhož může přestat splňovat podmínku bezúhonnosti, nebo řízení o omezení svéprávnosti, a to pouze do té doby, než nabyde právní moci rozhodnutí, kterým

²³³ § 14a odst. 10

²³⁴ § 14 a odst. 2

²³⁵ Příloha č. 2 k ŽivZ

²³⁶ *Profesní etický kodex konzervátora-restaurátora* In: AMG-ČR [online]. 2009 [cit. 2023-20-07]. Dostupné z: <http://www.cz-museums.cz/UserFiles/File/komise/kkrp/kodex.pdf>.

²³⁷ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 194-197. ISBN 978-80-7598-381-7.

²³⁸ Rozsudek NSS č.j. 5 As 18/2007-157 ze dne 1. 4. 2008

²³⁹ MINISTERSTVO KULTURY. *Povolení k restaurování kulturní památky*. [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://www.mkr.cz/povoleni-k-restaurovani-kulturni-pamatky-cs-271>

²⁴⁰ Usnesení MS v Praze č.j. 19 Co 387/2003-38 ze dne 29. 8. 2003

uvedené řízení končí.²⁴¹ Zrušit povolení k restaurování má Ministerstvo kultury povinnost tehdy, jestliže restaurátor byl: omezen na svéprávnosti; pozbyl bezúhonnosti podle tohoto zákona; hrubým způsobem při výkonu své činnosti poškodil kulturní památku nebo ji poškodil opakovaně²⁴²; ještě jako žadatel o vydání povolení k restaurování uvedl nepravdivé údaje (relevantní jsou ale se zásadou přiměřenosti jen takové údaje, které by měly podstatný vliv na rozhodnutí)²⁴³; o zrušení požádá.²⁴⁴

Uvede-li tento držitel nepravdivé údaje, nebo jejich změnu neprodleně neoznámí Ministerstvu kultury, dopustí se přestupku dle § 39 odst. 1 písm. i) ZSPP. Za to mu hrozí pokuta do výše 2 000 000 Kč. Projednacím orgánem přitom bude obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Může-li osoba restaurovat na základě oznámení Ministerstvu kultury, uznává se odborná kvalifikace podle zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace. Tyto osoby jsou pak nazývány jako osoby oprávněné k restaurování a nemusí dokládat tuto odbornou kvalifikaci. Dále však k oznámení musí přiložit, kromě náležitostí stanovených v zákoně o uznávání odborné kvalifikace dle § 14b ZSPP, adresu pro doručování písemností; předpokládanou dobu, po kterou budou restaurovat na území ČR; svou restaurátorskou specializaci. Je nutné, aby toto oznámení bylo provedeno před výkonem restaurátorské činnosti. Je-li vše v pořádku, je tato osoba zapsána do evidence osob oprávněných k restaurování s platností po dobu 1 roku. Po jeho uplynutí musí uchazeč podat oznámení znovu. Nelze ho však podávat neustále, neboť by tím došlo k obcházení zákona, z výkonu dočasného by se stal výkon trvalý.²⁴⁵

Pokud se právnická osoba, podnikající fyzická osoba (§ 35 odst. 3 ZSPP), fyzická osoba (§ 39 odst. 3 ZSPP) či osoba oprávněná k restaurování dle § 14b ZSPP dopustí hrubého nebo méně závažného, ale opakovaného, poškození kulturní památky nebo její části při restaurování, bude tento čin hodnocen jako přestupek. Za takové jednání lze těmto osobám uložit Ministerstvem kultury správní trest spočívající v zákazu činnosti až na 2 roky. Dříve bylo možné tuto činnost zakázat až na dobu neomezenou.²⁴⁶

Osoby, které povolení k restaurátorské činnosti získaly, se zapisují do veřejně přístupného seznamu vedeného Ministerstvem kultury. Tyto informace jsou poskytovány tomu, kdo prokáže

²⁴¹ § 14a odst. 11 ZSPP

²⁴² Rozsudek NSS č.j. 5 A 63/2001-41 ze dne 15. 10. 2003

²⁴³ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 206. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁴⁴ § 14a odst. 10 ZSPP

²⁴⁵ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 116-118. ISBN 978-80-7357-659-2.

²⁴⁶ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 454. ISBN 978-80-7598-381-7.

právní zájem. Tím je vyvažován střet mezi právem na informace a právem na ochranu osobních údajů.²⁴⁷ V roce 2023 je takových osob v České republice více než 1200.²⁴⁸

Pokud se právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, jež podle § 35 odst. 1 písm. f) ZSPP provádí restaurování pomocí fyzické osoby, která nemá povolení Ministerstva kultury podle § 14a ZSPP, nebo jí byla restaurátorská činnost pozastavena, či není osobou oprávněnou podle § 14 b odst. 2 ZSPP, dopustí přestupku, za nějž hrozí pokuta až 2 000 000 Kč a tento přestupek bude projednáván a vymáhán obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Tímto přestupkem je stíháno i jednání, jehož se tato fyzická osoba, jestliže je osobou oprávněnou k restaurování, dopustí, hrubého nebo méně závažného ale opakovaného, poškození kulturní památky při jejím restaurování. O přestupek se nejedná, byl-li tou fyzickou osobou student, jenž tuto činnost vykonával dle § 14a odst. 12 ZSPP jako součást svého řádného studia. Jedná-li se o národní kulturní památku, pak jde o přestupek dle § 35 odst. 2 písm. c) ZSPP. V tomto případě je trest už přísnější, lze uložit pokutu do výše 4 000 000 Kč, přičemž projednávat a vymáhat ji bude krajský úřad.

Běžných fyzických osob, které provádí restaurování pomocí fyzické osoby popisované výše, se tato situace nedotkne. Pokud by však popisovaná fyzická osoba bez těchto oprávnění prováděla restaurování sama, dopustila by se taktéž přestupku, a to podle § 39 odst. 1 písm. h) ZSPP, jde-li o kulturní památku, a podle § 39 odst. 2 písm. e) ZSPP, jde-li o národní kulturní památku.

Bylo by možné ještě zmínit situaci, o které jsme se již bavili v předešlé podkapitole. Jako přestupek se dá totiž brát i to, když vlastník podle § 14 odst. 1 ZSPP zamýšlí provést restaurování bez předem vyžádaného závazného stanoviska.

Nedokonalostí v zákoně je § 14a odst. 7. V něm je umožněno stanovit podmínky pro výkon restaurátorské činnosti. Okruh těchto otázek však není nijak specifikován, tím pádem není ani využíván. Bylo by proto žádoucí tyto podmínky stanovit, případně ustanovení upravit tak, aby mohlo být používáno.

Dále by bylo dobré vůbec definovat pojem restaurátor, jenž v zákoně zcela chybí. Ani tomuto problému se však novela nevěnuje.

²⁴⁷ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²⁴⁸ Restaurátoři: Rejstřík restaurátorů. *Restaurátoři kulturních památek* [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://rrkp.mkcr.cz/rejstrik?page=61>

3.2.5. Přemístění a vývoz památek

Další povinnosti vlastníků kulturních památek se vztahují ke změně jejich umístění. Konkrétně se jedná o jejich přemístění a vývoz do zahraničí.

Přemísťování památek je upraveno v § 18 ZSPP. Ten je rozdělen na 3 odstavce. Každý z nich se týká něčeho jiného. První pojednává o přesunutí stavby, jež je kulturní památkou, druhý o přesunutí movité kulturní památky z veřejně přístupného místa a třetí o povinnosti krajského úřadu uvědomit odbornou organizaci státní památkové péče. Tomu se však budeme věnovat pouze okrajově, neboť to pro nás v tuto chvíli není zcela stěžejní.

Je třeba zároveň upozornit, že podle důvodové zprávy platí toto pravidlo i pro vlastníky národních kulturních památek. Platí totiž, že aby se stavba stala národní kulturní památkou, musí nejprve být památkou kulturní. Povinnost na jejich vlastníky tak dopadá z toho titulu, že stavba nebo movitá věc je zároveň i kulturní památkou.²⁴⁹

Již ze zákonné úpravy, která není příliš rozsáhlá, je zřejmé, že jde o řízení, jež je zahajováno na žádost osoby mající na přemístění movité nebo nemovité kulturní památky zájem, a to přesto, že okruh těchto osob blíže specifikován není. Daná osoba k přesunutí potřebuje souhlas krajského úřadu, o ten musí zažádat. Takový souhlas je vydáván vždy ve formě správního rozhodnutí.²⁵⁰ Součástí žádosti musí být název movité kulturní památky, a to včetně rejstříkového čísla Ústředního seznamu kulturních památek ČR, pokud se jedná o nemovitou kulturní památku; přesná identifikace současného umístění (ne)movité kulturní památky podle údajů v katastru nemovitostí; přesnou identifikaci místa, na které má být kulturní památka přemístěna (taktéž podle údajů v katastru nemovitostí); a výčet všech účastníků řízení. K tomu je třeba přiložit doklad o vlastnictví kulturní památky, nebo čestné prohlášení; grafické vyznačení stávajícího a navrhovaného umístění kulturní památky (fotodokumentace je doporučena); doklad o právním zájmu na přemístění památky (nejde-li o vlastníka památky).²⁵¹

Místní příslušnost krajského úřadu se určuje podle místa, kde se nachází nemovité kulturní památka nebo kde je movité kulturní památka uložena. To vyplývá z § 44a odst. 2 ZSPP. Rozhodující je aktuální umístění, ne místo, kam má být památka přemístěna.²⁵² Krajský úřad si musí povinně opatřit pro své vyjádření odborné organizace státní památkové péče. Tou je Národní

²⁴⁹ VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, č. 303/2013 Dz*

²⁵⁰ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 271. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁵¹ Návodů pro řešení životních situací. In: Ministerstvo kultury ČR [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.mkr.cz/navody-pro-reseni-zivotnich-situaci-cs-291>

²⁵² ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 524. ISBN 978-80-7598-381-7.

památkový ústav, jenž by měl své vyjádření poskytnout analogicky dle § 14 odst. 6 ZSPP do 20 dnů ode dne doručení, případně do 30 dnů ve zvlášť složitých případech. Bez jeho vyjádření krajský úřad není vůbec oprávněn takové rozhodnutí vydat. Existuje však výjimka. Podle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v situaci, kdy je potřeba vydat souhlas urgentně, např. kvůli bezprostředně hrozícímu nebezpečí, kterým může být sesuv půdy, může krajský úřad toto rozhodnutí vydat i bez vyjádření Národního památkového ústavu.²⁵³

Dalšími účastníky tohoto řízení jsou vlastník pozemku, kde se kulturní památka nachází a kam má být přemístěna, ale také vlastník pozemku, přes který se přemístění stavby bude realizovat.²⁵⁴

Pokud má dojít k přemístění stavby, jež je kulturní památkou, je vyžadován souhlas krajského úřadu dle § 18 odst. 1 ZSPP. Splněny musí být kumulativně 2 podmínky. Stavba je přemísťována z jednoho místa na druhé, to i v tom případě, že je stavba přesunuta v rámci jednoho pozemku, a souhlas musí být vydán před samotným přemístěním stavby. Toto ustanovení se však nevztahuje na oddělení části stavby, k trvalému či dočasnému. Původní stavba je totiž zachována na původním místě. Nová věc naopak musí být za kulturní památku teprve prohlášena. Příkladem může být oddělení sochy z budovy a její přesunutí do muzea, jakožto již movité věci. Jde o postup dle § 14 odst. 1, § 11 odst. 2, nebo § 10 odst. 1. ZSPP.²⁵⁵

Přemísťování movité kulturní památky je svou povahou v § 18 odst. 2 ZSPP mírnější. Souhlas Národního památkového ústavu je vyžadován pouze v případě, že bude věc trvale přesunuta z veřejně přístupného místa. Souhlas by nebyl vyžadován ani tehdy, byla-li památka přesunuta na odlišné veřejně přístupné místo. Potřeba je pouze v případě, je-li přemísťována zcela mimo něj. V tomto případě bude movitá kulturní památka trvale znepřístupněna. Předmětem dokazování tak bude veřejný zájem na zajištění přístupnosti a veřejný zájem na zachování kulturní památky. Takto postupoval i Nejvyšší soud.²⁵⁶ Problém nastává u definice pojmu veřejně přístupné místo. Podle odborné veřejnosti jde o místo, na které má přístup širší okruh lidí. Roli přitom nehraje, zda je přístupné neustále, v určitou denní dobu nebo jen určitému okruhu osob.²⁵⁷ S touto definicí mohou

²⁵³ Rozsudek NSS sp. zn. 8 As 42/2009-232 ze dne 22. 7. 2010

²⁵⁴ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 275. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁵⁵ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 136. ISBN 978-80-7357-659-2.

²⁵⁶ Rozsudek NS sp. zn. 31 Cdo 3310/2009 ze dne 18. 5. 2011

²⁵⁷ NĚMEC, R. *Právní rozbor prostoru kostela jako prostoru veřejného/soukromého z pohledu platného práva ČR a kanonického práva*. In: Advokátní deník [online]. 19. 6. 2020 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/19/pravni-rozbor-prostoru-kostela-jako-prostoru-verejneho-soukromeho-z-pohledu-platneho-prava-cr-a-kanonickeho-prava/>

nastávat problémy, neboť není zcela jasné, o jaká místa se jedná. Vše tak zůstává na volném uvážení správního orgánu. Ani soudy se na definici tohoto pojmu nemůžou shodnout.

Např. kostel zcela splňuje tyto definiční znaky, přesto Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že se o takové místo nejedná.²⁵⁸ Naopak Obvodní soud pro Prahu 6 modlitebnu veřejně přístupným místem označil.²⁵⁹ Dá se tedy více než doporučit zákonodárcům tento termín blíže definovat, alespoň v některém zákoně obecném, aby nedocházelo ke zbytečným tezím.

Je třeba pamatovat též na to, že v souladu s čl. 5 Granadské úmluvy mají kulturní památky vztah k prostředí, v němž se nacházejí. Proto k jejich přesunutí může dojít pouze v případě, že je stavba fyzicky ohrožena a není jiného řešení než jí z daného místa přesunout, nebo má k nově vybranému místu silnější vztah než k tomu, kde se momentálně nachází. Varhaník a Zídek se neshodnou na tom, zda je v souladu s tím např. přemístění kapličky o několik metrů z důvodu rozšiřování pozemní komunikace. Zídek tvrdí, že ano. Varhaník říká, že v praxi k tomu sice dochází, avšak není to zcela v souladu s Granadskou úmluvou, protože opodstatněné by to bylo pouze v případě, kdy intenzita provozu kapličky ohrožovala a její ochrany by nešlo dosáhnout jinak.²⁶⁰

Přemístěním kulturní památky a souhlasem s ním se však nijak neřeší soukromoprávní otázky. Dle Krajského soudu v Hradci Králové je tak potřeba vypořádat se ještě s otázkou vlastnictví. Kulturní památka sice kulturní památkou zůstává, ale vlastníkem se stává, jde-li o nemovitost, vlastník nového pozemku. Stavba se totiž stane součástí tohoto pozemku. Toto není nic nového, se stejným problémem jsme se potýkali už u starého občanského zákoníku.²⁶¹

V případě, že je movitá nebo nemovitá kulturní památka přesunuta bez předchozího souhlasu krajského úřadu, nemůže ji ten vydat ex post. Vlastník má však stále oznamovací povinnost vůči Národnímu památkovému ústavu, která pro něj vyplývá z § 7 odst. 4 ZSPP. Podle něj musí oznámit odborné organizaci státní památkové péče každou změnu vlastnictví nebo přemístění kulturní památky.²⁶² Reálně tak k žádostem po přesunutí dochází. Pokud stav není v souladu se zájmy památkové péče, mohou její orgány vynucovat nápravu vadného stavu. Zároveň tím, že vlastník kulturní památky přesunutí krajskému úřadu neoznámí, dopustí se přestupku dle § 35 odst. 2 písm. d) ZSPP, je-li právnickou, nebo podnikající fyzickou osobou, nebo podle § 39 odst. 2 písm. c) ZSPP, je-li fyzickou osobou. Tím, že nejsou specifikovány okruhy

²⁵⁸ Rozsudek NSS sp. zn. 4 As 132/2015–102 ze dne 16. 12. 2015,

²⁵⁹ Rozsudek OS pro Prahu 6, č.j. 18 C 110/2007-144 ze dne 3. 3. 2009

²⁶⁰ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 277. ISBN 978-80-7598-381-7.; VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 135. ISBN 978-80-7357-659-2.

²⁶¹ Rozsudek KS v Hradci Králové č.j. 26 Co 205/2015-164 ze dne 9. 6. 2015

²⁶² § 7 odst. 4 ZSPP

osob, jež tuto povinnost mají, nelze výčet pachatelů zúžit pouze vlastníka. Přestupku se může dopustit každý, kdo měl na věci právní zájem. Za tyto skutky může krajský úřad, který je projednává, uložit pokutu až do výše 4 000 000 Kč.²⁶³

Cizinec, občan Spolkové republiky Německo, vyvezl do zahraničí sochy andílků a jejich hlavy, jež byly součástí kaple, která je kulturní památkou. Za to mu byl uložen správní trest ve výši 50 000 Kč za jednání dle § 39 odst. 2 písm. d) ZSPP.²⁶⁴

Zcela jiná situace nastává u vývozu a dovozu kulturních památek do, nebo ze zahraničí. Tato problematika není řešena pouze v § 20 ZSPP a prováděcí Vyhláškou MK o SPP v § 18. Dalšími důležitými předpisy v této oblasti jsou Zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty; Úmluva o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků, která byla přijata Vyhláškou č. 15/1980 Sb.; a Nařízením Rady č. 116/2009 o vývozu kulturních statků.

Jelikož jsou kulturní památky nedílnou součástí kulturního dědictví, je jim poskytována zvláštní úroveň ochrany. Z toho důvodu je možné je vyvézt do zahraničí pouze s předchozím souhlasem Ministerstva kultury, a to na dobu určitou. Ta však není neomezená, nelze s tím obcházet zákon a kulturní památku půjčovat například na velmi dlouhou dobu. Znamenalo by to totiž ochuzení kulturního dědictví České republiky po více generací, což není přípustné.²⁶⁵ Není podstatné, o jakou zemi se jedná. Pokud však bude kulturní památka vyvážena mimo celní území Evropských společenství, je navíc potřeba ještě vývozní povolení Ministerstva kultury dle §§ 3–4 zákona č. 214/2002 Sb., o vývozu některých kulturních statků z celního území Evropských společenství.²⁶⁶ Přestože v zákoně jsou uvedeny důvody pro její vývoz, konkrétně jde o její vystavování a zapůjčování, není tento výčet uzavřený. V praxi se tak můžeme setkat s tím, že vývoz bude povolen kvůli restaurování nebo vědeckému výzkumu.²⁶⁷

I zde text zákona bude dopadat také na národní kulturní památky, přestože nejsou výslovně zmíněny. Jak již bylo předesláno výše, platí, že aby se předmět stal národní kulturní památkou,

²⁶³ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 450. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁶⁴ MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Otázky a odpovědi z praxe správního trestání: Otázka č. 4 – Osoba cizince ve správním trestání*. 2016

²⁶⁵ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 144. ISBN 978-80-7357-659-2.

²⁶⁶ Ministerstvo kultury ČR. *Příručka vlastníka kulturní památky Kulturní památky a péče o ně* [online]. In: [cit. 2023-07-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/prirucka-vlastnika-kulturni-pamatky-kulturni-pamatky-a-pece-o-ne-cs-290>, s. 18

²⁶⁷ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 288. ISBN 978-80-7598-381-7.

musí nejprve být památkou kulturní. Povinnost na jejich vlastníky tak dopadá z toho titulu, že předmět je zároveň i kulturní památkou.²⁶⁸

Aby mohl být souhlas vydán, musí být celý proces zahájen písemnou žádostí. Tu je oprávněn podat vlastník kulturní nebo národní kulturní památky, či osoba, jež s ní oprávněně nakládá nebo má právní zájem na jejím vývozu. Žádost je formulářového typu. Musí se podat ve 4 vyhotoveních a nalezneme ji v příloze č. 1 Vyhlášky MK o SPP. V podání musí být co nejbližší specifikace kulturní památky vylučující její záměnu (zejména název a popis, rejstříkové číslo Ústředního seznamu kulturních památek ČR); účel vývozu národní kulturní památky a způsob jejího užití v zahraničí; údaje o žadateli a dobu, na niž má být národní kulturní památka vyvezena. K tomu je třeba přiložit doklad o vlastnictví kulturní památky (lze využít čestné prohlášení); její fotodokumentaci. Ministerstvo kultury buď souhlas vydá, nebo ho zamítne. Může také stanovit požadavky na přepravu a záruky na její vrácení. Při neúspěchu ve věci může žadatel podat rozklad, o kterém bude rozhodovat Ministr kultury.²⁶⁹

Po navrácení kulturní památky do jeho rukou má vlastník další povinnosti tentokrát spočívající v omisivním jednání. Musí strpět prověření identity a stavu kulturní památky od Národního památkového ústavu. Toho o to požádá Ministerstvo kultury.²⁷⁰

Dotud byl popisován stav kulturních památek. Jiná situace nastane u předmětů kulturní hodnoty. Těmi jsou movité věci splňující znaky z přílohy č. 1 zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty. Jsou to všemožné předměty od herbářů přes mozaiky a lidovou keramiku až po poštovní dostavníky.²⁷¹ K jejich vývozu je vlastník povinen vyžádat si osvědčení od odborných organizací, kterými jsou muzea, galerie, knihovny a Národní památkový ústav.²⁷² Ty musí osvědčení vydat ve lhůtě 21 kalendářních dnů. Nevydají-li jej, postoupí žádost o osvědčení Ministerstvu kultury. To má následně tři měsíce na rozhodnutí, zda osvědčení vydá, či nikoli.²⁷³ Předměty kulturní hodnoty lze vyvézt na dobu neomezenou. Existuje však výjimka. Pokud tento předmět splňuje podmínky pro prohlášení za kulturní památku, lze ho vyvézt pouze na dobu neurčitou a Ministerstvo kultury do 3 měsíců zahájí řízení o prohlášení předmětu za kulturní památku.

²⁶⁸ VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, č. 303/2013 Dz*

²⁶⁹ Návody pro řešení životních situací. In: Ministerstvo kultury ČR [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/navody-pro-reseni-zivotnich-situaci-cs-291>

²⁷⁰ VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 71/1994 Sb. o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, č. 71/1994 Dz*

²⁷¹ Příloha č. 1 k zákonu č. 71/1994 Sb.

²⁷² Příloha č. 2 k zákonu č. 71/1994 Sb.

²⁷³ § 5 zákona č. 71/1994 Sb.

Při porušení těchto povinností se vlastník, nebo osoba oprávněná podat žádost o souhlas, dopustí přestupku, a to konkrétně, jestliže zapůjčí, pokusí se vyvézt, nebo vyveze do zahraničí kulturní památku bez souhlasu Ministerstva kultury. Zajímavostí je, že tyto přestupky dle §§ 35 odst. 2 písm. e) ZSPP pro právnické a fyzické podnikající osoby a 39 odst. 2 písm. c) ZSPP pro fyzické osoby jsou jediné přestupky v tomto zákoně, kdy je postihován pouhý pokus o přestupek. Za porušení těchto povinností hrozí pokuta až do výše 4 000 000 Kč, přičemž projednávat a vymáhat ji bude krajský úřad.²⁷⁴ Zákon nijak nereaguje na vyvezení předmětů kulturní hodnoty bez osvědčení, zvláště pokud nebudou naplňovat znaky, pro které mohou být prohlášeny za kulturní památku. Přestupky jsou u zde zvláště upraveny v § 8 zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty. Je-li předmět kulturní hodnoty vyvezen bez osvědčení, dopustí se vlastník přestupku, za nějž lze uložit pokutu do výše 5 000 000 Kč. Zákon č. 71/1994 Sb. zároveň upravuje přestupky spočívající v porušení povinnosti umožnění součinnosti a ohledání předmětu kulturní hodnoty Národním památkovým ústavem; vrácení stejnopisů v případě, že k vývozu nedojde; navrácení předmětu kulturní hodnoty ve stanovené době zpět do ČR; a to pod pokutou do výše 20 000 Kč. Tyto přestupky jsou projednávány a vymáhány Ministerstvem kultury ČR.

3.2.6. Archeologie

Pojem archeolog v ZSPP, stejně jako restaurátor, chybí. Je proto nezbytné si jeho definici odvodit. V důsledku může nastat situace, během které si tento pojem bude každý vykládat jinak. Je to bohužel jedna z dalších nedokonalostí, které zákon obsahuje. Archeolog je fyzická osoba, jež je oprávněná k provádění archeologických výzkumů. Tyto osoby jsou buď v pracovním či obdobném poměru k právnické osobě, která je sama oprávněna provádět archeologické výzkumy (těmi jsou především muzea, spolky nebo vysoké školy), nebo pracují jako podnikající fyzické osoby. V druhém případě se jedná o další pochybení v zákoně. Archeologové jako podnikatelé v praxi neexistují. Provádění archeologických výzkumů totiž není podnikáním.²⁷⁵ Archeolog je dále specialistou a odborníkem. Kromě archeologie by měl rozumět i dalším podobným vědním oborům. O nejasnostech by se však měl se svými spolupracovníky zaměřujícími se na danou problematiku radit. Měl by dodržovat etická pravidla a právní předpisy.²⁷⁶

²⁷⁴ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 450 a 486. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁷⁵ § 3 odst. 1 písm. e ŽivZ)

²⁷⁶ Etický kodex muzeí umění v České republice. In: Rada galerií České republiky [online]. [cit. 2023-24-07]. Dostupné z: http://rgcr.cz/wp-content/uploads/2014/10/eticky_kodex.pdf.

ZSPP archeologii vymezuje celou svou třetí část. Věnují se jí §§ 21–24. Obsahově tyto ustanovení naplňují Maltskou konvenci, především její čl. 3, podle kterého mají být archeologické výzkumy prováděné vědeckým způsobem na odborné úrovni a pouze kvalifikovanými osobami.²⁷⁷ Dle § 21 ZSPP jsou archeologické výzkumy oprávněni provádět: Archeologický ústav Akademie věd České republiky; osoby, jež k tomu mají povolení (těmi jsou tzv. oprávněné organizace); osoby, které jsou oprávněné archeologické výzkumy provádět v jiném členském státě EU, jiném smluvním státě EHP či Švýcarské konfederaci, a to na základě oznámení Ministerstvu kultury.²⁷⁸ Pro tyto případy je, obdobně jako u restaurátorství, užíván zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace.

Archeologický výzkum jsme si již nadefinovali výše v kapitole 1.6. Povolení k nim je vydáváno Ministerstvem kultury pouze na žádost, přičemž žádat mohou jak právnické (muzea, vysoké školy aj.), tak i fyzické osoby. Musí však splňovat určité předpoklady. Ty můžeme dělit na personální (odborná kvalifikace – vysokoškolské vzdělání na magisterském studijním programu se zaměřením na archeologii + dvouletá odborná praxe) a materiální (prostory a vybavení). V tomto povolení má Ministerstvo kultury právo stanovit podmínky výkonu.²⁷⁹ Pokud jsou porušeny, může povolení odejmout. Dále je možné jej odejmout, pokud: organizace pozbude personálních nebo materiálních předpokladů; neexistuje dohoda o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů (k tomu níže), nebo je tato dohoda porušována; přičemž tyto porušení povinností mají podstatný dopad na ochranu archeologického dědictví.²⁸⁰

Ministerstvo kultury vede evidenci těch, kterým bylo uděleno povolení k provádění archeologických výzkumů, a osob oprávněných k výzkumu. Zapisovány do ní jsou jména a příjmení, adresy pro doručování, doby platnosti oprávnění, předpokládané doby provádění archeologických výzkumů a zákazy stanovené v §§ 35 odst. 4 a 39 odst. 4 ZSPP. I zde se setkáme s mezerou v zákoně. Podle zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace musí osoby oprávněné k výzkumům hlásit Ministerstvu kultury změnu těchto údajů. Podle ZSPP však taková povinnost neexistuje pro uchazeče, kterým bylo uděleno povolení.²⁸¹ Stejnak lze za mezeru

²⁷⁷ Čl. 3 Úmluvy č. 99/2000 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované)

²⁷⁸ VARHANÍK, J. *Zákon o státní památkové péči: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 161. ISBN 9788073576592.

²⁷⁹ Rozsudek NSS č.j. 1 As 78/2018-47 ze dne 6. 9. 2018

²⁸⁰ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 302-304, 310-311. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁸¹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 320. ISBN 978-80-7598-381-7.

považovat to, že není upraveno nahlížení do této evidence. V roce 2023 je evidováno 100 takovýchto oprávněných organizací.²⁸²

K provádění archeologických výzkumů však oprávněná organizace potřebuje uzavřít ještě dohodu o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů s Akademií věd ČR.²⁸³ V ní se vymezuje oblast, kde tato organizace může archeologické výzkumy provádět. Tato dohoda je svou formou veřejnoprávně subordinační smlouva, přičemž spory z ní vzniklé řeší Ministerstvo kultury.²⁸⁴ Bude-li se dohoda porušovat, může to být důvodem pro zrušení povolení k archeologickým výzkumům.²⁸⁵

Pokud by právnická nebo podnikající fyzická osoba prováděla archeologické výzkumy, aniž by byla archeologickým ústavem nebo oprávněnou organizací dle § 21 odst. 2 ZSPP, nebo osobou oprávněnou k výzkumům dle § 21a odst. 2 ZSPP, nebo jí byl uložen zákaz takové činnosti provádět dle § 35 odst. 4 nebo § 39 odst. 4 ZSPP, dopustí se přestupku dle § 35 odst. 2 písm. g) ZSPP. Za to jí může krajský úřad uložit pokutu až do výše 4 000 000 Kč. Pro fyzické osoby je situace obdobná, rozdíl spočívá pouze v zákonném ustanovení. Tím je § 39 odst. 2 písm. g) ZSPP.²⁸⁶

Přestupku dle § 39 odst. 2 písm. g) ZSPP se dopustil pachatel, který dne 6. 1. 2012 prováděl neoprávněný archeologický výzkum pomocí detektoru kovů na území známe archeologické lokality Kratiny, jež je kulturní památkou. Za to mu byla Krajským úřadem uložena pokuta ve výši 2 000 Kč a předmětný detektor mu propadl.

287

Tyto oprávněné organizace musí zahájení archeologického výzkumu oznámit archeologickému ústavu. Existují dva, v Praze a Brně, je přitom jedno, kterému z nich, dokdy a jak to bude ohlášeno. To vytváří další prostor pro spekulace a nebylo by od věci nějakým způsobem tyto nejasnosti specifikovat. Po skončení musí navíc oprávněné organizace oznámit výsledky v tzv. zprávě o výsledcích archeologického výzkumu. K jejímu obsahu se zákon opět více nevyjadřuje. Tentokrát bychom to však nepovažovali za negativum, neboť to vytváří prostor pro smluvní

²⁸² Seznam organizací. In: Archeologický informační systém [online]. [cit. 2023-07-24]. Dostupné z: <https://oao.aiscr.cz/#!/list>

²⁸³ § 21 odst. 2 ZSPP

²⁸⁴ Rozsudek NSS 7 As 99/2011-73 ze dne 26. 10. 2011

²⁸⁵ Rozsudek NSS 1 As 78/2018-47 ze dne 6. 9. 2018

²⁸⁶ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko *kultury odboru památkové inspekce: Vedení sankčního řízení za provádění archeologických výzkumů bez dohody uzavřené s Akademií věd České republiky*. 2016, č.j. MK 20289/2016 PI.

²⁸⁷ Rozsudek KS v Ostravě-pobočka Olomouc č.j. 76 A 35/2012-51 ze dne 12. 5. 2014

dohodu s Akademií věd České republiky. Dále § 21 odst. 4 ZSPP zmiňuje, že pokud se archeologický výzkum provádí na území, které je kulturní památkou, národní kulturní památkou, památkovou rezervací nebo památkovou zónou, musí ten, kdo archeologický výzkum provádí, oznámit jeho zahájení Národnímu památkovému ústavu. To se netýká pouze oprávněných organizací, ale i archeologického ústavu. Zpráva o výsledcích ale ani v tomto případě není blíže specifikována.²⁸⁸

Archeologický výzkum znamená velice často i zásah do práv vlastníka, správce nebo uživatele této nemovitosti. Zejména o právo užívání. Proto je nutné tento výzkum provádět na základě právního titulu. Tím je buď:²⁸⁹

1) Dohoda mezi tím, kdo má archeologický výzkum provádět, a vlastníkem, správcem nebo uživatelem dané nemovitosti. Je-li nemovitost v podílovém spoluvlastnictví, musí ji podepsat alespoň kvalifikovaná většina spoluvlastníků. Vlastník, správce nebo uživatel, na rozdíl od druhé strany, nemá povinnost dohodu podepsat. Tato smlouva má soukromoprávní povahu.²⁹⁰

2) Správní rozhodnutí – v tomto případě krajský soud rozhodne, zda musí vlastník a další strpět provedení archeologického výzkumu, případně rozhodne o jeho podmínkách provedení. Tímto postupem lze postupovat pouze tehdy, nedošlo-li k dohodě podle bodu 1) a zahajuje-li se na návrh osoby zamýšlející archeologický výzkum provést.

3) Soudní smír – je pak žádoucím ukončením správního řízení. Nedojde-li k němu, soud rozhodne.

Odlišností jsou záchranné archeologické výzkumy podle § 22 odst. 2 ZSPP. Ty byly taktéž popsány výše, viz kapitola 1.6. Oznamovací povinnost má v tomto případě stavebník. Ten musí ohlásit svůj záměr jakémukoli archeologickému ústavu, pokud chce provádět stavební činnost nebo jinou činnost na území s archeologickými nálezy, a to již od doby jeho přípravy, a to i tehdy, jestliže nedojde k zásahu do archeologického naleziště, či jestliže mu není známo, že jde o území s archeologickými nálezy. Tuto povinnost tak má stavebník vždy a nemůže se jí zprostit.²⁹¹ Stavební činnost není blíže definována. Jedná se však např. o stavbu obytných komplexů,

²⁸⁸ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 310. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁸⁹ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 327-333. ISBN 978-80-7598-381-7.

²⁹⁰ Rozsudek NSS č.j. 7 As 24/2012-24 ze dne 15. 3. 2012

²⁹¹ Rozsudek MS v Praze č.j. 6 Ca 205/2006-29 ze dne 30. 4. 2009

komunikací nebo zemědělské stavby.²⁹² Jinou činností je myšlena taková činnost, která může ohrozit archeologické nálezy. To, zda může dojít k ohrožení, je pak na úvaze povinné osoby. Může jí být např. odlesnění pozemku.²⁹³ Území s archeologickými nálezy je pak takové území, kde se nacházejí prvky archeologického dědictví.²⁹⁴ To lze zjistit ve Státním archeologickém seznamu, jenž byl vytvořen jako digitální databáze Národním památkovým ústavem.²⁹⁵ Náležitosti ani forma takového oznámení nejsou stanoveny. Ačkoli lze doporučit formu písemnou, je možné oznámení provést i telefonicky nebo online.²⁹⁶

Stavebník dále musí umožnit provedení archeologického výzkumu, a to i za předpokladu, že dojde k pozdržení jeho záměru. Náklady tohoto výzkumu hradí: stavebník, je-li právnickou osobou, nebo je-li podnikající fyzickou osobou a nutnost záchranného archeologického výzkumu vznikla při jejím podnikání; osoba, která záchranný archeologický výzkum provádí, je-li stavebníkem fyzická osoba, nebo je podnikatelem, ale tato potřeba nevznikla v souvislosti s její činností.²⁹⁷

Při provádění archeologických výzkumů však nesmí být dle § 24 odst. 1 ZSPP narušována práva vlastníků, správců nebo uživatelů těchto nemovitostí ani jejich sousedů. Při zásahu do jejich vlastnických práv zákon pamatuje v odst. 2 na 2 typy náhrad: náhradu za podstatné omezení v běžném užívání nemovitostí nebo jiného majetku (nelze poskytnout za provádění záchranného archeologického výzkumu); náhrada při nemožnosti uvést majetek do původního stavu nebo uvedení do původního stavu není hospodářsky účelné. Tyto náhrady nejsou sankcí či náhradou škody za porušení povinností, ale soukromoprávní náhradou za omezení. Toto právo zaniká v šestiměsíční lhůtě. Během ní musí oprávněný uplatnit nárok u osoby, jež archeologický výzkum prováděla. O výši náhrady by se společně tyto subjekty měly dohodnout. Nedojde-li k dohodě, rozhodne o nároku a jeho výši krajský úřad.²⁹⁸

K archeologickému nálezů však může dojít i jinými způsoby než pomocí archeologických výzkumů. Pokud k němu dojde náhodně, musí ho nálezce, nebo osoba odpovědná za provádění prací dle § 23 odst. 2 ZSPP oznámit archeologickému ústavu, nebo nejbližšímu muzeu, a to do druhého dne od jeho učinění, jde-li o nálezce. Do druhého dne od chvíle, kdy se o nález dozví, jde-li o osobu odpovědnou za provádění prací. Tato krátká lhůta má zajistit rychlou odbornou

²⁹² VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, č. 20/1987 Dz*

²⁹³ Rozsudek KS v Ústí nad Labem č.j. 59 Ca/2002-35 ze dne 24. 9. 2002

²⁹⁴ Čl. 1 odst. (ii), (iii); čl. 2 odst. (i) Úmluvy č. 99/2000 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované)

²⁹⁵ Státní archeologický seznam. *Národní památkový ústav* [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://isad.npu.cz/>

²⁹⁶ Rozsudek NSS č.j. 7 As 24/2012-24 ze dne 15. 3. 2012

²⁹⁷ Rozsudek NS č.j. 32 Odo 765/2004-103 ze dne 29. 9. 2004

²⁹⁸ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 190-191. ISBN 978-80-7357-659-2.

reakci. Víkendové dny a svátky lhůtu v souladu s § 607 OZ prodlužují. Forma oznámení není stanovena, což je logické, neboť v této krátké lhůtě nelze trvat na písemné formě. Pokud však dojde k náhodnému archeologickému nálezu při provádění stavby, bude stavebník postupovat dle § 176 odst. 1 SZ. Bude jej muset neprodleně ohlásit stavebnímu úřadu a orgánu státní památkové péče.²⁹⁹

Do té doby, než bude archeologický nález prohlédnut archeologickým ústavem nebo muzeem, se musí nález i naleziště ponechat beze změny. Prohlídka by dle ZSPPP měla proběhnout do 5 dní, při ní jsou učiněna opatření pro okamžitou záchranu archeologického nálezů. Náklady za prohlídku hradí ten, kdo tato opatření činí. Zákon se o tom sice nezmiňuje, nebylo by však logické tyto náklady žádat po nálezci.³⁰⁰ Za tento náhodný nález náleží nálezci odměna. Ta je vyměřena podle materiálu, nebo činí 10 % kulturně historické hodnoty archeologického nálezů určené na základě posudku archeologického ústavu či Národního muzea.³⁰¹ Nesouhlasí-li nálezce s výší odměny, může se bránit žalobou u civilního soudu.

Pokud by však došlo k nálezům cíleným, např. pomocí detektoru kovů, nebude takovému nálezci dle § 23 odst. 4 ZSPPP odměna poskytnuta.³⁰² Za takové jednání by se navíc pachatel dopustil přestupku dle § 39 odst. 1 písm. f) ZSPPP. To reflektuje tzv. amatérské archeology, kteří provádí neoprávněné výkopy na území s archeologickými nálezmi. Současně však umožňuje postihovat i stavebníky jakožto fyzické osoby, kteří sice splnili oznamovací povinnost, avšak nestrpěli provedení záchranného archeologického výzkumu. V těchto situacích však příliš používán není, neboť za něj obecní úřad obce s rozšířenou působností může udělit pokutu „pouze“ do výše 2 000 000 Kč. Navíc se vztahuje jen na fyzické osoby, nikoli na ty podnikající fyzické nebo právnické.³⁰³

V této kapitole jsme si shrnuli několik oznamovacích povinností, jež na poli archeologie působí. Při jejich porušení se povinný subjekt dopustí přestupku dle §§ 35 odst. 2 písm. f) ZSPPP (u právnických a podnikajících fyzických osob) a 39 odst. 2 písm. f) ZSPPP (u fyzických osob). Za ně může krajský úřad uložit pokutu až do 4 000 000 Kč. Konkrétně jde o situace, kdy:

²⁹⁹ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: *Sdělení k žádosti Městského úřadu o stanovisko k výkladu pojmů ze zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů*. 2016, č.j. MK 1401/2016 Pl.

³⁰⁰ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 348

³⁰¹ § 19 vyhlášky č. 66/1988 Sb.

³⁰² MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: *Stanovisko k poskytování odměny podle § 23 odst. 4 zákona o státní památkové péči*. 2007, č.j. MK 9711/2007 Pl.

³⁰³ VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 259. ISBN 978-80-7357-659-2.

1) oprávněná organizace nebo osoba oprávněná k výzkumům nebo archeologický ústav nesplní oznamovací povinnost v souvislosti se zahájením či ukončením archeologického výzkumu dle § 21 odst. 4 ZSPP,

2) stavebník nesplní oznamovací povinnost v souvislosti s prováděním stavebních či jiných prací na území s archeologickými nálezy dle § 22 odst. 2 ZSPP (toto je vůbec nejčastější),

3) nálezce nebo osoba oprávněná za provádění prací nesplní oznamovací povinnost v souvislosti s učiněním náhodného nálezu dle § 23 odst. 2 ZSPP. Pokud by hodnota archeologického nálezu byla vyšší než 10 000 Kč, jednalo by se zároveň o TČ zatajení věci dle § 219 TZ. Stavebníci by se navíc dopustili přestupku dle § 178 odst. 2 písm. m) SZ, za nějž může příslušný stavební úřad uložit pokutu do výše 1 000 000 Kč.³⁰⁴

V červenci roku 2009 byla na území s archeologickými nálezy pachatelem zahájena stavební činnost bez splnění oznamovací povinnosti. Průzkum byl proveden na dvou třetinách parcely, ne však na té zbývající. Proto byl označen za viníka jednání naplňující skutkovou podstatu ust. § 39 odst. 2 písm. f) ZSPP. Za to mu byla uložena pokuta 25 000 Kč.

305

Přestupku se také dopustí ty právnické nebo podnikající fyzické osoby (§ 35 odst. 4 ZSPP) a fyzické osoby (§ 39 odst. 4 ZSPP) jako osoby oprávněné k provádění archeologických výzkumů tak, že provádí archeologické výzkumy, jež archeologické nálezy ohrožují nebo poškozují. Za toto protiprávní jednání může Ministerstvo kultury uložit zákaz činnosti až na 2 roky.

3.2.7. Změna vlastnictví

Naposledy se dostáváme k poměrně specifickým povinnostem. Všechny mají 2 společné znaky. Souvisí se změnou vlastnictví kulturní památky a zákon pro jejich porušení nepředpokládá žádný správní trest. Dopady, které vyvolávají, jsou ve 2 ze 3 případů občanskoprávní, v tom třetím případě je vyvolání jakékoli odpovědnosti nejisté.

Ve všech 3 případech se veskrze jedná o další z řady oznamovacích povinností. V prvním z nich má dle § 9 odst. 4 ZSPP vlastník vůči tomu, kdo kulturní památku převádí, přenechává

³⁰⁴ Trestní příkaz OS v Nymburce č.j. 4 T 96/2007 ze dne 14. 6. 2007

³⁰⁵ Rozsudek NSS sp. zn. 7 As 24/2012-24 ze dne 15. 3. 2012

k dočasnému užívání nebo předává k provedení obnovy dle § 14 ZSPP povinnost uvědomit ho, že jde o kulturní památku.³⁰⁶ Nezáleží nikterak na důvodu takového právního jednání ani na tom, co je právním titulem. Při nesplnění této povinnosti vůči nabyvateli se ten může domáhat občanskoprávní odpovědnosti za vady. To, že je věc kulturní památkou, je totiž vadou právní. Tento fakt nabyvateli může bránit v nakládání s ní, jelikož pro kulturní památky je stanovena vyšší míra ochrany.³⁰⁷

V dalším případě musí vlastník, jenž chce převést movitou nebo nemovitou národní kulturní památku či movitou kulturní památku, oznámit a zároveň i přednostně nabídnout tuto věc ke koupi Ministerstvu kultury dle § 13 ZSPP. To může právo uplatnit buď samo, anebo skrze státní příspěvkové organizace, jejichž zřizovatelem je. Podmínkou je, že jde o úplatný převod. Typicky tak nepůjde o přechod v rámci dědického řízení nebo na bezúplatný převod pomocí institutu darování. Stejná situace nastává taktéž u zástavního práva. Další výjimkou, kdy převádějící vlastník věc nabízet nemusí, je, pokud jde o prodej mezi osobami blízkými nebo spoluvlastníky.³⁰⁸ Logicky pak nabídkovou povinnost nemá stát vůči sám sobě. Např. obec nemusí památku Ministerstvu kultury nabídnout, jestliže se jedná o státní vlastnictví.³⁰⁹

Ministerstvo kultury má navíc na koupi omezenou dobu. Přijetí nabídky musí oznámit ve lhůtě 3 měsíců, pokud jde o movitou věc, nebo ve lhůtě 6 měsíců, pokud jde o nemovitou věc, která je národní kulturní památkou či jejíž součástí je stavba. Jestliže Ministerstvo kultury sdělí, že nabídku nepřijímá, postupuje se, jako kdyby lhůta marně uplynula. K určení ceny za odkup je třeba pořídit znalecký posudek. Zákon nestanovuje povinnost vlastníka jej pořídit, proto ho hradí samo Ministerstvo kultury. Předpokladem pro koupi jsou mimořádně závažné kulturně společenské důvody. Ty nejsou nikde v legislativě vyjádřeny.³¹⁰ Ministerstvu kultury to přináší poměrně širokou škálu možností, co těmito důvody může být. Můžeme se jen domnívat, zda by nebylo lepší naznačit alespoň nějaké mantinely a ohraničit tak toto velice volné právo. Jedni by se mohli domnívat, že může docházet až k narušování vlastnického práva, druzí zase, že jde-li o naši historii, je v mnohých případech takový zásah nezbytný.

³⁰⁶ Příručka vlastníka kulturní památky Kulturní památky a péče o ně [online]. In: Ministerstvo kultury ČR. [cit. 2023-07-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/prirucka-vlastnika-kulturni-pamatky-kulturni-pamatky-a-pece-o-nec-290>, s. 17

³⁰⁷ Usnesení ÚS sp. zn. I ÚS 1504/17 ze dne 21. 6. 2017

³⁰⁸ MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: Stanovisko k problematice věcného předkupního práva zatěžujícího nemovitost, již má do svého vlastnictví nabyt darovací smlouvou Česká republika.* 2003, č.j. MK 17138/2003 PI.;

MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: Žádost o vyjádření ve věci zástavního práva k národní kulturní památce.* 2003, č.j. MK 9266/2003 PI.

³⁰⁹ Rozsudek KS v Ústí nad Labem č.j. 15 Co 790/94 ze dne 23. 6. 1995

³¹⁰ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 124. ISBN 978-80-7598-381-7.

Pokud by vlastník státu věc nenabídl, mohlo by Ministerstvo kultury až do vypršení tříleté objektivní propadné lhůty namítnout neplatnost jednání, kterým bylo převedeno vlastnictví. Jedná se o tzv. relativní neplatnost.³¹¹

Zároveň je třeba zmínit, že přednostní koupě kulturních památek není to samé jako předkupní právo dle § 2140 an. OZ. Na rozdíl od tohoto institutu zde není pro určení ceny zásadní nabídka třetí osoby. Odmítnutím také zaniká právo přednostní koupě pouze vůči stávajícímu vlastníku. Až bude docházet k úplatnému převodu vlastníkem novým, musí kulturní památku opět státu nabídnout.

Posledním případem je oznamovací povinnost vlastníka dle § 7 odst. 4 ZSPP. Vlastník dle tohoto ustanovení musí Národnímu památkovému ústavu oznámit každou změnu vlastnictví, správy, užívání a umístění kulturní nebo národní kulturní památky. Problémy mohou nastat u pojmu změna správy. Vlastník by měl nahlásit pouze takovou změnu správy, kdy je v případě majetku České republiky měněna příslušnost ke správě kulturní památky z jedné organizační složky státu na druhou. Situace se tak netýká např. změny správce, pokud je majetek právnické osoby spravován na základě obstaravatelské smlouvy. Toto oznámení musí vlastník činit do 30 dnů ode dne změny.³¹² Zákon s porušením této povinnosti však nespojuje žádné právní následky.

3.3. Vymáhání a výběr pokut

Jak jsme si již výše popsali, skutkové podstaty přestupků v ZSPP jsou obsaženy v § 35 pro právnické a podnikající fyzické osoby a v § 39 pro fyzické osoby. Každý z těchto ustanovení je rozdělen do 6 odstavců. Souběžně pak platí, že za přestupky podle odst. 1 lze uložit pokutu do výše 2 000 000 Kč, přičemž je projednává a následně vybírá a vymáhá obecní úřad obce s rozšířenou působností. Za přestupky v odst. 2, kde jsou skutkové podstaty závažnějšího charakteru, může krajský úřad, jenž je projednává, uložit, vybrat nebo vymáhat pokutu do výše 4 000 000 Kč. Příjem z nich je vždy příjmem dané obce nebo kraje. Tato pokuta však nesmí být pro pachatele likvidační a zjevně nepřiměřená. To musí pachatel prokázat důkazy.³¹³ Konečně přestupky v odst. 3 a 4 projednává Ministerstvo kultury. Za ně může uložit zákaz činnosti, a to nejdéle na 2 roky.

³¹¹ VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, č. 20/1987 Dz*

³¹² VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 42

³¹³ Rozsudek NSS č.j. 10 As 261/2014-49 ze dne 8. 7. 2015. ISBN 978-80-7357-659-2.

Výše maximálních možných pokut byla naposledy měněna v roce 2017. Z toho důvodu bychom považovali za vhodné, vzhledem k vysoké míře inflace, tyto maximální možné sankce navýšit, neboť v dnešní době tato částka už neodpovídá té z roku 2017. Zároveň je na pováženu, zda výše pokuty v řádech několika milionů je dostatečná a zda osobu od těchto nelegálních zásahů odradí.³¹⁴

Ačkoli se může zdát, že přestupky v §§ 35 a 39 ZSPP mají stejný obsah, není tomu tak. Shoda je sice značná, ale ne úplná. Proto není možné automaticky aplikovat judikaturu těchto paragrafů vzájemně. Vše je nutné podrobit analýze. Špatné aplikaci je obtížné se vyvarovat. Problém s tím v některých případech mají i soudy.³¹⁵

Řízení o přestupcích se řídí Přestupkovým zákonem a subsidiárně k němu ještě SŘ. Od 1. 7. 2017 nabyl účinnosti nový Přestupkový zákon, na jeho změnu reagoval i ZSPP, a to zejména ve své části páté. Došlo ke změně výše pokut, označení podnikající fyzické osoby a zrušení smíšených správních deliktů. Nynější přestupky však stále mají identické obligatorní znaky: subjekt, objekt a objektivní stránka, pro fyzickou osobu ještě subjektivní stránka – postačí zavinění z nedbalosti.³¹⁶ Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby mají odpovědnost objektivní.³¹⁷ Věcnou příslušnost správních orgánů k projednání přestupku upravují § 36 odst. 1 a § 40 odst. 1 ZSPP se subsidiárně užitým § 60 odst. 1 Přestupkového zákona. I kdyby byla na úrovni obce zřízena přestupková komise, nemohla by přestupky z památkové péče projednávat. K tomu jsou zmocněny jen obecní úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad a Ministerstvo kultury. Místní příslušnost správních orgánů se určí podle § 62 odst. 1 Přestupkového zákona. Ten je ve vztahu speciality k § 11 SŘ. Jde tak o správní orgán, v jehož obvodu byl pachatelem přestupek spáchán. Funkční příslušnost není nijak řešena, záleží proto na vnitřním uspořádání těchto správních orgánů.³¹⁸

Pokud pachatel současně naplní skutkovou podstatu přestupku dle ZSPP a zároveň dle jiného právního předpisu, typicky půjde např. o Stavební zákon, není porušením zásady *ne bis in idem*, pokud by se paralelně vedly a uložily pokuty za oba zmíněné přestupky.³¹⁹

³¹⁴ PETRÍKOVÁ, Olga. *Legislativní analýza právních předpisů v oblasti památkové péče*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. s. 124. ISBN 978-80-7395-741-4.

³¹⁵ Rozsudek MS v Praze č.j. 1 A 23/2013-48 ze dne 10. 6. 2014

³¹⁶ Rozsudek NSS č.j. 1 As 169/2016-39 ze dne 10. 8. 2016

³¹⁷ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 428. ISBN 978-80-7598-381-7.

³¹⁸ ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 457. ISBN 978-80-7598-381-7.

³¹⁹ Rozsudek MS v Praze č.j. 2 A 26/2015-74 ze dne 19. 2. 2018

4. Trestné činy v památkové péči

K blížícímu se konci této práce si uděláme malý exkurz do světa trestního práva. Doteď jsme se pohybovali v rovině správní. Kromě správního práva a jeho přestupků a správních trestů za ně, se na ochraně kulturních památek podílí i právo trestní se svými trestnými činy. V této kapitole bude vymezena hranice mezi přestupky a trestnými činy, následně budou shrnuty 4 nejčastější trestné činy na úseku památkové péče.

Trestání by se dalo popsat jako rozhodování o vině a trestu za porušení práva. Z hlediska trestných jednání můžeme tyto činy dělit na soudní delikty, jinak řečeno trestné činy, a správní delikty. Jejich pojmové znaky vykazují mnoho společných rysů. Platí u nich, s mírnými odlišnostmi, vymezení objektu, objektivní stránky, subjektu i subjektivní stránky. Zároveň je možné spoustu zásad z trestního práva vztáhnout právě na oblast správního trestání.³²⁰

Primárním znakem odlišujícím trestné činy od přestupků je závažnost a s ní související společenská škodlivost takového činu. Ta musí být vyšší než nepatrná. Přestupkem se může stát i takový čin, který porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti pouze v nepatrné míře. Taková míra škodlivosti může být odlišena buď mírou násilností jednání, nebo velikostí způsobené škody.³²¹ Dobrým příkladem by mohla být krádež. Ten, kdo by si poprvé přivlastnil cizí věc tím, že se jí zmocnil, přičemž hodnota této věci nepřesáhla 10 000 Kč, by spáchal pouze přestupek, a to podle § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Pokud by věc měla hodnotu alespoň 10 000 Kč, jednalo by se o trestný čin dle § 205 odst. 1 písm. a) TZ.

Zvláště chráněnými zájmy společnosti jsou život a zdraví, důstojnost v sexuální oblasti nebo hospodářský pořádek. S tím, že většina protiprávních jednání na poli památkové péče se týká oblasti majetkové, je potřeba řádně zkoumat právě míru společenské škodlivosti.

Rozdíl mezi trestním právem a přestupkem však spočívá také v sankcích za ně, nutnosti naplnění dané skutkové podstaty dle zákona a samotné definici těchto pojmů.

Nyní však přejděme ke konkrétním skutkovým podstatám.

1) Zneužívání vlastnictví - § 229 TZ

Tento trestný čin spočívá ve zničení, poškození nebo zašantročení vlastní věci, či v učinění této věci neupotřebitelnou. Věc musí být důležitým zájmem kulturním, vědeckým, na ochranu přírody, životního prostředí. Tato věc musí být větší hodnoty a požívat ochrany podle zvláštního právního předpisu. Právě kulturní památky či muzejní sbírky tuto definici splňují. Jsou totiž

³²⁰ KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 246. ISBN 978-80-7400-820-7.

³²¹ Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 732/2006 ze dne 29. 6. 2006,

nositeli kulturních a historických hodnot, jež jsou chráněny ve veřejném zájmu. Větší hodnotou se dle § 138 odst. 1 písm. c), odst. 2, rozumí částka nejméně 100 000 Kč. Právě tato částka je faktorem, který odděluje tento trestný čin od přestupků dle ZSPP. Dalšími faktory je již zmíněná historická a kulturní hodnota a společenská škodlivost.³²²

Toto negativní jednání může mít formu konání i opomenutí, např. pokud vlastník kulturní památky zanedbá její údržbu, či porušuje jiné povinnosti stanovené v § 9 odst. 1 ZSPP. Pachatelem je vlastník věci, tím může být jak fyzická, tak právnická osoba.³²³ Ačkoli je požadován úmysl, postačí i úmysl nepřímý. Trestný čin zneužívání vlastnictví lze spáchat v jednočinném souběhu s trestným činem poškození cizí věci dle § 228 TZ a to tehdy, pokud pachatel jedná podle § 229 TZ, ale předmětem útoku je cizí věc. Jednat by se však mohlo i o další trestné činy.

Trestem je postihován jak vlastník, tak v některých případech i jeho smluvní partneři jako spolupachatelé. Možnou sankcí je trest odnětí svobody až na 2 roky, peněžitý trest nebo propadnutí věci.

324

Příkladem může být majitel sýpky zapsané jako kulturní památka. Ten nechal sám provést demolici objektu i přesto, že věděl, že objekt je chráněn, a byl několikrát upozorněn, aby svého jednání zanechal.

2) Poškození cizí věci - § 228 TZ

V tomto případě jde o poškozovací jednání, kdy objektem je vlastnické právo, nikoli samotná věc. Skutková podstata v odst. 1 spočívá ve zničení, poškození věci nebo učinění jí neupotřebitelnou, přičemž se musí jednat o věc alespoň zčásti cizí.³²⁵ Na této věci pak musí způsobit škodu nikoli nepatrnou. Dle § 138 odst. 1 písm. a) jde o částku dosahující minimálně 10 000 Kč.

Podle druhé skutkové podstaty v odst. 2 se trestného činu dopustí ten, kdo cizí věc postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou. Zde už nezáleží na tom, jak vysoká je škoda.³²⁶

³²² PÚRY, F. § 229 [Zneužívání vlastnictví]. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2946, marg. č. 3. ISBN 978-80-7400-893-1.

³²³ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, § 7

³²⁴ Trestní příkaz OS Plzeň-jih č.j. 1 T 141/2007 166 ze dne 27. 8. 2007

³²⁵ Rozsudek NS sp. zn. 7 Tdo 17/2021 ze dne 27. 1. 2021

³²⁶ MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: Postih v případě ohrožení nebo poškození kulturní památky, ilustrovaný případem národní kulturní památky*. 2017, č.j. MK 72566/2017 PI.

Tento trestný musí být úmyslný. Postačí však, pokud má pachatel úmysl nepřímý. Pachatelem může být jak fyzická, tak právnická osoba.³²⁷ Za jeho spáchání lze uložit odnětí svobody až na jeden rok, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Tento trestný čin lze spáchat v jednočinném souběhu se zneužíváním vlastnictví dle § 229 TZ za předpokladu, že věc je v podílovém spoluvlastnictví s osobou, do jejíhož vlastnického práva bylo zasaženo. Dále je to možné i se zatajením cizí věci tehdy, pokud pachatel na přisvojené věci zároveň úmyslně způsobil škodu nikoli nepatrnou.³²⁸

Hlavním důvodem, proč je sem tento trestný čin zařazován, je hlavně jeho kvalifikovaná skutková podstata dle odst. 3 písm. c). Vyšší trestní sazbu dostane ten, kdo tento čin spáchá na věci požívající právní ochrany dle zvláštních předpisů. Takovým předpisem je i ZSPP. S tím velice často souvisí i kvalifikovaná skutková podstata dle odst. 3 písm. d), tedy že tímto činem pachatel způsobil značnou škodu. Dle § 138 odst. 1 písm. d) TZ jde o škodu dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč. Pro oba činy platí, že za ně pachatel může být potrestán odnětím svobody od 6 měsíců do 3 let.

Příklad spáchání tohoto trestného činu se stal na Českolipsku roku 2004. Jednatel společnosti uzavřel smlouvu o dílo na rekonstrukci domu včetně přilehlých objektů. Ty začal postupně rozebírat, ačkoli věděl, že jsou kulturními památkami a k jejich demolici nebylo dáno povolení. Místo jejich rekonstrukce tím došlo k destrukci, přičemž byla spáchána škoda 485 000 Kč. Tím se dopustil trestného činu poškození cizí věci. Za něj mu byl soudem uložen peněžitý trest s náhradním trestem odnětí svobody na dobu trvání 8 měsíců.¹

329

3) Zatajení věci - § 219 TZ

Podstatou tohoto trestného činu je obohacovací jednání pachatele. Ten si musí přisvojit cizí věc, jež se k němu dostala bez jeho přičinění, tzn. nálezem, omylem. Pokud pachatel ví, komu věc náleží, šlo by o krádež dle § 205 TZ. Tato věc musí mít hodnotu nikoli nepatrnou (dle § 138 odst. 1 písm. a) TZ min. 10 000 Kč. Objektem je pak vlastnické právo k věci a její faktické držení.

³²⁷ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, § 7

³²⁸ KANDOVÁ, K., ČEP, D. § 228 [Poškození cizí věci]. In: ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 46. ISBN 978-80-7400-807-8.

³²⁹ Rozsudek OS v České Lípě sp. zn. 2 T 207/2005 ze dne 22. 1. 2008

S nálezem některých věcí jsou spojeny další povinnosti, např. u nálezů kulturně cenných předmětů, archeologických či paleontologických nálezů.³³⁰

Pachatelem tohoto činu taktéž může být kterákoli fyzická či právnická osoba. Zavinění je nutné úmyslné, postačí však úmysl nepřímý. To, že pachatel neví, komu věc patří, není pro naplnění skutkové podstaty nezbytné.³³¹

Je možný jednočinný souběh s trestným činem poškození cizí věci podle § 228 TZ. To nastane tehdy, jestliže pachatel přisvojenou věc nějakým způsobem poškodí a způsobí tím škodu ve výši minimálně 10 000 Kč.

Vhodnou ukázkou může být pachatel, který při drcení kamene objevil torzo bronzového meče z doby bronzové. Nález nikde oficiálně neohlásil a z důvodu jeho prodání si jej ponechal, a to ačkoli věděl, že se jedná o movitý archeologický nález, jenž je majetkem kraje. Tím si přisvojil cizí věc nikoli nepatrné hodnoty, která se dostala do jeho moci nálezem. Spáchal tak trestný čin zatajení věci.¹

332

4) Výtržnictví - § 358 TZ

Předmětem ochrany u tohoto trestného činu je komplex vztahů přesahující individuální zájmy v určitém prostoru.³³³ Jednání má 2 formy. Splněny musí být alespoň 1 z nich. Jsou jimi hrubá neslušnost a výtržnost. Je zároveň vyžadováno, aby k těmto jednáním došlo na místě veřejně přístupném. Výtržností se rozumí fyzické nebo psychické násilí, které vzbuzuje obavy o bezpečnost lidí nebo majetku. Typicky se může jednat o vandalství, agresi vůči společnosti jako celku, zkrátka jednání, jež narušuje klid a pořádek. Hrubá neslušnost je spojena s morálkou. Jde o hanobení hrobu, hrubé rušení organizovaného sportovního utkání nebo právě o hanobení historické či kulturní památky. Veřejně přístupným místem se pak rozumí takové místo, kde se zdržuje široký okruh lidí a kam jich má také hodně přístup.³³⁴

Na to se pojďme zaměřit konkrétněji. Kulturní památku jsme si definovali již výše. Co je to ale historická památka? Jedno je jisté, nejde o stejný pojem, jakým je kulturní památka.

³³⁰ PÚRY, F. § 219 [Zatajení věci]. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2804, marg. č. 2. ISBN 978-80-7400-893-1.

³³¹ Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1421/2003 ze dne 27. 5. 2004

³³² Trestní příkaz OS v Nymburce č.j. 4 T 96/2007 ze dne 14. 6. 2007

³³³ Usnesení NS sp. zn. 6 Tdo 1243/2003 ze dne 20. 11. 2003

³³⁴ ŠÁMAL, P., ŠÁMALOVÁ, M., GRÍVNA, T. § 358 [Výtržnictví]. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4502, marg. č. 4. ISBN 978-80-7400-893-1.

Historickou památkou je movitá i nemovitá věc, jež je dokladem historického vývoje a zatím nebyla prohlášena za kulturní památku. Historickými památkami tak jsou např. archeologické nálezy.

Ono hanobení je pak projevem znevážení, které velice často končí i zničením dané věci. V případě movitých kulturních památek může hanobení spočívat v rozřezání, rozbití nebo spálení. U nemovité kulturní památky to může být pomalování nebo posprejování.³³⁵

Po subjektivní stránce je vyžadován po pachateli úmysl, přičemž opět postačí ten nepřímý. Pachatelem se může stát jak fyzická, tak právnická osoba.³³⁶ Za tento trestný čin lze udělit trest odnětí svobody až na 2 roky nebo peněžité trest. V případě kvalifikované skutkové podstaty se trest odnětí svobody může vyšplhat až na 3 léta.

³³⁵ PROVAZNÍK, J. § 358 [Výtržnictví]. In: ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 51. ISBN 978-80-7400-807-8.

³³⁶ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, § 7

5. Závěr

Cílem této práce byl popis a zhodnocení stavu právní úpravy státní památkové péče ve vztahu k povinnostem a jejich porušování, přičemž jsme se zaměřili především na povinné subjekty, jimiž jsou vlastníci kulturních památek a další subjekty, jež jsou na základě právního titulu oprávněny provádět archeologické výzkumy, nebo mají právo restaurovat kulturní památky. Pozornost přitom nebyla kladena na povinnosti státu a jeho správních orgánů, ačkoli, bylo-li to nezbytné pro pochopení problematiky, jsme vysvětlili i je.

Největší důraz byl přitom kladen na zákon o státní památkové péči, jehož poměry jsme se snažili co nejvíce přiblížit a osvětlit. Ten je pochopitelně tím nejdůležitějším a zároveň nejrelevantnějším zdrojem právních norem památkové péče. V případě nutnosti bylo odkazováno i na další důležité předpisy věnující se této problematice, kterými jsou: mezinárodní úmluvy, z nichž má moderní právní úprava vycházet; Stavební zákon související s otázkami stavebně právními; Správní řád a Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, jež koreluje s otázkami správního a blíže přestupkového řízení; Trestní zákoník, jenž souvisí s protiprávními jednáními takového rozsahu, že jsou tyto činy považovány za trestné; také některé podzákonné právní předpisy jako je např. Vyhláška MK o SPP.

Díky poznatkům, které byly shrnuty v přecházejících kapitolách, jsme dospěli k závěru, i když byl ZSPP mnohokrát novelizován, stále nenaplnuje znaky kvalitní a moderní právní úpravy České republiky jako demokratické společnosti. I přesto, že se změnou Stavebního zákona má být 1. 1. 2024 novelizován i sám ZSPP, se zde bohužel nedočkáme takové markantní změny, jež je v této oblasti nezbytná. Tento zákon, který nabyl účinnosti ještě za starého režimu, tak stále, a to i přes stížnosti mnoha odborníků, obsahuje mnoho prázdných, nijak blíže vyložených, termínů, jakými jsou např. okolní prostředí kulturní památky nebo archeologický nález. Jiné termíny, nebo spíše zkonkrétnění, zcela chybí, např. rozčlenění památkových rezervací na městské, vesnické, archeologické a ostatní. Zákon taktéž obsahuje několik systémových mezer, kvůli kterým se určitá ustanovení stávají nevymahatelnými, jako je tomu např. u oznamovací povinnosti vlastníka národních kulturních památek.

Spousta termínů také odkazuje právě na dobu svého vzniku. Proto v zákoně nalezneme formulace, jež odkazují na ráz, který tehdy panoval. Řeč je např. o „politickoorganizačních a kulturně výchovných funkcích státu“ nebo „revoluční hodnotě kulturní památky“. Právě takové, někdo by řekl, drobnosti přispívají k tomu, že nejde o úpravu příliš efektivní a dynamickou, která je trendem dnešní doby a společnosti. Navíc to přispívá i k negativnímu vnímání památkové péče.

To je důvodem, proč, i přesto, že máme na svém území mnoho kulturních památek, jsou velice často v žalostném stavu.

V době svého vzniku bylo běžné, že stát uložil vlastníkům spoustu povinností. To se jeví, s ohledem na potřebu udržovat stav našeho kulturního dědictví, jako nutné. Nicméně zákon, až na některé výjimky, zcela pomíjí jakoukoli formu pozitivní motivace pro vlastníky. To by mělo být hlavním hnacím motorem nového zákona. Právě pozitivní motivace se totiž ukazuje jako ta nejefektivnější. Je sice hezké, že vlastníci kulturních památek drží ve svých rukách odkaz kulturního a historického dědictví, nicméně mnohým tato ryze filozofická myšlenka nestačí. Vlastnictví kulturní památky a péče o ni by se měly zatraktivnit i nějakými konkrétními nástroji. Celkově vynucování veškerých povinností se jeví jako problematické. Opatření k zajištění bezpečí a dostatečné péče ne zcela fungují. Jedním z problematických milníků je jistě institut vyvlastnění a bezprostřední ohrožení kulturní památky, jež dnes vůbec nefungují.

Problémem se jeví také celkové postavení Národního památkového ústavu. Je nejvyšším představitelem odborné organizace na poli památkové péče. Jeho role je však víceméně zbytečná. V zákoně sice jsou stanoveny chvíle, kdy si orgány státní památkové péče od něj musí vyžádat závazné stanovisko, avšak není nikde zákonem upraveno, že se jím musí také řídit. Problémy se však vyskytují i v oblasti archeologie a restaurátorství. V současnosti je totiž takřka nemožné chránit archeologické dědictví. Téměř všem ostatním zájmům se dává přednost. S velkou lítostí je tak třeba sledovat, jak tento zdroj poznání často mizí bez náhrady. I v těchto oborech často chybí definice důležitých pojmů a jejich dalšího dělení. Taktéž se zde vyskytují problémy s evidencí odborníků.

Domníváme se, že je nezbytné celou úpravu státní památkové péče rekonstruovat. I přesto, že se zákonodárci snaží stávající problémy napravit četnými novelizacemi, je vidět, že to žádný markantní kýžený výsledek nepřináší. O této potřebě se zmínil i Ústavní soud, když řekl, že celý ZSPK pouze odráží ideologii své doby vzniku a v dnešní době popírá spoustu práv jednotlivců.³³⁷ Stávající právní úprava bohužel nezvládne uspokojivě reagovat na moderní dobu spojenou s potřebou rychlosti způsobenou rozvojem technologií.

Jistě by stálo za to se zamyslet nad inspirací právní úpravou našich sousedů, jimiž jsou zejména Německo a Rakousko. Nicméně ani Slovensko nemá úpravu Památkové péče zakotvenou špatně, minimálně se jedná o poznání modernější právní předpis. U těchto zemí je zřejmá jejich akurátnost a domyšlenost mnoha situací, jež mohou nastat. Je také důležité, aby se na této nové právní úpravě podíleli různí lidé odlišných povolání. Je totiž třeba vytvořit něco, s čím by

³³⁷ Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 21/04 ze dne 26. 4. 2005

většinová společnost souzněla. Můžeme tak doufat, že i v oblasti památkové péče se situace zlepší a my budeme moci dále obdivovat rozmanitost našeho kulturního dědictví.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BOHADLO, D., POTĚŠIL, L., POTĚŠIL, J. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-413-1.

FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K., HORZINKOVÁ E., ŠKUREK, M. *Správní právo trestní*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-531-9.

FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správní trestání*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-250-9.

HENDRYCH, D. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1.

HORÁČEK, M. *Úvod do památkové péče*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4621-9.

JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-772-9.

JURNÍKOVÁ, J. a kol. *Správní právo – zvláštní část*. 6. doplněné vydání. Brno: Masarykova Univerzita. 2011. ISBN: 978-80-210-4847-8

KALFERSTOVÁ, J. Archeologické nálezy v rámci územního plánování. *Zprávy památkové péče*, 2006. roč. 66

KNAPP, V. *Obecně teoretické poznámky k otázce diferenciaci odpovědnosti*. In: Diferenciace trestní odpovědnosti. Praha: Univerzita Karlova, 1983

KOPECKÝ, M. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7.

KUNA, M. *Nedestruktivní archeologie: teorie, metody a cíle*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1216-8.

MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-680-7.

MATES, P., ŠEMÍK, K.. Společenská škodlivost jako znak přestupku. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 4

NEUSTUPNÝ, E. *Metoda archeologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-075-8.

ODBORSKÝ, V. *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4153-6.

PETRÍKOVÁ, O. *Legislativní analýza právních předpisů v oblasti památkové péče*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-741-4.

- PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck. 2022.
- POMAHAČ, R. Proměny přestupkového práva. *Právní rozhledy*, 2017, č. 15-16.
- POŠVÁR, J. *Nástin správního práva trestního. I. O vině*. Praha-Brno: Orbis, 1936.
- POTMĚŠIL, J. *Poznámky k věcnému záměru nového zákona o přestupcích*. *Správní právo*, 2014, č. 1-2.
- PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-221-9.
- PRÁŠKOVÁ, H. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-456-8.
- PRŮCHA, P. *Správněprávní odpovědnost se zaměřením na problematiku stíhání přestupků*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1988.
- PŮRY, F. ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost v souvislosti s rozhodováním kolektivních orgánů. *Právník* 2013. roč. 152. č. 11.
- SOLAŘ, M. Teorie památkové péče – neuralgický bod dějin umění?. *Zprávy památkové péče*. 2004, roč. 64, č. 2.
- STAŠA, J. § 5 [Chráněná území]. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.
- ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-807-8.
- TOMOSZEK, M., TOMOSZKOVÁ, V., VOMÁČKA, V. Čl. 35 [Životní prostředí]. In: HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, U 2009. ISBN 978-80-210-4847-8.
- VAJČNER, J., ZÍDEK, M. *Základy památkové péče*. Praha: Institut pro veřejnou správu Praha. Skripta. Ediční řada: fialová, 2020. ISBN 978-80-86976-56-3.
- VAJČNER, J. *Úvod do památkové péče: několik poznámek o historii památkové péče, zakládání ochrany věcí jako kulturních památek, evidenci památkového fondu, mezinárodním rozměru památkové péče a o dalších příbuzných oborech památkové péče v České republice a ve světě*. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2009. ISBN 978-80-86976-16-7.
- VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

VARVAŘOVSKÝ, P. *Památková péče*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer ČR Praha, 2012. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7357-940-1.

WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012.

ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-381-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

Seznam ohrožených nemovitých památek. In: Národní památkový ústav. [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/ohrozene-pamatky>.

Introducing ICOMOS. In: ICOMOS [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.icomos.org/en/about-icomos/mission-and-vision/mission-and-vision>; a What is ICCROM. In: ICCROM [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.iccrom.org/about/what-iccrom>

Dotační programy Ministerstva kultury a jejich vyhodnocení. In: Ministerstvo kultury České republiky [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/dotacni-programy-ministerstva-kultury-a-jejich-vyhodnoceni-cs-267>

Kulturní památky. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/kulturni-pamatky>

Národní kulturní památky. In: Ministerstvo kultury České republiky [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/narodni-kulturni-pamatky-cs-262>

Památkový katalog. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?typOchrany=NKP&chranenoTed=1&hlObj=1>

Památkově chráněná území: Památkové rezervace. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>

Co je archeologický nález. In: Archeologický ústav - AV ČR Praha [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.arup.cas.cz/co-je-archeologicky-nalez/>

Poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb. na základě žádosti podané dne 4.3.2022: Archeologický nález a jeho vlastnictví [online]. In: Ministerstvo kultury České republiky [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/poskytnuti-informace-dle-zakona-c-1061999-sb-na-zaklade-zadosti-podane-dne-432022_archeologicky_nalez_a_jeho_vlastnictvi-text-14607.pdf

Kdo je oprávněn provádět archeologické výzkumy. In: AV ČR [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.arup.cas.cz/kdo-je-opravnen-provadet-archeologicke-vyzkumy/>

Příručka vlastníka kulturní památky Kulturní památky a péče o ně. In: Ministerstvo kultury České republiky [online]. In: [cit. 2023-07-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/prirucka-vlastnika-kulturni-pamatky-kulturni-pamatky-a-pece-o-ne-cs-290>

ŠVECOVÁ, J. Skalní hrad Drábské světničky zůstane uzavřený ještě dva roky. Podívali jsme se tam s archeologem. In: Český rozhlas: Liberec [online]. 15. 7. 2022 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://liberec.rozhlas.cz/skalni-hrad-drabske-svetničky-zustane-uzavreny-jeste-dva-roky-podivali-jsme-se-8789017>

SOKOL, J., DURDÍK, T., ŠTULC, J. *Ochrana, údržba a stavební úpravy zřícenin hradů* [online]. Praha: Státní ústav památkové péče, 1998 [cit. 2023-05-31]. ISBN 80-86234-01-0. Dostupné z: <http://previous.npu.cz/download/1303387637/met17zriceniny-hradu.pdf>

Procesy upravující nakládání s památkovým fondem. In: Ministerstvo kultury České republiky 2021. [online]. In: [cit. 2023-08-1]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/procesy-upravujici-nakladani-s-pamatkovym-fondem-cs-254>

Profesní etický kodex konzervátora-restaurátora. In: AMG-ČR [online]. 2009 [cit. 2023-20-07]. Dostupné z: <http://www.cz-museums.cz/UserFiles/File/komise/kkrp/kodex.pdf>

Povolení k restaurování kulturní památky. In: Ministerstvo kultury České republiky [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/povoleni-k-restaurovani-kulturni-pamatky-cs-271>

Restaurátoři: Rejstřík restaurátorů. In: Restaurátoři kulturních památek [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://rrkp.mkcr.cz/rejstrik?page=61>

Návrh zákona o ochraně památek se soustřeďuje jen na jejich konzervaci. In: Advokátní deník [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/08/02/navrh-zakona-o-ochrane-pamatek-se-soustreduje-jen-na-jejich-konzervaci/>

Návody pro řešení životních situací. In: Ministerstvo kultury České republiky [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/navody-pro-reseni-zivotnich-situaci-cs-291>

NĚMEC, R. *Právní rozbor prostoru kostela jako prostoru veřejného/soukromého z pohledu platného práva ČR a kanonického práva*. In: Advokátní deník [online]. 19. 6. 2020 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/19/pravni-rozbor-prostoru-kostela-jako-prostoru-verejneho-soukromeho-z-pohledu-platneho-prava-cr-a-kanonickeho-prava/>

ETICKÝ KODEX MUZEÍ UMĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE: Rada galerií České republiky [online]. [cit. 2023-24-07]. Dostupné z: http://rgcr.cz/wp-content/uploads/2014/10/eticky_kodex.pdf

Seznam organizací. In: Archeologický informační systém [online]. [cit. 2023-07-24]. Dostupné z: <https://oao.aiscr.cz/#!/list>

Státní archeologický seznam. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://isad.npu.cz/>

ZÍDEK, M. Památkáři kritizují nový stavební zákon. In: Zprávy ČKAIT [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://zpravy.ckait.cz/vydani/2021-06/pamatkari-kritizuji-novy-stavebni-zakon/>

Seznam použitých právních předpisů

Ústavního zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Vyhláška č. 66/1988 Sb., Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 283/2021 Sb., Stavební zákon

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty

Úmluva č. 99/2000 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Úmluva č. 159/1991 Sb. m. s., o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Nařízení vlády č. 25/2022 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky

Zákon č. 128/2000Sb., zákona o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády o prohlášení území vybraných částí měst Františkovy Lázně, Cheb, Karlovy Vary a Mariánské Lázně a obce Valy s lázeňskou kulturní krajinou za památkové rezervace a o změně nařízení vlády č. 443/1992 Sb., o prohlášení území historického jádra města Františkovy Lázně a území pevnosti Terežín za památkové rezervace

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě

Zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace

Zákon č. 214/2002 Sb., o vývozu některých kulturních statků z celního území Evropských společenství

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. pl. ÚS 35/94 ze dne 23. 6. 1994

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2019, č.j. 10 As 299/2017-41

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2017, č. j. 6 As 299/2016-19

Rozsudek Vrchního správního soudu spolkové země Porýní – Falc č. j. 10 C 22/88 ze dne 27. 9. 1989

Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 1 As 93/2008-95 ze dne 22. 1. 2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 2 As 51/2018-140 ze dne 25.10.2018

Usnesení Vrchního soudu v Praze 5 A 8/2000–40 ze dne 31. 5. 2002

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 7/2009 ze dne 2. 4. 2009

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 558/2001 ze dne 25. 11. 2003

Rozsudek Vrchního soudu v Praze č.j. 5 A 37/96 ze dne 7. 10. 1998

Rozsudek Vrchního soudu v Praze 6 A 198/95 ze dne 28. 3. 1996

Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 As 35/2008-51 ze dne 7. 5. 2008

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS sp. zn. 47/93 ze dne 23. 8. 1994

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 A 173/2002-33 ze dne 23.09.2004

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 6 A 109/2000 ze dne 16.02.2005

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 50/2008-64 ze dne 5. 3. 2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 As 35/2007 ze dne 5. 6. 2008

Rozsudek Vrchního soudu v Praze č.j. A 12/94-16 ze dne 25. 11. 1994

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 As 65/2009 ze dne 22. 1. 2010

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. Ads 67/2010-111 ze dne 23. 3. 2011

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 17/2007-135 ze dne 31. 5. 2007

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 As 40/2007 ze dne 21. 12. 2007

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 As 40/2007-53 ze dne 21. 12. 2007

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 13/2008 ze dne 29. 1. 2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 10 Afs 54/2015-48 ze dne 16. 6. 2016

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 213/2016-60 ze dne 3. 10. 2017

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 112/2010 ze dne 9. 2. 2011

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 258/2015-37 ze dne 3. 8. 2016

Rozsudek Vrchního soudu v Praze č.j. 5 A 8/2010 ze dne 13. 3. 2013

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 A 30/2002-98 ze dne 25. 5. 2004

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 Afs 20/2013 ze dne 24. 4. 2015

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 A 28/94 ze dne 10. 3. 1995

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 59 Ca 59/2002-35 ze dne 24. 9. 2002

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 1 A 8/2010-36 ze dne 11. 4. 2011

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 1 As 2008-95 ze dne 22. 1. 2009

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 25/98 ze dne 10. 3. 1999

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 11 A 307/2011–29 ze dne 21. 5. 2013

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 59 Ca 59/2002-35 ze dne 24. 9. 2022

Trestní příkaz Okresního soudu Plzeň-jih č.j. 1 T 141/2007-166 ze dne 27. 8. 2006

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 924/2006 ze dne 16. 8. 2006

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 4 To 347/2016-328

Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 38 Ca 599/2002-63 ze dne 18. 8. 2003

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 3 As 73/2017-41 ze dne 17. 7. 2018

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 3 As 73/2017-41 ze dne 17. 7. 2018

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 As 9/2018-38 ze dne 27. 6. 2019

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 3 As 73/2017-41 ze dne 17. 7. 2018

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 A 117/93 ze dne 16. 9. 1994

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 1 A 111/2015-45 ze dne 27. 6. 2019

Rozsudek Vrchního soudu v Praze č.j. 7 A 144/94-32 ze dne 30. 7. 1996

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 5 A 49/2015-32 ze dne 19. 6. 2018

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 As 44/2014-79 ze dne 29. 5. 2014

Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 As 115/2021-31 ze dne 19. 8. 2021

Rozsudek Městského soudu Praze, č.j. 14 A 79/2019-27 ze dne 11. 10. 2021

Rozsudek Vrchního soudu v Praze č.j. 7 A 144/96–32 ze dne 30. 7. 1996

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 As 188/2012-25 ze dne 13. března 2013

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 52 A 24/2013-106 ze dne 9. 12. 2013

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 A 63/97 ze dne 21. 5. 1999

Rozsudek Krajského soudu v Brně č.j. 30 A 39/2021-125 ze dne 29. 6. 2022

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 63/2012-37, ze dne 6. 8. 2013

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 5 A 119/2011-32 ze dne 29. května 2015

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 As 18/2007-157 ze dne 1. 4. 2008

Usnesení Městského soudu v Praze č.j. 19 Co 387/2003-38 ze dne 29. 8. 2003

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 5 A 63/2001-41 ze dne 15. 10. 2003

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 42/2009-232 ze dne 22. 7. 2010

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 3310/2009 ze dne 18. 5. 2011

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 As 132/2015–102 ze dne 16. 12. 2015

Rozsudek Okresního soudu pro Prahu 6, č.j. 18 C 110/2007-144 ze dne 3. 3. 2009

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 26 Co 205/2015-164 ze dne 9. 6. 2015

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 1 As 78/2018-47 ze dne 6. 9. 2018

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 As 99/2011-73 ze dne 26. 10. 2011

Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 As 78/2018-47 ze dne 6. 9. 2018

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě-pobočka Olomouc č.j. 76 A 35/2012-51 ze dne 12. 5. 2014

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 As 24/2012-24 ze dne 15. 3. 2012

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 6 Ca 205/2006-29 ze dne 30. 4. 2009

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 59 Ca/2002-35 ze dne 24. 9. 2002

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 As 24/2012-24 ze dne 15. 3. 2012

Rozsudek Nejvyššího soudu č.j. 32 Odo 765/2004-103 ze dne 29. 9. 2004

Trestní příkaz Okresního soudu v Nymburce č.j. 4 T 96/2007 ze dne 14. 6. 2007

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 As 24/2012-24 ze dne 15. 3. 2012

Usnesení Ústavního soudu České republiky sp. zn. I ÚS 1504/17 ze dne 21. 6. 2017

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 15 Co 790/94 ze dne 23. 6. 1995

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 10 As 261/2014-49 ze dne 8. 7. 2015

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 1 A 23/2013-48 ze dne 10. 6. 2014

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 1 As 169/2016-39 ze dne 10. 8. 2016

Rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 2 A 26/2015-74 ze dne 19. 2. 2018

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 732/2006 ze dne 29. 6. 2006

Trestní příkaz Okresního soudu Plzeň-jih č.j. 1 T 141/2007 166 ze dne 27. 8. 2007

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 17/2021 ze dne 27. 1. 2021

Rozsudek Okresního soudu v České Lípě sp. zn. 2 T 207/2005 ze dne 22. 1. 2008

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1421/2003 ze dne 27. 5. 2004

Trestní příkaz Okresního soudu v Nymburce č.j. 4 T 96/2007 ze dne 14. 6. 2007

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1243/2003 ze dne 20. 11. 2003

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 21/04 ze dne 26. 4. 2005

Seznam ostatních zdrojů

VLÁDA. *Výnos úřadu předsednictva vlády čj. 103.262/50 o prohlášení památkových rezervací*

VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, č. 20/1987 Dz*

VLÁDA. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. poslanecký tisk č. 555*

VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz*

MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: Stanovisko Ministerstva kultury k pojmu „archeologický nález“ v rámci ustanovení § 23 zákona o státní památkové péči ve vztahu k pozůstatkům vojenské techniky z období 2. světové války. 2021, č.j. MK 6017/2021 OPI*

NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. *Stanovisko trestního kolegia NS k výkladu § 12 odst. 2 TrZ o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu „ultima ratio“, Tpjn 301/2012 (Rt 26/2013)*

MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: Stanovisko Ministerstva kultury k rozhodovací pravomoci orgánu památkové péče při poškozování kulturní památky nečinností vlastníka sousední kulturní památky. 2017, č.j. MK 62570/2017 PI.*

MINISTERSTVO KULTURY. *Nápravná opatření dle § 10 odst. 1 památkového zákona závěry z kontrol prováděných Památkovou inspekcí. 2015.*

VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, č. 303/2013 Dz*

MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Otázky a odpovědi z praxe správního trestání: Otázka č. 4 – Osoba cizince ve správním trestání. 2016*

VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu č. 71/1994 Sb. o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, č. 71/1994 Dz*

MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko *kultury odboru památkové inspekce: Vedení sankčního řízení za provádění archeologických výzkumů bez dohody uzavřené s Akademií věd České republiky*. 2016, č.j. MK 20289/2016 PI.

VLÁDA. *Důvodová zpráva k zákonu České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, č. 20/1987 Dz*

MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko *kultury odboru památkové inspekce: Sdělení k žádosti Městského úřadu o stanovisko k výkladu pojmů ze zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů*. 2016, č.j. MK 1401/2016 PI.

MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Stanovisko kultury odboru památkové inspekce: Stanovisko k poskytování odměny podle § 23 odst. 4 zákona o státní památkové péči*. 2007, č.j. MK 9711/2007 PI.

MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko *kultury odboru památkové inspekce: Stanovisko k problematice věcného předkupního práva zatěžujícího nemovitost, již má do svého vlastnictví nabyt darovací smlouvou Česká republika*. 2003, č.j. MK 17138/2003 PI.

MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko *kultury odboru památkové inspekce: Žádost o vyjádření ve věci zástavního práva k národní kulturní památce*. 2003, č.j. MK 9266/2003 PI.

MINISTERSTVO KULTURY ČR. Stanovisko *kultury odboru památkové inspekce: Postih v případě ohrožení nebo poškození kulturní památky, ilustrovaný případem národní kulturní památky*. 2017, č.j. MK 72566/2017 PI.

Památková péče: Povinnosti a jejich porušování v našem právu

Abstrakt

Česká republika je prostorem, kde téměř v jakékoli malé obci nachází kulturní památka. Máme totiž jeden z nejnabitějších kulturních fondů na světě. Je však důležité a nezbytné je chránit, aby z nich vědomosti a zkušenosti mohly čerpat i další generace. Taková ochrana je spojena s řadou povinností, které musí různé subjekty plnit. Právě o nich pojednává tato diplomová práce. Jejím cílem je popsat a zhodnotit stav právní úpravy památkové péče v souvislosti s povinnostmi a jejich porušováním. Pozornost je přitom nejvíce upírána na vlastníky kulturních památek a na další povinné subjekty, kterým je na základě oprávnění povoleno provádět archeologické výzkumy nebo restaurovat kulturní památky.

Proto, z důvodu aktuálnosti celého tématu, tato práce vznikla. Přičemž, by, alespoň zčásti, mohla sloužit jako jistá forma osvěty, a to i pro širší veřejnost. Ve velké míře v ní pracujeme se zákonem o státní památkové péči, komentářovou literaturou a judikaturou soudů. Zároveň, problematické úseky jsou přibližovány na praktických příkladech vycházejících právě ze soudních rozhodnutí. Taktéž jsou kritizována problematická místa, která jsou v zákonné úpravě téměř všudypřítomná. Důvodem je zejména doba jejího vzniku. Kvůli tomu není možné reagovat na rozvoj technologií moderní dobu a další problematické faktory.

Tato diplomová práce se skládá z úvodu, 4 kapitol, a závěru. V první kapitole jsou shrnuty základní pojmy. Ty budou nezbytným východiskem pro zbylý text. Ve druhé, teoretické kapitole, je shrnuta a vysvětlena problematika přestupků a správního trestání. Je-li totiž ve veřejném právu porušována nějaká povinnost, zpravidla to bude důvodem, pro vznik správněprávní odpovědnosti. Proto je důležité si i tento fenomén vysvětlit. Ve třetí kapitole se dostaneme již k samotným povinnostem a jejich porušování v památkové péči. Tam, kde je to potřebné, jsou doplněny, pro lepší představu, konkrétní příklady z aplikační praxe. Ve čtvrté kapitole je vymezena hranice mezi trestným činem a přestupkem. Zde bylo vybráno několik nejzásadnějších skutkových podstat trestných činů, které souvisí s památkovou péčí. Ty jsou pospány a taktéž doplněny o praktické příklady.

Závěr práce obsahuje shrnutí a hodnocení poznatků ze všech předešlých kapitol. Vypíchnuty zde jsou ty největší problémy, které jsou s památkovou péčí spojeny a byly v této práci rozebrány.

Klíčová slova: památková péče, zákon o státní památkové péči, povinnosti vlastníka kulturní památky

Monument care: Duties and their violation in our law

Abstract

The Czech Republic is an area where almost any small village is a home to a cultural monument. We indeed possess one of the richest cultural heritages in the world. However, it is important and necessary to protect them so that knowledge and experience can be drawn from them by future generations as well. Such protection is associated with a series of duties that various entities must fulfill. This master's thesis specifically deals with these duties. Its goal is to describe and evaluate the state of legal regulation of monument care in relation to these duties and their violations. The focus is primarily on owners of cultural monuments and other obligated entities who are authorized to conduct archaeological research or restore cultural monuments.

Therefore, due to the current relevance of the entire topic, this work has been created. Moreover, it could, at least partly, serve as a form of enlightenment, even for the general public. To a large extent, it engages with the Act on State Monument Care, commentary literature, and case law. Simultaneously, problematic sections are illustrated through practical examples derived precisely from judicial decisions. Also, critical attention is given to problematic areas that are nearly ubiquitous in the legal framework. The reason primarily stems from the time of its creation. Consequently, it is not possible to respond to the development of modern-era technologies and other challenging factors.

This master's thesis consists of an introduction, 4 chapters, and a conclusion. The first chapter provides an overview of fundamental concepts. These will serve as essential foundations for the rest of the text. In the second theoretical chapter, the issue of offenses and administrative sanctions is summarized and explained. In public law, the breach of an duties generally serves as grounds for the development of administrative liability. Therefore, understanding this phenomenon is important. In the third chapter, we delve into the duties themselves and their violations in monument care. Where necessary, concrete examples from practical application are included to provide a better understanding. The fourth chapter delineates the boundary between criminal offenses and misdemeanors. Here, several key elements of criminal offenses related to monument care have been selected, outlined, and also supplemented with practical examples.

The conclusion of the work comprises a summary and the evaluation of the insights from all preceding chapters. Highlighted are the most significant issues associated with monument care that have been examined in this thesis.

Keywords: monument care, Act on State Monument Care, monument's owner's duties